

Eindrapport Congres

“MODERNISERING RECHTERLIJKE MACHT”

Voorwoord

Voor u ligt het eindverslag van het congres "Modernisering Rechterlijke Macht ". Dit verslag vormt een integrale weergave van de diepgaande inleidingen en discussies, strategische inzichten en toekomstvisies die tijdens deze bijeenkomst zijn gedeeld door vooraanstaande juridische experts en internationale partners.

De noodzaak voor een fundamentele herziening van onze rechtspleging is urgenter dan ooit. In een tijd waarin Suriname zich positioneert op de wereldkaart, is een robuuste, onafhankelijke en efficiënte rechtsspraak de onmisbare ruggengraat voor maatschappelijk vertrouwen en economische groei. Tijdens dit congres is uitgebreid stilgestaan bij de historische context van de Rechterlijke Macht, maar vooral bij de concrete tools die nodig zijn voor de toekomst.

Belangrijke thema's die in dit verslag aan de orde komen, variëren van de institutionele inrichting van een derde gerechtelijke instantie, waarbij de route naar The Caribbean Court of Justice (CCJ) uitvoerig is geanalyseerd, tot de noodzakelijke modernisering van het Openbaar Ministerie. De bijdragen van de verschillende nationale en internationale sprekers bieden een helder kader voor de keuzes waar De Nationale Assemblée en de regering thans voor staan.

Dit verslag is niet slechts een terugblik, maar dient als een roadmap voor de komende jaren.

Wij danken alle inleiders, panelleden en participanten voor hun kritische en constructieve bijdragen. Hun expertise vormt de basis van dit document, dat als leidraad zal dienen voor de verdere versterking van de Surinaamse rechtsspraak.

Paramaribo, 30 januari 2026

Centrum voor Democratie en Rechtspleging

Samenvatting

De modernisering van de Surinaamse rechtspleging wordt thans niet langer beschouwd als een louter technische exercitie, maar als een essentiële en onmisbare voorwaarde voor het behoud van de rechtsstatelijke soevereiniteit. De huidige afhankelijkheid van verouderde kaders uit 1869 belemmert de effectiviteit van de rechtsstaat, waardoor een integrale herziening van de Grondwet noodzakelijk is om de verhouding tussen de machten te verduidelijken en rechtszekerheid te garanderen, in het bijzonder tijdens perioden van politieke instabiliteit. Centraal in dit proces staat de oprichting van een Parlementair Platform Rechtsstaat en Constitutionele Inrichting om de dialoog tussen de wetgevende en rechterlijke macht te institutionaliseren.

Een fundamenteel onderdeel van deze transitie is de vormgeving van de derde instantie, waarbij de keuze voor aansluiting bij The Caribbean Court of Justice (CCJ), mits aangevuld met een gespecialiseerde Surinaamse 'Civil Law Chamber' in Paramaribo, wordt gezien als een krachtige route om de rechtszekerheid te vergroten. Deze externe verankering biedt tevens een extra waarborg voor de kwaliteit van de rechtspraak en bescherming tegen politieke druk. Om systeemoverbelasting in deze hoogste instantie te voorkomen, is de invoering van een verlostelsel essentieel, waarbij alleen zaken met een principiële rechtsvraag worden behandeld.

Parallel aan de rechterlijke hervormingen dient het Openbaar Ministerie institutioneel versterkt te worden om een toekomstbestendige rechtshandhaving te garanderen.

Om een gevaarlijke situatie van machtsconcentratie en politieke beïnvloeding te voorkomen, is er een breed gedragen voorstel voor een termijnbeperking van het ambt van de PG, wat de continuïteit loskoppelt van de politieke regeercyclus en ruimte biedt voor nieuwe visies.

De interne kwaliteit van de besluitvorming en de onafhankelijkheid van het Openbaar Ministerie dienen gewaarborgd te worden door de verbreding van het Openbaar Ministerie, waardoor de individuele kwetsbaarheid van de leiding wordt verminderd en de focus kan verschuiven naar strategie en beleid.

De uitvoering van deze plannen stuit op een precaire personele bezetting; door een aanstaande pensioengolf is structurele investering in de RAIO-opleiding cruciaal om een institutioneel vacuüm te voorkomen. Uiteindelijk vereist een effectief functionerende rechtsstaat dat het budgettaire kader wordt losgekoppeld van politieke willekeur via een wettelijk vastgestelde financiële autonomie voor de rechterlijke organisatie

Alleen door een combinatie van integrale grondwetsherziening, een robuuste financiële basis en een zorgvuldige afweging tussen nationale autonomie en regionale integratie kan de Surinaamse rechtspraak de beoogde voltooiing bereiken.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	0
Samenvatting	2
1. Inleiding: Modernisering van de Surinaamse Rechtspleging	5
1. Opening Congres.....	5
1.1. Toespraak voorzitter van De Nationale Assemblée (DNA), dhr. dr. ir. M. Adhin	5
1.2. Toespraak president van het Hof van Justitie, mr. I.H.M.H. Rasoelbaks	6
1.3. Toespraak procureur-generaal, mr. G. Paragsingh	7
2. Constitutionele inbedding en institutionele versterking	8
2.1. Visie op de Grondwet en de verhouding der machten, dhr. mr. H.K. Fernandes Mendes	8
2.2. De institutionele uitvoerbaarheid en randvoorwaarden (SOvA)	9
2.3. De functie en randvoorwaarden van cassatierechtspraak	10
2.4. Onafhankelijke rechtspleging en de rol van het Openbaar Ministerie.....	11
2.5. De regionale perspectieven: The Caribbean Court of Justice (CCJ).....	12
2.6. Paneldiscussie blok 1	13
3. De inrichting en werking van een gemoderniseerde Openbaar Ministerie	16
3.1. Het College van procureurs-generaal in Nederland.....	16
3.2. Historisch context en modernisering van het Openbaar Ministerie.....	16
3.3. De Caribische context en de dynamiek van het Openbaar Ministerie.....	18
3.4. Paneldiscussie blok 2.....	18
4. Afsluiting.....	21
5. Tools voor besluitvorming	22
Bijlage 1: Speech van dhr. dr. ir. M. Adhin	26
Bijlage 2: Speech van dhr. mr. I. Rasoelbaks	28
Bijlage 3: Speech van mw. mr. G. Paragsingh.....	33
Bijlage 4: Powerpoint presentatie mr. H. Fernandes Mendes	35
Bijlage 5: Powerpoint presentatie/ betoog mr. Serena Essed.....	45
Bijlage 5.1: Vergelijkend schema (Nederlands en Engelse versie).....	59
Surinaamse Hoge Raad vs. Caribbean Court of Justice	60
Bijlage 5.2: Handout werkgroep SOvA.....	61
Vergelijkend schema: 1(een) Procureur-Generaal vs. Een College van Procureurs-Generaal... 61	61
Samenvattend.....	62
Alternatieve hervormingen binnen het Openbaar Ministerie ter versterking van rechtszekerheid, integriteit, veiligheid en institutionele robuustheid	62
1. Versterking van interne tegenspraak (institutionele checks)	62

2. Openbare en consistente vervolgingsrichtlijnen	62
3. Verankering van de positie van de Procureur-Generaal	63
4. Transparante verhouding tot de Minister van Justitie en Politie	63
5. Versterkte parlementaire en maatschappelijke verantwoording	63
6. Professionalisering en interne kwaliteitsborging	64
7. Concluderende beschouwing.....	64
Bijlage 6: Functies en inrichting van een derde instantie (mr. L. Valk).....	65
Bijlage 7: Powerpoint presentatie mr. Y. Buruma.....	70
Bijlage 8: Powerpoint presentaties Caribbean Court of Justice	73
Bijlage 9: Speech Sir Dennis Byron.....	97
Bijlage 10: Powerpoint presentatie/betoog mr. G van der Burg.....	109
Bijlage 11: Powerpoint presentatie mr. E. Vos	125
Bijlage 12: Inleiding mr. G. Paragsingh.....	130
Bijlage 13: Samenvatting Congres Modernisering Rechterlijke macht (22-01-2026)	137
Samenvatting blok 1: Institutionele inrichting en de derde instantie.....	137
Samenvatting blok II: Inrichting en werking van een gemoderniseerd Openbaar Ministerie.....	138
Bijlage 14: Afsluitingsspeech van dhr. dr. ir. M. Adhin	140
Bijlage 15: Programmaboekje congres “Modernisering Rechterlijke Macht”	142

1. Inleiding: Modernisering van de Surinaamse Rechtspleging

Op 22 januari 2025 organiseerden De Nationale Assemblée (DNA), het Hof van Justitie (HvJ) en het Openbaar Ministerie (OM) gezamenlijk een historisch congres gericht op de verdere versterking en modernisering van de Surinaamse rechtspraak. Dit initiatief is uitgevoerd in de Ballroom van Hotel Torarica met ondersteuning van het Centrum voor Democratie en Rechtspleging (CDR).

Dit congres markeert een cruciaal moment in de constitutionele geschiedenis van Suriname. Het hoofddoel van deze bijeenkomst was het aanreiken van inhoudelijke tools en denkkaders voor de verdere inrichting van onze rechtspraak, met een specifieke focus op de instelling van een derde gerechtelijke instantie en de modernisering van het Openbaar Ministerie.

De noodzaak voor deze hervormingen is zowel urgent als fundamenteel. De huidige rechtspraak steunt nog deels op kaders uit 1869, wat in de hedendaagse praktijk stagnerend werkt. Daarnaast kampt de rechterlijke macht met ernstige capaciteitsuitdagingen: waar er in 2003 een historisch dieptepunt was met minder dan tien rechters, dreigt er door een naderende pensioengolf opnieuw een tekort waarbij over vijftien jaar mogelijk nog slechts vijf van de huidige rechters actief zal zijn. Zonder een integrale wijziging van de Grondwet en voldoende financiële investeringen blijft de rechtsstatelijke soevereiniteit van het land onder druk staan.

Dit verslag documenteert de bijdragen van de verschillende nationale en internationale kernactoren. Het bevat de visie van DNA-voorzitter op maatschappelijke rust en rechtszekerheid, de reflecties van de Procureur-Generaal op een effectieve strafvordering en de constitutionele analyses van dhr. mr. Hugo Fernandes Mendes over de verhouding tussen de machten.

Tevens wordt de stap gezet naar regionale integratie via discussies over The Caribbean Court of Justice (CCJ) en de bijbehorende regionale commissies. Dit document dient als bouwsteen voor het voorstel van een nieuw in te stellen 'Parlementair Platform Rechtsstaat en Constitutionele Inrichting', dat de voortgang van dit traject structureel zal bewaken.

1. Opening Congres

Het congres werd geopend door de moderators, mr. M. Castelen en mr. C. Jadnanansing, die de aanwezigen verwelkomden met de presentatie van de huishoudelijke regels, gevolgd door het gezamenlijk zingen van het nationaal volkslied.

De officiële opening werd verzorgd door de drie instituten: de voorzitter van De Nationale Assemblée (DNA), dhr. dr. ir. M. Adhin, de president van het Hof van Justitie, de heer mr. I.H.M.H. Rasoeibaks, en de Procureur-Generaal, mevrouw mr. G. Paragsingh.

1.1. Toespraak voorzitter van De Nationale Assemblée (DNA), dhr. dr. ir. M. Adhin

De voorzitter van DNA opende officieel het congres over de modernisering van de rechterlijke macht in Suriname. Hij stelde dat deze modernisering een fundamentele voorwaarde is voor de

versterking van de rechtsstaat, het stimuleren van economische ontwikkeling en het herstellen van het maatschappelijk vertrouwen. De kern van de modernisering rust op twee pijlers voortvloeiend uit parlementaire initiatieven tot grondwetswijziging.

1. Instelling van een derde gerechtelijke instantie (cassatie): dit is noodzakelijk om de rechtseenheid en rechtsontwikkeling binnen de Surinaamse rechtspraak te waarborgen.
2. Modernisering van het Openbaar Ministerie: dit heeft tot doel de kwaliteit, transparantie en effectiviteit van de strafvordering te verhogen.

Dhr. Adhin benadrukte dat dit congres geen eindstation is, maar een cruciale bouwsteen in een groter wetgevingstraject. Om de continuïteit en dialoog te waarborgen, kondigde hij de oprichting aan van het Parlementair Platform Rechtsstaat en Constitutionele Inrichting. Dit platform zal jaarlijks minimaal één keer bijeenkomen om de samenwerking tussen de wetgevende macht en de kernactoren uit de rechtspleging structureel voort te zetten (zie bijlage 1: speech van Dhr. Adhin).

1.2. Toespraak president van het Hof van Justitie, mr. I.H.M.H. Rasoelbaks

De president van het Hof van Justitie bestempelde de bijeenkomst als een historisch moment, aangezien de wetgevende en rechterlijke macht voor het eerst sinds de onafhankelijkheid in 1975 een diepgaande dialoog voeren over het fundament van de rechtspraak. Belangrijke punten uit zijn betoog waren:

- ***de verouderde kaders:***

De huidige stagnatie in het rechtssysteem is te wijten aan het feit dat men nog steeds werkt met kaders die dateren uit 1869.

- ***de capaciteitsuitdagingen:***

Hoewel het aantal rechters is gegroeid naar 31 in 2025, blijft de situatie precair. Er is sprake van een naderende pensioengolf; over vijftien jaar zal de huidige generatie van 31 rechters zijn teruggebracht tot slechts vijf.

- ***de middelen en het personeel:***

Zonder substantiële financiële middelen en mankracht is het onmogelijk om de rechtspraak slagvaardig te maken of de gewenste decentralisatie naar andere districten te realiseren.

- ***de implementatie:***

De president benadrukte dat alvorens de derde instantie kan worden waargemaakt, eerst de werking van de eerste en tweede instantie moet worden geoptimaliseerd (Zie bijlage 2: speech van mr. Rasoelbaks).

1.3. Toespraak procureur-generaal, mr. G. Paragsingh

De Procureur-Generaal stelde dat modernisering geen luxe is, maar een dwingende noodzaak voortvloeiend uit de huidige maatschappelijke ontwikkelingen in Suriname. Zij ziet dit congres als een essentieel moment van reflectie om de rechtshandhaving gericht te versterken. De PG pleitte voor de volgende uitgangspunten:

- ***samenwerking:***

Modernisering is geen eenzijdige exercitie en vereist intensieve samenwerking tussen alle actoren binnen de rechtsketen en het durven maken van weloverwogen keuzes.

- ***gezag en kwaliteit:***

De instelling van een derde instantie moet direct bijdragen aan de kwaliteit van het Openbaar Ministerie en leiden tot een effectieve en gezaghebbende rechterlijke macht.

- ***toekomstbestendigheid:***

Door middel van een gedeelde visie moeten gezamenlijke stappen worden gezet om de rechterlijke macht duurzaam te hervormen (zie bijlage 3: Speech van mr. G. Paragsingh).

2. Constitutionele inbedding en institutionele versterking

In het eerste blok van het congres werd de nadruk gelegd op de visie m.b.t. de instelling, inrichting en werking van een derde instantie voor de rechtspraak alsook een parket bij de derde instantie.

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de noodzakelijke grondslagen voor de modernisering van de Surinaamse rechtspleging, zoals gepresenteerd tijdens de inleidingen van dhr. mr. dr. H.K. Fernandes Mendes, mw. mr. S. Muntslag-Essed, dhr. mr. W.L. Valk, dhr. mr. Y. Buruma en The Caribbean Court of Justice.

2.1. Visie op de Grondwet en de verhouding der machten, dhr. mr. H.K. Fernandes Mendes

Tijdens de eerste inleiding van mr. Hugo Fernandes Mendes werd de noodzaak van een integrale herziening van de Grondwet besproken om de rechtspraak duurzaam te beschermen. Een centraal thema hierin is de noodzaak om de verhouding tussen de wetgevende macht en de rechterlijke macht te versterken.

Sinds de onafhankelijkheid van Suriname in 1975 en de Grondwet in 1987 zijn er diverse wijzigingen in de Grondwet doorgevoerd die hebben geleid tot een verbreding van de bevoegdheden binnen het rechtssysteem. Er moeten gerichte maatregelen worden getroffen om de rechtspraak te beschermen tegen institutionele zwakheden.

Tijdens de inleiding werd kritisch stilgestaan bij de vraag of de huidige Surinaamse Grondwet wel voldoende gefundeerd is. Er is geconstateerd dat de huidige wetteksten kampen met onduidelijkheid, wat leidt tot een overmaat aan verschillende interpretaties.

Een integrale visie op de inrichting van de Staat ontbreekt, wat vooral pijnlijk merkbaar wordt tijdens verkiezingsperiodes. Incidentele aanpassingen volstaan dus niet langer; een integrale wijziging van de Grondwet is noodzakelijk om een solide fundament voor de toekomst te leggen.

De roep om een derde instantie (cassatie) komt voort uit een fundamentele vraag vanuit de samenleving. In een kleine samenleving zoals Suriname stelt de burger de kritische vraag: "Wie beschermt ons tegen de macht van de rechterlijke macht?".

De instelling van een derde instantie fungeert als een essentieel schild dat zowel de individuele burger als de politieke actoren beschermt tegen mogelijke willekeur of rechterlijke dwalingen.

Mr. Fernandes Mendes belicht ook de mogelijke routes voor de invoering van een derde rechterlijke instantie (cassatie) in Suriname. Hij plaatst de instelling van cassatie in civiele en strafzaken binnen de bredere context van de Surinaamse rechtsstatelijke hervorming en constitutionele vernieuwing.

Voor de inrichting van de cassatierechtspraak zijn twee hoofdbasissen onderzocht: de instelling van een eigen Hoge Raad van Suriname (HRvS) tegenover toetreding tot het Caribisch Hof van Justitie (CCJ).

De realisatie van een eigen nationale cassatie-instantie brengt specifieke vereisten met zich mee. Er is behoefte aan een solide internationale samenwerkingsstructuur en een duidelijke wettelijke basis, bij voorkeur verankerd in vaste rechten. Deze route vereist de beschikbaarheid van

voldoende financiële middelen en de inzet van gespecialiseerde cassatieadvocaten. Verder moet er worden beslist over de rol van de advocaat-generaal en de mate van betrokkenheid van het Openbaar Ministerie bij de cassatieprocedures.

De route naar het regionale hof biedt een alternatief met een eigen dynamiek aan voor- en nadelen. Het voordeel dat CCJ biedt, is dat zij beschikt over een sterke internationale reputatie en dat zij bescherming biedt tegen lokale politieke beïnvloeding. Verder kan Suriname gebruikmaken van een bestaand secretariaat en een bewezen institutionele structuur. Echter, er bestaan zorgen over de aansluiting tussen het Surinaamse recht (civil law) en de common law-oriëntatie van de CCJ. Ook factoren als een afwijkende procescultuur, de geografische locatie van het hof en de proceskosten kunnen mogelijke drempels vormen.

De CCJ-route wordt als aantrekkelijk beschouwd, mits er harde garanties komen voor de borging van het Surinaamse recht, de voertaal en de fysieke locatie van de zittingen. De belangrijkste redenen om deze route serieus te overwegen zijn de vergroting van het internationale vertrouwen in de Surinaamse rechtspraak, een efficiëntere uitvoering die minder druk legt op de reeds schaarse nationale middelen en menskracht alsook een sterkere positionering van Suriname binnen de regionale integratiekaders (zie bijlage 4: powerpoint presentatie van mr. H. Fernandes Mendes).

2.2. De institutionele uitvoerbaarheid en randvoorwaarden (SOvA)

Tijdens de tweede inleiding van het eerste blok presenteerde mr. Serena Essed, namens de Commissie van de Surinaamse Orde van Advocaten (SOvA), een analyse van de praktische en strategische keuzes die Suriname dient te maken bij de inrichting van een derde instantie. Centraal in haar betoog stond de vraag hoe de beoogde modernisering niet alleen wettelijk verankerd, maar ook institutioneel uitvoerbaar en internationaal gezaghebbend kan worden gemaakt.

Het einddoel van de hervorming is een rechtspraak die fundamenteel gebaseerd is op deskundigheid en onpartijdigheid, en die internationaal erkend wordt. De noodzaak voor hervorming wordt onderstreept door ervaringen uit het verleden, waarbij bodemprocedures tussen de 5 en 10 jaar in beslag konden nemen. Een kritieke uitdaging voor de uitvoerbaarheid is de huidige onderbemensing binnen de rechterlijke macht.

Voor de effectiviteit van de rechtspraak wordt voorgesteld om bij de instelling van de derde instantie te werken met meerdere kamers, zodat er meer capaciteit ontstaat.

Suriname staat voor de keuze tussen een eigen "Surinaamse Hoge Raad", een symbool van nationale trots, of aansluiting bij The Caribbean Court of Justice (CCJ).

Om de route naar de CCJ succesvol te laten verlopen, benadrukt de SOvA vier essentiële randvoorwaarden. Als Suriname toetreedt, is behoud en toepassing van het civil law systeem van belang. Om juridisch toegankelijk en bereikbaar te zijn voor het Surinaamse publiek, moet het gebruik van de Nederlandse taal binnen de procesgang van toepassing zijn. Verder zal door de beheersing van de proceskosten een juridisch proces ook betaalbaar zijn voor de Surinaamse gemeenschap.

Uit overleg blijkt dat de CCJ het belang van het civil law systeem in de regio erkent en bereid is tot verstrekkende tegemoetkomingen voor Suriname. Er zal een speciale Surinaamse kamer voor civil law worden ingesteld, waarin Nederlandssprekende rechters zitting zullen nemen. Verder zal het hof voor Surinaamse zaken in Suriname zelf zetelen.

De institutionele weg naar de CCJ is financieel reeds voorbereid, aangezien Suriname al heeft voldaan aan de reguliere contributie van het Caribisch hof. Er is enkel nog een eenmalige investering nodig voor de opzetkosten. Indien de politieke en institutionele wil aanwezig is, wordt de opzettijd van de derde instantie geschat op ongeveer 10 maanden.

Ter ondersteuning van het betoog heeft de commissie van de SOvA een handout uitgereikt aan de deelnemers van het congres. Zowel de powerpoint presentatie van mr. Essed als de verstrekte handout met het vergelijkende schema is na te lezen in bijlage 5.

2.3. De functie en randvoorwaarden van cassatierechtspraak

Mr. Lodewijk Valk ging in op de fundamentele waarde van een derde instantie voor een rechtssysteem en de specifieke eisen die gesteld worden aan de inrichting hiervan. Hoewel de invoering van een derde instantie cruciaal is, waarschuwt mr. Valk voor een ondoordachte opzet. Er wordt verwezen naar het schrikbeeld van de "Italiaanse torpedo", waarbij procedures extreem lang duren en er tegenstrijdige uitspraken ontstaan. Suriname moet dit proces in één keer goed doen om dergelijke inefficiëntie te voorkomen.

De vier hoofdfuncties van een derde instantie, die mr. Valk benoemd in zijn betoog, zijn:

- Het heroverwegen van de inhoud en de afgrenzing van bestaande rechtsregels om deze aan te passen aan de moderne tijd.
- Het waarborgen dat wetgeving door het gehele land op dezelfde wijze wordt geïnterpreteerd en toegepast.
- Het uitoefenen van controle op onjuiste beslissingen; hierbij wordt gekeken naar de juiste toepassing van het recht, zonder dat er nieuwe feiten worden aangedragen.
- Het vergroten van het maatschappelijk vertrouwen in de stabiliteit en de kwaliteit van de rechtspraak.

Om de werkbaarheid van de derde instantie te garanderen, is het essentieel om risico's met betrekking tot de instroom van zaken te beheersen. De inleider acht een verlofstelsel (waarbij de instantie zelf bepaalt welke zaken zij behandelt) zeer wenselijk, in tegenstelling tot bijvoorbeeld het Nederlandse systeem waar dit niet bestaat. Dit parket is niet te vergelijken met dat van de tweede instantie. De rollen liggen niet in elkaars verlengde; de taken bij de derde instantie zijn onafhankelijk en adviserend van aard.

Er werd stilgestaan bij de verschillen in stijl tussen common law en civil law. In de common law-stijl is de rol van de rechter en de advocaat nauw met elkaar verweven in de vorming van het recht. Voor Suriname gelden strikte randvoorwaarden voor een succesvolle implementatie. Zelfs bij een nationale samenstelling is een blik over de grenzen noodzakelijk, aangezien dit internationaal de

standaard is. De absolute onafhankelijkheid van de rechters dient gewaarborgd te zijn en de kandidaten worden geselecteerd op basis van deskundigheid, zeer ruime ervaring en bewezen integriteit.

De invoering van deze instantie heeft directe constitutionele gevolgen, benadrukt mr. Valk. De eerste stap naar de invoering is een noodzakelijke wijziging van de Grondwet om de derde instantie te verankeren. De verdere technische uitwerking van de bevoegdheden en de organisatie moet vervolgens worden vastgelegd in een organieke wet.

Hij sluit af door te stellen dat het niet zo verstandig is om nu al een definitieve keuze te maken voor een eigen Hoge Gerechtshof of de gang naar de CCJ. Het groter belang ligt nu in het wijzigen van de Grondwet. De hoofdpunten van zijn betoog zijn terug te lezen in bijlage 6.

2.4. Onafhankelijke rechtspleging en de rol van het Openbaar Ministerie

Tijdens de vierde inleiding deelde mr. Ybo Buruma via videoverbinding zijn expertise over de strategische inrichting van de derde instantie. Hij benadrukte dat de instelling van cassatie niet slechts een juridische formaliteit is, maar een essentiële stap om de "onvoltooide rechtspraak" van Suriname te completeren, wat zowel het vertrouwen van de eigen bevolking als dat van buitenlandse investeerders ten goede komt.

Mr. Buruma stelde dat de uiteindelijke politieke keuze tussen een eigen Hoge Raad of toetreding tot de CCJ gedreven moet worden door de maximale waarborging van onafhankelijkheid. Hierbij waarschuwde hij voor het risico van 'cannibalisatie'. Bij de opzet van een nieuwe instantie moet worden voorkomen dat er schaarse middelen en rechters worden weggetrokken bij de eerste aanleg, waardoor de basis van de rechtspraak zou verzwakken. Om te voorkomen dat rechters overspoeld worden met zaken, is een verlofstelsel (special leave) in strafzaken noodzakelijk. Hij stelt dat cassatie alleen mogelijk zou moeten zijn na een selectie door de rechters zelf, eventueel ondersteund door een advies van de Procureur-Generaal (PG).

Een cruciaal onderdeel van Buruma's betoog was de positionering van het Openbaar Ministerie binnen de nieuwe structuur.

Er is behoefte aan een PG die specifiek verbonden is aan het hoogste rechtscollege om toezicht te houden op de kwaliteit van het Openbaar Ministerie. De PG heeft een adviserende taak en moet strikt onafhankelijk van de regering kunnen opereren; dit is een verplichting voor een gezonde rechtspraak.

Tot slot geeft mr. Buruma aan dat bij de route naar de CCJ het toezicht op het Openbaar Ministerie zorgvuldig moet worden ingericht, waarbij de strafrechter de uiteindelijke controle op individueel staatsniveau behoudt (zie bijlage 7).

2.5. De regionale perspectieven: The Caribbean Court of Justice (CCJ)

Aan het einde van blok 1 sloot de CCJ af met hun bijdrage aan het moderniseringsproces. De sprekers gingen in op de institutionele structuur, de praktische stappen voor toetreding en de reeds bestaande integratie van Suriname binnen dit regionale rechtscollege.

Hon. mr. Justice Winston Anderson besprak de toetreding van Suriname tot de appèl-rechtsmacht van het hof, waarbij hij benadrukte dat de CCJ fungeert als een internationaal hof dat internationaal recht toepast. Suriname is sinds 14 februari 2001 lid van de CCJ en draagt als partij bij aan de oorspronkelijke rechtsmacht van het hof om de rechtspraak in de regio te bevorderen.

Om volledig toe te treden tot de appèl-functie van de CCJ, zijn enkele stappen noodzakelijk:

1. Suriname moet formeel het voorbehoud intrekken dat de appèl-functie van het hof uitsluit. Dit geschiedt middels een schriftelijke kennisgeving.
2. De CCJ zal een speciale kamer voor civiel recht instellen die specifiek gericht is op Suriname. Deze kamer zal opereren onder het Surinaamse civiele rechtssysteem, de procedures in de Nederlandse taal voeren en bestaan uit rechters met expertise in civil law.
3. Hoewel de CCJ regionaal is, zullen de hoorzittingen primair in Paramaribo plaatsvinden. Rechters worden geselecteerd door de *onafhankelijke Regional Judicial and Legal Services Commission* (RJLSC) om politieke inmenging te voorkomen.
4. De financiering wordt gedekt door de CCJ Trust Fund, waarvoor een injectie van 5 tot 6 miljoen USD vereist is. Het doel is om deze kamer op 5 oktober 2026 in Suriname te inaugureren.

Hon. mr. Justice Peter Jamadar lichtte toe waarom de CCJ een passend eindstation is voor de Surinaamse rechtspraak. Het hof behandelt constitutionele, strafrechtelijke en civiele beroepen en wordt erkend door internationale instanties zoals de ICCE. De bedrijfsvoering van de CCJ kenmerkt zich door een moderne en efficiënte aanpak, waarbij hoorzittingen veelal virtueel of in hybride vorm plaatsvinden om reiskosten te minimaliseren. Daarnaast hecht het hof veel waarde aan inclusiviteit, wat onder meer tot uiting komt in het gebruik van gebarentolken bij de uitspraak van vonnissen.

De transparantie van het instituut wordt gewaarborgd door het werken met strategische plannen en tweejaarlijkse monitoring- en evaluatieprocessen, die toezien op de onpartijdigheid van de inmiddels 313 gewezen vonnissen. Een cruciaal fundament voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht is bovendien de CCJ Trust Fund; dit fonds wordt beheerd door een onafhankelijke raad van toezicht, waardoor de financiële autonomie van het hof strikt gescheiden blijft van politieke invloeden.

Ms. Gabrielle Figaro-Jones benadrukte dat Suriname consistent een centrale rol heeft gespeeld binnen de focus van de CCJ, wat heeft geleid tot een reeds bestaande en duurzame samenwerking. Het hof heeft diverse initiatieven ontplooid om de integratie te vergemakkelijken, variërend van educatie en training, zoals deelname aan de jaarlijkse International Law Moot en het faciliteren van communicatie tussen verschillende talen, tot het vergroten van vakkennis via de *Caribbean*

Association of Judicial Officers (CAJO), die een speciale editie wijdde aan het Surinaamse rechtssysteem.

Daarnaast zijn er concrete stappen gezet op het gebied van toegankelijkheid door de beschikbaarheid van een Nederlandstalige handleiding voor trainingen en de uitbreiding van het stageprogramma om de civil law-traditie beter te reflecteren. De CCJ blijft zich hiermee inzetten voor de ondersteuning van Suriname bij de implementatie van regionale declaraties en de verdere versterking van de lokale rechterlijke macht (zie bijlage 9).

Sir D. Byron, gewezen president van de CCJ, heeft ook de gelegenheid gekregen om zijn gedachten te delen met de aanwezigen. Centraal in zijn betoog staat de vraag wat op de lange termijn het beste is voor de Surinaamse samenleving. Hij waarschuwt dat het handhaven van een strikt eigen, geïsoleerd systeem, zoals een nationale Hoge Raad, ertoe kan leiden dat Suriname alleen komt te staan in een steeds verder integrerende wereld.

Door aansluiting te zoeken bij een grotere, regionale gemeenschap kunnen de risico's die gepaard gaan met kleinschaligheid en nationale druk, worden verkleind. Ervaringen uit andere landen in de regio, zoals Guyana, tonen aan dat hoewel zij aanvankelijk vasthielden aan een eigen systeem, de praktijk heeft geleerd dat toetreding tot een regionaal hof de voorkeur verdient boven juridische isolatie.

Een regionale vereniging van rechtsstelsels biedt niet alleen meer slagkracht, maar versterkt ook fundamenteel de onafhankelijkheid van de rechtspraak. Het verleggen van de hoogste feitelijke instantie naar een regionaal niveau creëert een noodzakelijke afstand tot de nationale politieke arena, wat het publieke vertrouwen in de rechtszekerheid ten goede komt. Voor Suriname betekent dit dat de keuze voor een regionaal hof, zoals de CCJ, niet slechts een praktische overweging is, maar een strategische stap naar een robuustere en internationaal gerespecteerde rechtsstaat (zie bijlage 9).

2.6. Paneldiscussie blok 1

In het afsluitende panel van het eerste blok namen mr. Serena Essed, mr. dr. Hugo Fernandes Mendes, mr. Lodewijk Valk, Hon. Mr. Justice Winston Anderson en mr. Ybo Buruma zitting. Bezoekers van het congres kregen hier de gelegenheid om kritische vragen te stellen over de transitie. De discussie concentreerde zich op de integratie van Suriname binnen de regionale structuren, de operationele standaarden en de waarborging van de onafhankelijkheid van de rechtspraak.

De panelleden benadrukten dat Suriname momenteel weliswaar deel uitmaakt van het Caribisch systeem, maar nog niet volledig participeert.

DNA-lid Jeffrey Lau vroeg specifiek naar de zwakke punten en uitdagingen bij een volledige toetreding van Suriname tot de CCJ.

Mr. Serena Essed beantwoordde door te stellen dat er binnen het CCJ-kader een "speciale kamer" voor Suriname zal worden gecreëerd, bemand door personeel dat diepgaande kennis heeft van het Surinaamse recht en de lokale cultuur. Zij wees op Guyana als voorbeeld. Waar Guyana bij

toetreding geen eigen kamer of nationale rechter had, bevindt Suriname zich in een unieke positie om wél een speciale kamer te bedingen. Er moet echter kritisch worden nagedacht over de risico's die een eigen kamer met zich mee kan brengen. Toetreding tot de CCJ als Appellate Court dwingt de Surinaamse rechtsorganisatie om te voldoen aan hoge regionale standaarden. Dit bevordert de algehele Quality of Justice via aanbevelingen, trainingen en voortdurende juridische ontwikkeling.

DNA-lid Jogie stelde de vraag wat een betere garantie biedt tegen politieke inbraak: een nationale derde instantie of de CCJ.

Mr. H. Fernandes Mendes geeft aan dat het vertrouwen afhangt van de onafhankelijkheid van die 3^e instantie. Benoeming moet geschieden op basis van deskundigheid (geen politieke benoeming), je moet financieel onafhankelijk zijn als rechterlijke macht. Volgens Ybo Buruma is het veilig en sneller om te werken met de CCJ. Deze samenwerking kan Suriname ten goede komen.

Mevrouw Sherida Lino, DNA-deskundige stelde de vraag waar we het Constitutioneel Hof moeten plaatsen in het geheel.

Mr. Serena Essed waarschuwt over de huidige status van het Constitutioneel Hof (CHof). Terwijl de reguliere rechterlijke macht recht spreekt tussen personen (concrete toetsing), kijkt het CHof of wetten in strijd zijn met de Grondwet. De huidige onderbezetting van het CHof illustreert de kwetsbaarheid van instituten wanneer deze onderhevig zijn aan politieke invloeden.

Mw. M. Soeknandan, die op persoonlijke titel het congres bijwoonde, vroeg naar de cijfers achter de rechtspraak om de impact op een derde instantie in te schatten. De president van het hof gaf aan dat het Hof van Justitie een jaarlijkse instroom van circa 7.000 civiele zaken en 7.000 strafzaken (m.u.v. verkeerszaken) meldde in eerste aanleg. Hoewel het niet de verwachting is dat veel zaken in hoger beroep gaan, zal de instroom in de derde aanleg (CCJ) naar verwachting selectiever zijn. Het panel benadrukte dat alle rechters het civiele recht moeten beheersen, waarbij de selectie van experts via een transparant proces met alle stakeholders moet plaatsvinden. Ter vergelijking haalde mr. Buruma wederom het Nederlandse model aan, waar een "half verlofstelsel" in het strafrecht helpt om een selectie te maken van zaken die geschikt zijn voor behandeling, om overbelasting van het systeem te voorkomen.

Advocaat Chandra Algae en mr. Mureije Winter (OM) vroegen naar de praktische drempels voor de burger.

Mr. Mureije Winter (OM): Wat wordt het uitgangspunt voor Suriname mbt de derde instantie? Zal dat het Final appellate worden (waarbij zowel de toetsing van feiten als de toepassing van het recht plaatsvindt) of cassatierechtspraak?

Mr. Chandra Algae (Advocaat) had de volgende vragen:

Wordt het een hernieuwd onderzoek naar de feiten?

Wat zijn de kosten voor een rechtzoekende?

Wie kan solliciteren als rechter bij de CCJ

Wat is de procesduur bij CCJ?

Het panel gaf aan dat er geen hernieuwd onderzoek naar de feiten is, maar een toetsing van de rechtsregel (cassatie).

Ten aanzien van de tarieven gaf ms. Gabrielle Figaro-Jones aan dat de indieningskosten bij de CCJ zijn gedifferentieerd naar dossieromvang:

- Dossier < 1.000 pagina's: \$250
- Dossier 1.000 - 2.000 pagina's: \$750 (indicatief)
- Dossier > 2.000 pagina's: \$1.200
- Strafzaken: Geen indieningskosten.

Bij aantoonbaar onvermogen in civiele zaken kan men vrijstelling van kosten aanvragen.

De CCJ streeft naar een snelle afhandeling; complexe zaken kunnen ongeveer 12 maanden duren; minder complexe zaken duren minder dan 12 maanden en eenvoudige civiele zaken kunnen vaak al binnen 3 tot 6 maanden afgehandeld worden.

In de afsluiting van de discussie benadrukte mr. Serena Essed dat de uiteindelijke beslissing bij De Nationale Assemblée ligt. Naast de juridische argumenten moet DNA ook de geopolitieke situatie in acht nemen. Toetreding tot de CCJ betekent niet alleen regionale integratie, maar biedt Suriname ook de kans om regionale rechtsontwikkelingen actief te beïnvloeden.

3. De inrichting en werking van een gemoderniseerde Openbaar Ministerie

Na de diepgaande discussies over de inrichting van de derde instantie, richt het tweede blok van het congres zich specifiek op de noodzakelijke transformatie van de staande magistratuur. Onder leiding van vooraanstaande experts zoals dhr. mr. Gerrit van der Burg, mw. mr. Eva Bos en de Procureur-Generaal, mw. mr. G. Paragsingh, wordt verkend op welke wijze het Openbaar Ministerie kan evolueren naar een slagvaardiger, transparanter en meer onafhankelijk instituut. Centraal hierbij staan de introductie van een College van procureurs-generaal om de landelijke eenheid te versterken, het vormgeven van extern toezicht en het verhogen van de kwaliteit van de strafvordering in een veranderende maatschappelijke context.

3.1. Het College van procureurs-generaal in Nederland

Mr. Gerrit van der Burg presenteerde zijn visie op de inrichting van een College van procureurs-generaal en de noodzaak van extern toezicht op het Openbaar Ministerie (OM). Deze presentatie richtte zich op het vergroten van de landelijke eenheid en het versterken van de onafhankelijke positie van het parket. Een centraal punt in het betoog van mr. Van der Burg was de noodzaak van een solide wettelijk kader voor de inrichting van het College van procureurs-generaal.

De instelling van een College van procureurs-generaal dient als middel om de landelijke eenheid binnen de rechtshandhaving te vergroten. Het wettelijk kader moet duidelijk bepalen op welke manier het College wordt bestuurd en wie er zitting kan nemen in dit orgaan. Er moet een heldere definitie komen van de relatie tussen het College en de minister, waarbij de balans tussen politieke verantwoordelijkheid en magistratelijke onafhankelijkheid wordt bewaakt.

Op basis van persoonlijke reflecties en ervaringen uit de Nederlandse praktijk, waar het Openbaar Ministerie uit meer dan 6000 medewerkers bestaat, deelde de inleider belangrijke lessen over de samenstelling van een dergelijk College. Voor een effectief College is diversiteit in de samenstelling noodzakelijk om verschillende perspectieven en expertisegebieden te verenigen. De voorzitter van het College moet vakkundig zeer sterk zijn om gezag uit te stralen en complexe besluitvormingsprocessen te leiden.

Het extern toezicht op het Openbaar Ministerie is essentieel, maar brengt ook inherente dilemma's met zich mee. Mr. Van der Burg wees op de constante spanning tussen afstand en nabijheid. Er is behoefte aan toezicht dat kritisch genoeg is om afstand te bewaren, maar tegelijkertijd dicht genoeg bij de praktijk staat om de context van beslissingen te begrijpen (zie bijlage 10).

3.2. Historisch context en modernisering van het Openbaar Ministerie

De modernisering van het Openbaar Ministerie is volgens de procureur-generaal mr. Garcia Paragsingh geen luxe, maar een noodzaak gedreven door maatschappelijke ontwikkelingen. Zij belicht in haar inleiding de historische ontwikkeling van het Openbaar Ministerie in Suriname en de dwingende noodzaak om de institutie aan te passen aan de eisen van de moderne rechtspraak.

Sinds de onafhankelijkheid in 1975 voert het Openbaar Ministerie zijn klassieke taken uit, waarbij de positie van de Procureur-Generaal centraal staat binnen de Surinaamse rechtsorde. De taken en bevoegdheden van het Openbaar Ministerie en de Procureur-Generaal zijn verankerd in de Grondwet (1975 en 1987).

Een duidelijke positionering van het parket binnen de rechtsketen is essentieel voor een effectieve rechtshandhaving. Deze positionering vereist een voortdurend evenwicht tussen de principes van legaliteit en de maatschappelijke behoefte aan rechtshandhaving. Er wordt sterk gepleit voor handelen dat niet politiek gestuurd is. Het hanteren van vooraf vastgestelde criteria bij benoemingen bevordert de legitimiteit van het ambt. De focus ligt vooral op het verhogen van de transparantie in de gemaakte keuzes binnen het vervolgingsbeleid, wat direct bijdraagt aan het maatschappelijk vertrouwen en het gezag van het Openbaar Ministerie.

Een speciaal ingestelde commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie, het Hof van Justitie en de advocatuur heeft vormgegeven aan de modernisering van het Openbaar Ministerie. De ingediende initiatiefwetten bij De Nationale Assemblée zullen de structuur van het ambt ingrijpend veranderen.

Een cruciaal voorstel betreft het limiteren van de ambtstermijn van de Procureur-Generaal naar een periode van 5 jaar, met een maximum van 10 jaar. De huidige situatie, waarbij een PG tot de pensioengerechtigde leeftijd (70 jaar) in functie kan blijven, wordt als onveilig beschouwd vanwege de te grote machtsconcentratie bij één persoon voor een te lange periode. Door de functie van de Procureur-Generaal steviger te verankeren vanuit het Openbaar Ministerie zelf, door onder andere de functie van PG vanuit de gelederen van het OM in te vullen, wordt het gevoel van onafhankelijkheid versterkt. Dit leidt tot een grotere stabiliteit in het beleid, wat essentieel is voor het vertrouwen in en de effectiviteit van de organisatie.

Voor een succesvolle modernisering is enkel wetgeving niet voldoende; institutionele versterking is onontbeerlijk om de overbelasting van het apparaat tegen te gaan. De huidige bezetting van het Openbaar Ministerie (1 Procureur-Generaal, 2 Advocaten-generaal, 5 hoofdofficieren en 18 officieren van justitie) is ontoereikend voor de complexiteit en kwantiteit van de huidige strafzaken. Er is behoefte aan minimaal 4 extra advocaten-generaal (AG).

De huidige twee AG's hebben vanaf 1 oktober 2025 tot en met 21 januari 2026 gezamenlijk reeds 70 zaken in hoger beroep en 160 raadkamerzaken behandeld, wat leidt tot overbelasting en kwaliteitsvermindering.

De introductie van een "OM-Raad" als managementteam (bestaande uit AG's en hoofdofficieren) moet de Procureur-Generaal ondersteunen bij de aansturing. Hierdoor kan de Procureur-Generaal zich meer richten op de overkoepelende strategie en het beleid. Voor deze diepgaande hervormingen is een breed maatschappelijk en juridisch draagvlak noodzakelijk. Mr. Paragsingh benadrukte dat modernisering een gezamenlijke inspanning is van alle actoren in de rechtsketen; een gedeelde visie is noodzakelijk om tot een toekomstbestendig systeem te komen (zie bijlage 12).

3.3. De Caribische context en de dynamiek van het Openbaar Ministerie

Mr. Eva Bos, coördinerend Advocaat-Generaal bij het parket van de Procureur-Generaal in het Caraïbisch deel van het Koninkrijk, van stond stil bij de specifieke inrichting van het Openbaar Ministerie binnen het Caribisch gebied (OM. Carib). Haar presentatie bood een vergelijkend perspectief op de structuur en de noodzakelijke vernieuwingen binnen de regio. Het is noodzaak om de organisatie en werkwijze van het OM Caribisch gebied voortdurend te evalueren en aan te passen aan de regionale context. Ze gaf aan dat het waarborgen van een gelijkwaardige behandeling van alle lidlanden binnen het rechtssysteem één van de grootste uitdagingen binnen de regionale samenwerking is.

Een essentieel onderdeel van de presentatie was de discussie over het limiteren van ambtstermijnen voor topfunctionarissen binnen het Openbaar Ministerie. De werkzaamheden van een leidinggevende bij het Openbaar Ministerie vergen fysiek en mentaal zeer veel van een persoon. Regelmatige wisselingen aan de top zorgen voor de instroom van nieuwe energie en frisse ideeën, wat essentieel is voor een dynamische organisatie.

Mr. Bos legde de nadruk op de randvoorwaarden die nodig zijn voor een modern parket. Om de kwaliteit van de strafvordering te verhogen, is een continu traject van opleiding en professionalisering voor parketmedewerkers vereist. Het automatiseren van werkprocessen is cruciaal om de doorlooptijden van zaken te verkorten en de informatie-uitwisseling met andere ketenpartners, zoals de politie en de rechterlijke macht, te optimaliseren. Het moderniseringstraject dient als een moment van reflectie om gericht te versterken wat beter kan, waarbij weloverwogen keuzes moeten worden gemaakt over de inzet van schaarse middelen.

Mr. Bos concludeerde dat de uiteindelijke koers van de ingeslagen rechtsweg een verantwoordelijkheid is van de actoren binnen het systeem zelf. De beslissingen over de inrichting van het recht moeten worden genomen door degenen die deel uitmaken van de Surinaamse rechtspraak. Bij de modernisering moet rekening worden gehouden met de specifieke behoeften van de Surinaamse maatschappij en de eenheden van het nationale rechtssysteem (zie bijlage 10).

3.4. Paneldiscussie blok 2

In het afsluitende panel van blok 2 namen zitting dhr. mr. G. van der Burg, dhr. mr. W.L. Valk, dhr. mr. H. Fernandes Mendes en mw. mr. E. Bos. Tijdens de paneldiscussie van het tweede blok kwamen diverse vragen vanuit de zaal aan de orde. De discussie concentreerde zich op het waarborgen van de onafhankelijkheid, de relatie tussen de politiek en de Procureur-Generaal, en de praktische invulling van een College van procureurs-generaal. Een centraal thema was de vrees voor politieke beïnvloeding van het Openbaar Ministerie.

Mevr. M. Kuldipsigh vroeg welke waarborg er is voor een gerichte gang van zaken als de Procureur-Generaal van OM Carib gerichte opdrachten kan krijgen van de minister van Justitie. Mr. Eva Bos antwoordde door aan te geven dat elke opdracht via het Hof gegeven wordt. Elk lidland heeft zijn eigen problematiek, gevoeligheden en cultuur. De PG van OM Carib benadrukte dat de minister algemene (bijzondere) aanwijzingen aan de PG mag geven, maar er moet eerst

toestemming zijn van het Hof van Justitie. Dit gebeurt ter bescherming van de onafhankelijkheid van het Openbaar Ministerie en de minister zelf.

Mr. Hugo Essed, advocaat, kwam goed voorbereid naar het congres met vragen specifiek voor mr. Paragsingh, maar zij zat niet in het panel.

Zijn vraag naar de Procureur-Generaal was gericht op de constitutionele positie van de PG die rust op 4 hoekstenen, terwijl de huidige positie er slechts 2 heeft. Wat beoogt de DNA met de voorgestelde wijzigingen? Op deze vraag is geen antwoord gegeven. Hij uitte zijn bezorgdheid over de vraag of het vervolgingsmonopolie ondergeschikt zal raken aan de regering en het Hof van Justitie. Mr. H. Fernandes Mendes antwoordde dat de Procureur-Generaal onafhankelijk moet zijn. Er is momenteel geen wetsartikel waarin een hiërarchische lijn met het Hof voorkomt; dat dit wel zo wordt ervaren, ligt mogelijk aan de interpretatie van de wet.

Mr. Chandra Algoe, advocaat, borduurde voort op de vraag van mr. H. Essed. Het algemeen vervolgingsbeleid ligt bij de regering en de Procureur-Generaal is verplicht bevelen van de President op te volgen. Is ondergeschiktheid hiermee niet ingebakken?

Het antwoord vanuit het panel was dat de Grondwet de hoogste wet blijft, waarin aan de regering slechts in gevallen van staatsveiligheid de bevoegdheid is gegeven om bevelen te geven aan de PG in concrete gevallen.

De voorgestelde begrenzing van de zittingstermijn van de Procureur-Generaal leidde tot vragen over de persoonlijke gevolgen voor de functionaris.

Mr. Serena Essed (advocaat) vroeg wat er gebeurt met een gewezen PG na een termijn van 5 jaar? En hoe voorkom je dat een PG politiek beïnvloed wordt?

Volgens mr. G. van der Burg, kan politieke beïnvloeding geminimaliseerd worden door bemoeienis met individuele strafzaken te beperken.

Volgens de Procureur-Generaal van OM Carib kan de gewezen PG na de ambtstermijn terugkeren in de functie van Officier van Justitie of advocaat-generaal. Een termijnbeperking voorkomt dat er een comfortzone ontstaat en stimuleert organisatiegroei door geregeld nieuwe leidinggevenden aan te stellen. Om onafhankelijkheid te waarborgen, is het advies om de termijn te stellen op 8 of 12 jaar, zodat het niet kan samenvallen met de politieke regeerperiode van 5 jaar.

Er werd dieper ingegaan op de nieuwe bestuursstructuur van het parket. Het DNA-lid M. Jogie vroeg of wij in Suriname wel in staat zijn om een College van procureurs-generaal te installeren.

Mr. Best gaf aan dat een College van drie procureurs-generaal de interne kwaliteit van de besluitvorming kan waarborgen. Om politieke beïnvloeding te minimaliseren is een verandering in de structuur van besluitvorming noodzakelijk.

Mr. M. Winter van het Openbaar Ministerie maakte de opmerking dat de instelling van een OM-Raad reeds is verwerkt in de conceptwet die bij de DNA ligt. De functie van de OM-raad in de nieuwe wetgeving is bedoeld als ondersteunend orgaan voor de Procureur-Generaal. Deze raad, bestaande uit de Procureur-Generaal, advocaten-generaal en Officieren van Justitie, moet de PG bijstaan in de dagelijkse werkzaamheden en toezichthouden op bestaande taken.

Mr. Best richtte zich in zijn uiteenzetting op de noodzaak van interne mechanismen om de kwaliteit van de besluitvorming binnen het Openbaar Ministerie (OM) te garanderen en externe beïnvloeding te minimaliseren. Een kernpunt van zijn relaas was het identificeren van risico's waarbij externe factoren de onafhankelijkheid van het OM kunnen aantasten. Er moet kritisch gekeken worden naar de mogelijkheid om van buiten het OM de kwaliteit en koers van de besluitvorming te beïnvloeden. Om politieke beïnvloeding tot een minimum te beperken, is het noodzakelijk om de huidige structuur van besluitvorming fundamenteel te veranderen. Hiervoor is de nodige wetgeving vereist.

Mw. Van Dijk, stelde de vraag aan mnr Van den Burg, naar aanleiding van de opmerking in zijn presentatie, dat de omstandigheden die geleid hebben tot de instelling van het College van PG's in Nederland, thans niet aanwezig zijn in Suriname, wat de precieze aanleiding voor de instelling van het College van procureurs-generaal in Nederland is geweest. Hij gaf aan dat er versplintering van het vervolgingsbeleid was en het college van PG's eenheid daarin moest bewerkstelligen.

De rode draad van de discussie was dat de Surinaamse samenleving behoefte heeft aan rust en veiligheid, wat enkel bereikt kan worden door een onafhankelijk opererend Openbaar Ministerie. Institutionele versterking is onontbeerlijk en vereist een breed maatschappelijk en juridisch draagvlak.

Vanwege het naderen van het einde van het congres werd de levendige discussie onderbroken; waarna de moderators een samenvatting gaven van het verloop van de dag (zie bijlage 12).

4. Afsluiting

Het congres werd afgesloten door de voorzitter van De Nationale Assemblée (DNA), dhr. dr. ir. M. Adhin. Hij gaf aan dat we uit deze diepgaande gesprekken kunnen vaststellen dat de modernisering van onze wetgeving niet slechts een formele noodzaak is, maar een gezamenlijke staatsverantwoordelijkheid die ons allen aangaat. De discussies die zijn gevoerd hebben aangetoond dat de versterking van onze rechtsstaat een fundament is waar we met respect voor ieders rol gezamenlijk aan moeten bouwen.

Een cruciaal punt in deze transitie is de inrichting van de derde instantie. Het is duidelijk geworden dat het succes van deze hoogste rechtsprekende macht staat of valt met de investering in ons menselijk kapitaal.

We staan voor een fundamentele keuze: kiezen we voor aansluiting bij The Caribbean Court of Justice (CCJ) of richten we een eigen Surinaamse Hoge Raad van Justitie op? In deze afweging moeten de waarborging van legitimiteit en onafhankelijkheid van onze rechtspraak altijd de hoogste prioriteit hebben.

Hoewel wij procedureel wellicht nog niet op alle punten de eindstreep hebben bereikt, is de weg voorwaarts ingezet. De initiatiefwetten die reeds bij De Nationale Assemblée liggen, zullen zeker aan de orde komen in de verdere beraadslagingen. Deze diepgaande discussies zijn van onschatbare waarde voor de toekomst van onze rechtspraak. Hij eindigde door aan te geven dat dit congres afgesloten wordt met de wetenschap dat er een breed gezamenlijk draagvlak is om deze modernisering te voltooien (zie bijlage 13).

Terugblikkend op dit congres over de instelling van de derde instantie en de modernisering van het Openbaar Ministerie, uitte mr. Jadnanansing, één der moderators, tot slot nog zijn bewondering voor de organisatie. Hoewel de voorbereidingstijd van slechts twee weken theoretisch onmogelijk leek, heeft het Centrum voor Democratie en Rechtspleging een prestatie van internationaal niveau neergezet. Dit succes bewijst dat wij in Suriname, ondanks de soms kritische geluiden van buitenaf, in staat zijn tot grootse daden wanneer de juiste mensen hun schouders eronder zetten. Volgens mr. Jadnanansing verdient de organisatie niet alleen een groot applaus, maar het CDR heeft ons allen oprecht trots gemaakt. Hij eindigde met dankzegging aan alle participanten en actoren voor hun waardevolle bijdrage en gaf aan dat deze dag afgesloten wordt met een hernieuwd vertrouwen in onze gezamenlijke kracht.

5. Tools voor besluitvorming

Modernisering van de Rechterlijke Macht en het Openbaar Ministerie

Deze toolbox bundelt alle instrumenten, handvatten, randvoorwaarden en voorstellen die tijdens het congres zijn aangereikt om De Nationale Assemblée, de rechterlijke macht en het Openbaar Ministerie te ondersteunen bij een zorgvuldige en onderbouwde besluitvorming over de modernisering van de rechtspleging.

1. Institutionele en strategische overlegstructuren

1.1 Parlementair Platform Rechtsstaat & Constitutionele Inrichting

Doel: structurele dialoog tussen parlement, rechterlijke macht en OM.

Nut: bewaakt voortgang, integreert inzichten, voorkomt versnippering.

Bron: Toespraak DNA-voorzitter (Bijlage 1).

1.2 Integrale Grondwetsherziening + organieke wetgeving

Doel: modernisering verankeren in een stevig constitutioneel fundament.

Nut: voorkomt ad-hoc oplossingen; maakt derde instantie en OM-hervorming structureel houdbaar.

Bron: Inleiding constitutionele blok & bijdrage Fernandes Mendes (Bijlage 4).

2. Tools voor de Derde Gerechtelijke Instantie

2.1 Twee Strategische Routes: Surinaamse Hoge Raad vs. CCJ

Doel: richting bepalen voor hoogste instantie.

Nut: ondersteunt scenariovergelijking o.b.v. capaciteit, kosten, legitimiteit en onafhankelijkheid.

Bron: Bijdragen Fernandes Mendes, Essed, Valk (Bijlagen 4, 5 en 6) + vergelijkende schema's (Bijlage 5 & 5.1).

2.2 Surinaamse Civil Law Chamber binnen de CCJ

Doel: waarborging van civil-law traditie en NL-procestaal.

Kerncomponenten:

- Nederlandssprekende rechters
 - Civil-law expertise
 - Zittingen in Paramaribo
- Bron:** CCJ-presentaties (Bijlage 8).

2.3 Verlofstelsel (selectie aan de poort)

Doel: beheersing instroom in cassatie; focus op principiële rechtsvragen.

Nut: voorkomt overbelasting en het "Italiaanse torpedo"-effect.

Bron: Inleidingen Valk en Buruma (Bijlagen 6 en 7).

2.4 Meervoudige Kamers in alle instanties

Doel: verhoogde kwaliteit en robuustheid van beslissingen.

Bron: Speech Hofpresident Rasoelbaks + Organisatiewet-bespreking.

2.5 Kosten- en procesinformatie CCJ

Doel: inzicht in financiële drempels en toegankelijkheid.

Tariefstructuur:

- <1.000 pagina's: USD 250
- 1.000–2.000 pagina's: USD 750
- 2.000 pagina's: USD 1.200
- Strafzaken: kosteloos

Bron: Paneldiscussie (hoofdstuk 2).

2.6 Streefdatum voor externe verankering

Datum: 5 oktober 2026 voor inauguratie Surinaamse Civil Law Chamber.

Bron: CCJ-presentatie (Bijlage 8).

3. Tools voor Capaciteitsversterking Rechterlijke Macht

3.1 Structurele investering in RAIO-opleiding

Doel: voorkomen van toekomstig tekort door pensioengolf.

Bron: Toespraak Hofpresident (Bijlage 2).

3.2 Uitbreiding tot $\pm$ 60 rechters

Doel: voldoen aan internationale normen; ruimte voor specialisatie & decentralisatie.

Bron: Toespraak Hofpresident (Bijlage 2).

3.3 Small Claims Courts in districten

Doel: lage drempel, snelle afhandeling.

Bron: Toespraak Hofpresident (Bijlage 2).

3.4 Digitaal procederen (papierloos)

Doel: versnelling doorlooptijden, toegankelijkheid, efficiëntie.

Bron: Toespraak Hofpresident (Bijlage 2).

3.5 Deskundigenbureau bij het Hof

Doel: ondersteuning bij complexe vraagstukken (mensenrechten, maatschappelijke kwesties).

Bron: Toespraak Hofpresident (Bijlage 2).

4. Tools voor Modernisering van het Openbaar Ministerie

4.1 College van Procureurs-Generaal (collegiaal bestuur)

Doel: landelijke eenheid, interne checks-and-balances.

Bron: Presentatie Van der Burg (Bijlage 10).

4.2 OM-Raad (managementteam)

Doel: ondersteuning PG bij strategie, kwaliteitsborging en aansturing.

Bron: Moderniseringsvoorstellen PG (Bijlage 12).

4.3 Portefeuilles binnen het OM

Doel: inhoudelijke specialisatie (o.a. kwaliteit, beveiliging, deskundigheid).

Bron: Moderne OM-structuur (Bijlage 12).

4.4 Termijnbeperking PG (5 + 5 jaar/ 8–12 jaar)

Doel: verminderen machtsconcentratie; bevorderen innovatie.

Bron: PG + Paneldiscussie (Bijlage 12 en hoofdstuk 2).

4.5 Uitbreiding advocaten-generaal (minimaal 4)

Doel: verlichting werkdruk hoger beroep & raadkamerzaken.

Bron: PG (Bijlage 12).

4.6 Externe waarborgen voor onafhankelijkheid

Instrument: specifieke aanwijzingen alleen met **toestemming Hof van Justitie**.

Bron: Paneldiscussie OM Carib & nationale context.

4.7 Alternatieve professionaliseringsinstrumenten (Bijlage 5.2)

- Interne tegenspraak
 - Vervolgingsrichtlijnen
 - Transparante ministeriële relaties
 - Interne audits & ethische training
- Bron:** Handout SOvA (Bijlage 5.2).

5. Tools voor Financiële en Governance-verankering

5.1 CCJ Trust Fund

Doel: politieke onafhankelijkheid van financiering; duurzame instandhouding derde instantie.

Eenmalige Surinaamse bijdrage: USD 5–6 mln.

Bron: CCJ-presentatie (Bijlage 8).

5.2 Begrotingsautonomie rechterlijke macht

Doel: voorkomen van politieke druk op financiering.

Bron: Toespraak Hofpresident (Bijlage 2).

5.3 Monitoring & Evaluatie (regionaal)

Instrumenten:

- CCJ strategische plannen
 - Tweejaarlijkse M&E
 - CAJO-trainingsprogramma's
- Bron:** CCJ-presentatie (Bijlage 8).

6. Tools voor Toegankelijkheid en Gebruikersvriendelijkheid

6.1 Differentiatie in proceskosten CCJ

Doel: kostenbeheersing voor burgers; eerlijk proces.

Bron: Paneldiscussie.

6.2 Vrijstelling van kosten bij onvermogen

Doel: toegang tot recht voor kwetsbare groepen.

Bron: CCJ-panel.

6.3 Indicatieve doorlooptijden (3–12 maanden)

Doel: realistische verwachtingen en transparantie.

Bron: CCJ-presentatie (Bijlage 8).

Bijlage 1: Speech van dhr. dr. ir. M. Adhin

Geachte aanwezigen, gasten, sprekers en deelnemers,

Namens De Nationale Assemblée heet ik u hartelijk welkom op dit congres over de modernisering van onze rechterlijke macht. Wij zijn vandaag bijeen op 22 januari 2026, hier in de Ballroom van Royal Torarica, op uitnodiging van De Nationale Assemblée, het Hof van Justitie en het Openbaar Ministerie. Dank aan het Centrum voor Democratie en Rechtspleging voor de facilitering.

Het onderwerp van vandaag is niet technisch “voor specialisten alleen”. Het raakt de kern van de rechtsstaat: toegang tot recht, rechtszekerheid, vertrouwen, en uiteindelijk ook maatschappelijke rust en economische ontwikkeling. Een land kan pas duurzaam vooruit wanneer burgers en ondernemers weten dat het recht voorspelbaar is, dat procedures eerlijk zijn, en dat uitspraken gezag hebben en worden uitgevoerd.

Dit congres heeft als expliciet doel om inhoudelijke tools en denkkaders aan te reiken voor een zorgvuldige besluitvorming over de modernisering van onze rechtspleging — tools die zullen worden gebundeld en meegenomen in het verdere institutionele en parlementaire traject. Daarmee positioneert dit congres zich niet als eindpunt, maar als bouwsteen in een groter proces. Ik hoop vandaag de start te markeren van een traject waarin kennis, ervaring en visie centraal staan.

Het congres behandelt twee hoofdthema's:

1. De instelling en inrichting van een derde instantie bij de rechterlijke macht, belast met de cassatierechtspraak, alsook het parket bij die instantie – omdat rechtseenheid en rechtsontwikkeling essentieel zijn voor een voorspelbaar rechtssysteem.
2. De inrichting en werking van een gemoderniseerd Openbaar Ministerie – omdat kwaliteit, consistentie en transparantie in de strafvordering, en de daaruit voortvloeiende effectiviteit en legitimiteit, vertrouwen scheppen in de handhaving.

Deze onderwerpen zijn niet willekeurig gekozen. Zij zijn mede ingegeven door het initiatief van parlementariërs tot wijziging van de Grondwet om een derde gerechtelijke instantie en een modern Openbaar Ministerie constitutioneel te verankeren. Door de uitwisseling van ideeën kunnen wij geraken tot oplossingen die verder reiken dan dit congres alleen.

In essentie komen deze voorstellen neer op een herstructurering van onze rechtspleging. Daarbij is van belang te benadrukken dat de Grondwet de basis vormt, terwijl de verdere uitwerking via de gewone wetgever zal plaatsvinden. Voor die verdere invulling zal een zorgvuldig en gefaseerd traject moeten worden doorlopen. Laat mij benadrukken dat modernisering niet alleen een technische exercitie is, maar ook een governance-vraagstuk. Vragen over inrichting, onafhankelijkheid, transparantie en evaluatie zijn kernvragen van de rechtsstaat.

Wat betreft de derde gerechtelijke instantie gaat het om functies als rechtsontwikkeling, rechtseenheid, rechtsbescherming en vertrouwen in de rechtsstaat. Dit congres is bedoeld om te leren van internationale en regionale ervaringen en verschillende modellen te verkennen.

Ik hoop dat de bijdragen vandaag waardevolle input leveren voor de parlementaire behandeling die volgt. Ik moedig u allen aan om actief deel te nemen, vragen te stellen en met elkaar in debat te gaan. Diepgaande debatten zijn noodzakelijk om te komen tot juridisch correcte, gedragen en toekomstbestendige besluiten.

De modernisering van de rechterlijke macht is cruciaal voor de rechtsstatelijke soevereiniteit van Suriname. En daarom spreek ik ook dank uit voor uw betrokkenheid.

Tot slot.

Dit vraagt geen eenmalige bijeenkomst, maar een structureel vervolg.

Daarom zal De Nationale Assemblée een Parlementair Platform Rechtsstaat en Constitutionele Inrichting instellen voor regulier overleg met alle kernactoren in de rechtspleging.

De opdracht is bescheiden en helder: inzichten bundelen, voortgang bewaken en wetgevende en institutionele vervolgstappen voorbereiden voor een moderne en toekomstbestendige rechtspleging — met volledig respect voor de onafhankelijke taakuitoefening van de rechterlijke macht.

Ik nodig u uit dit traject gezamenlijk te dragen. Wij komen ten minste eenmaal per jaar bijeen.

Ik vertrouw op uw bijdrage aan dit historische proces. Dank u wel.

Bijlage 2: Speech van dhr. mr. I. Rasoelbaks

WELKOMSTWOORD PRESIDENT HOF VAN JUSTITIE OP HET CONGRES VAN 22 JANUARI 2026 DNA-HOF-OM VERSTERKING/ MODERNISERING RECHTERLIJKE MACHT

IK GROET U ALLEN EN HEET U HARTELIJK WELKOM OP DEZE HISTORISCHE DAG, WAARBIJ WETGEVER EN RECHTSPRAKTIJK DE BEHOEFTE HEBBEN GEVOELD EN DE NOODZAAK ONDERKENNEN OM IN GESPREK TE GAAN MET ELKAAR.

HET BELOOFT WAT TE WORDEN MET DE NIEUWE BOUWTEKENING EN HET BOUWPLAN VOOR DEZE EN DE KOMENDE GENERATIES VAN DE REPUBLIEK SURINAME.

WARME GROET EN VERWELKOMING,
PRESIDENT VAN THE CARIBBEAN COURT OF JUSTICE, MY DEAR BROTHER IN MISSION **WINSTON ANDERSON AND HIS TEAM**

ALSO SPECIAL GREETING AND A WARM WELCOME TO THE FORMER PRESIDENT OF THE CCJ **SIR DENNIS BYRON** EN ONZE **AMICI CURIAE**; DE VRIENDEN/ DESKUNDIGEN UIT DE RECHTSFAMILIE, NEDERLAND EN DE ANTILLEN.

DNA VOORZITTER, FRACTIE-LEIDERS, PARLEMENTARIERS, RECHTERS, VERVOLGINGSAMBTENAREN, ADVOCATEN, GEACHTE GENODIGDEN,

DE AANLEIDING VAN DIT OVERLEG HEDEN, LIJKT TE ZIJN ONTSPROTEN UIT DE INITIATIEFWETTEN OVER DE RECHTERLIJKE MACHT.

DIT WAS DE TRIGGER EN IK BEN BLIJ MET DEZE TRIGGER.

HET LIGT EVENWEL DIEPER! TOT DAT BESEF ZIJN WE ALS WETGEVENDE MACHT EN RECHTERLIJKE MACHT GELUKKIG GEKOMEN; HET LIGT BIJ DE VEROUDERDE ORGANISATIEWET VAN

DE RECHTERLIJKE MACHT WELKE DATEERT VAN 1869 EN ENIGSZINS GEREVISEERD IN 1936.

DE VEROUDERDE ORGANISATIEWET LAAT GEEN RUIMTE VOOR SLAGVAARDIGHEID EN UITBOUW VAN EN BINNEN DE RECHTERLIJKE ORGANISATIE ALSOOK DE PARKET-ORGANISATIE.

HET HOF REALISEERDE ZICH DAT REEDS IN 2003 TIJDENS EEN SIT DOWN ACTIE VAN 10 DAGEN IN DE MANTEL. TOEN TELDE HET HOF MAAR 11 RECHTERS OP EEN BEVOLKING VAN ONGEVEER 500.000 ZIELEN.

VANAF TOEN ZIJN DE VOLGENDE STAPPEN GEZET OM DE RECHTSPRAAK SLAGVAARDIGER TE MAKEN EN TE MODERNISEREN MET ALS DOEL TIJDIGE EN PROFESSIONELE RECHTSPRAAK VOOR DE SURINAAMSE SAMENLEVING.

- SAMENWERKING AANGEGAAN MET DE RAAD VOOR DE RECHTSPRAAK IN 2008 TER ONDERSTEUNING VAN DE MODERNISERING EN CAPACITEITSVERSTERKING
- CAPACITEITSUITBREIDINGEN MIDDELS RAIO-OPLEIDINGEN. 2DE RAIO-OPLEIDING 2003 – 2008; DERDE RAIO-OPLEIDING 2009 – 2014; 4^E RAIO-OPLEIDING 2023-2025; 5^E RAIO-OPLEIDING 20024-2026;
- UITBREIDING MET GEIDENTIFICEERDE EN GETRAINDE BUITENSTAANDERS (ERVAREN PRAKTIJKJURISTEN) IN 2018 (8 RECHTERS). MET AL DEZE CAPACITEITSUITBREIDINGEN TELT HET HOF THANS 31 RECHTERS. OM ADEQUAAT TE FUNCTIONEREN. TIJDIG EN GOED GECOMMUNICEERD, MOETEN WE VOOR EERSTE EN TWEEDE AANLEG NAAR 60 RECHTERS. (1 OP 10.000, DE INTERNATIONALE NORM).

MET DE 31 RECHTERS HEEFT HET HOF EEN BEGIN KUNNEN MAKEN MET DECENTRALISATIE VAN DE RECHTSPRAAK NAAR MEERDERE DISTRICTEN MET SMALL CLAIMS COURT.

BINNEN 10 JAREN GAAN 16 RECHTERS MET PENSIOEN EN BINNEN 15 JAREN IS ER - OP 5 NA - EEN HELE NIEUWE GENERATIE RECHTERS.

- IN SAMENWERKING MET CCJ GEDRAGSCODE VOOR RECHTERS VASTGESTELD EN ALS SEQUEEL DAARVAN EEN KLACHTENREGELING IN 2015;
- IN 2019 WERD HET HOF IN DE COMPTABILITEITSWET BESTEMPELD ALS ZELFSTANDIGE BESTUURSORGAAN MET EIGEN BEGROTING EN IN 2022 IS ZULKS GEIMPLEMENTEERD, WAARDOOR HET HOF VANAF TOEN ZELFSTANDIGE BESTEDINGEN KAN DOEN VANUIT DE BEGROTING EN UITERAAD OOK DE VERANTWOORDINGEN EN ZIJN WE LOSGEKOPPELD VAN JUSTITIE.
- IN MEI 2024 TIJDENS HET CONGRES 155 JAAR HOF VAN JUSTITIE HOORDE DE RECHTSPRAAK DE ROEP VOOR EEN DERDE INSTANTIE BINNEN ONZE JURISDICTIE; NIET AAN DOVEMANSOREN GEZEGD, OMDAT SURINAME HET ENIGE LAND IS IN CARICOM ZONDER EEN DERDE INSTANTIE SEDERT 1975, TOEN DE HOGE RAAD ALS CASSATIETRECHTER VOOR SURINAME UITVIEL.
- HET HOF BEGON AAN EEN STUDIE HIEROVER IN 2024. DE RESULTATEN VAN DEZE STUDIE ZULLEN VANDAAG DE REVUE PASSEREN:
NAMELIJK:
 1. AANSLUTTING BIJ CCJ OF
 2. INSTELLING VAN EEN EIGEN HOOGGERECHTSHOF ALS DERDE INSTANTIES.

IK ZEI AL EERDER DAT DE VEROUDERDE ORGANISATIEWET VAN DE RECHTERLIJKE MACHT, MODERNISERING, ONTWIKKELING EN SLAGVAARDIGHEID STAGNEERT. MET DE RECHTSPRAKTIJK EN HET VORIG PARLEMENT HEBBEN WE ONGEVEER 2 JAREN LANG GEWERKT AAN EEN MODERNE ORGANISATIEWET. IK BEN

VERHEUGD TE VERNEMEN DAT DIT PARLEMENT DEZE WET SPOEDIG IN BEHANDELING ZAL NEMEN:

DE MODERNISERING KOMT KORT OP HET VOLGENDE NEER:

1. VERZELFSTANDIGING VAN DE BEDRIJFSVOERING (INSTITUTIONELE ONAFHANKELIJKHEID VOOR DE SLAGVAARDIGHEID);
2. GELAAGDE AANSTURING VAN HET RECHTERSWERK MET MEER VICE-PRESIDENTEN EN HOOFDRECHTERS;
3. CAPACITEITSUITBREIDING NAAR MINIMAAL 60 RECHTERS EN EVENZOVELE JURIDISCHE ONDERSTEUNING VOOR VERSNELLING VAN DE RECHTSPRAAK;
4. INSTELLING VAN EEN RECHTBANK MET MEERVOUDIGE KAMERS IN EERSTE AANLEG VOOR GEOMPLICEERDE ZAKEN;
5. INBEDDING VAN EEN BELASTINGKAMER EN BESTUURSRECHTSPRAAK;
6. INSTELLING VAN SMALL CLAIMS COURTS OOK IN DE DISTRICTEN WAARBIJ OP EENVOUDIGE WIJZE EEN BURGER TOEGANG HEEFT TOT DE RECHTER MIDDELS INVULLING VAN EEN VOORBEDRUKTE FORMULIER EN KOSTELOOS PROCEDEREN;
7. ONTWIKKELEN VAN DIGITAAL PROCEDEREN (PAPIERLOOS);
8. INBEDDING VAN SPECIALISMEN: MILIEUZAKEN; GRONDZAKEN EN GRONDENRECHTEN; CYBER CRIME; LABOUR COURT; DRUGS TREATMENT COURT ETC;
9. INSTELLING VAN EEN DESKUNDIGENBUREAU BIJ HET HOF VOOR ONDERZOEK EN ADVISERING OVER MAATSCHAPPELIJK-JURIDISCHE, MENSENRECHTEN EN RECHTSTATELIJKE VRAAGSTUKKEN EN RELEVANTE WETGEVING.

WE KOMEN ALS RECHTSPRAAK VAN VER IN HET VERLEDEN;1869 EN HET DOET ME GOED DAT WE VANDAAG EINDELIJK OP DE TEKENTAFEL LIGGEN TENEINDE DE VERLEPTE OUDE ORGANISATIE-TEKENING OP TE KALEVATEREN NAAR DE EISEN VAN DE HEDENDAAGSE MAATSCHAPPIJ.

VOORZITTER DNA,

IK BEN ERVAN VERZEKERD DAT DIT CONGRES ENORM ZAL BIJDRAGEN TOT GOEDE BESLUITVORMING BIJ DE BEVOEGDE AUTORITEITEN VOOR EEN WELOVERWOGEN KEUZE OVER HOE, WAT, WAAR EN WANNEER M.B.T. DE DERDE INSTANTIE.

EN TER VERSTERKING EN MODERNISERING VAN DE EERSTE EN TWEEDE INSTANTIE EN ALSOOK VAN HET OPENBAAR MINISTERIE IN ONS HUIDIGE EN TOEKOEMSTIGE RECHTSBESTEL!

HIERVOOR ZEG IK U ALLEN BIJ VOORBAAT DANK; THANK YOU EN GRANTANGI VOOR HET SUCCES VAN VANDAAG. IN WENS U ALLEN EEN SUCCESVOLLE CONFERENTIE!

PARAMARIBO, 22 JANUARI 2026

MR. IWAN RASOELBAKS

PRESIDENT HOF VAN JUSTITIE

Bijlage 3: Speech van mw. mr. G. Paragsingh

Geachte aanwezigen,

Het is mij een groot genoegen u hier vandaag te mogen verwelkomen op dit congres met als titel “Modernisering van de Rechterlijke Macht”. Uw aanwezigheid onderstreept het belang dat wij gezamenlijk hechten aan een sterke, onafhankelijke en toekomstbestendige rechtspleging.

Ik heet in het bijzonder onze internationale gasten van harte welkom en dank u allen voor uw bereidheid om uw kennis, ervaringen en perspectieven met ons te delen.

Dit congres staat in het teken van reflectie, visie en vooruitkijken. De rechterlijke macht vormt een van de pijlers van onze rechtsstaat. Juist daarom is het van groot belang dat wij haar inrichting en werking regelmatig tegen het licht houden, **niet om te breken met wat goed is, maar om te versterken wat beter kan.** Juist tegen die achtergrond is dit congres van grote betekenis.

Dit is niet slechts een moment van reflectie, maar vooral ook een bijeenkomst die beoogt concrete inzichten, handvatten en tools aan te reiken om daadwerkelijk stappen te zetten richting een moderne rechterlijke macht. Modernisering vraagt immers niet alleen om visie, maar ook om doordachte keuzes, heldere structuren en effectieve samenwerking tussen alle actoren binnen de rechtspleging. **Modernisering kan nooit het resultaat zijn van één actor alleen.**

De thema's die vandaag centraal staan, raken aan de kern van de rechtsstaat. Over de hele wereld staan rechterlijke machten waaronder het Openbaar Ministerie voor vergelijkbare uitdagingen: toenemende complexiteit van criminaliteit, technologische ontwikkelingen, druk op capaciteit en procedures, en groeiende maatschappelijke verwachtingen ten aanzien van transparantie, effectiviteit en onafhankelijkheid. Dat stelt hoge eisen aan de rechterlijke macht. Modernisering is daarom geen luxe, maar een noodzaak.

Tegelijkertijd vraagt iedere rechtsorde om oplossingen die passen bij haar constitutionele tradities, juridische cultuur en maatschappelijke context. Juist in die spanning tussen universele rechtsstatelijke principes en nationale invulling ligt de meerwaarde van dit congres.

Vandaag richten wij ons op de visie ten aanzien van de **instelling, inrichting en werking van een derde instantie voor de rechtspraak.** De introductie van een derde instantie is een ingrijpende stap, die zorgvuldig moet worden doordacht. Zij raakt aan vragen van rechtsontwikkeling, rechtseenheid en rechtsbescherming, zonder afbreuk te doen aan toegankelijkheid en doorlooptijden, maar ook aan efficiëntie, toegankelijkheid en vertrouwen van burgers in de rechtspraak. Het gaat om fundamentele keuzes die het karakter van onze rechtspraak voor de lange termijn zullen bepalen.

Daarmee nauw verweven is het onderwerp **van de inrichting en werking van een parket bij de derde instantie.** Vanuit mijn verantwoordelijkheid als procureur-generaal acht ik het van groot belang dat dit parket helder gepositioneerd is: onafhankelijk, deskundig en met een duidelijke taakopvatting. Een parket bij de derde instantie moet bijdragen aan de kwaliteit en consistentie van de rechtspleging, in nauwe en professionele samenwerking met de zittende magistratuur.

Daarnaast besteden wij aandacht aan **de inrichting en werking van een gemoderniseerd Openbaar Ministerie**. Als Openbaar Ministerie staan wij dagelijks in het hart van de rechtspleging. Wij bevinden ons op het snijvlak van opsporing, vervolging en berechting en werken intensief samen met de ketenpartners. Juist vanuit die positie ervaren wij hoe belangrijk het is dat de instituties van de rechtsstaat niet alleen solide zijn, maar ook toekomstbestendig: een Openbaar Ministerie dat zich blijft ontwikkelen, investeert in kwaliteit, deskundigheid en samenwerking nationaal en internationaal, en zich bewust is van zijn bijzondere positie en verantwoordelijkheid binnen de rechtsstaat.

Geachte aanwezigen,

Dit congres beoogt niet alleen een academische of beleidsmatige discussie te voeren. Het reikt ons concrete inzichten, instrumenten en best practices aan om modernisering daadwerkelijk vorm te geven. Door het samenbrengen van nationale en internationale ervaringen krijgen wij de tools in handen om weloverwogen keuzes te maken voor de toekomst van onze rechterlijke macht.

Ik zie het als mijn verantwoordelijkheid om bij te dragen aan een rechtspleging die onafhankelijk, professioneel en maatschappelijk relevant is. Dat kan alleen in voortdurende dialoog met het hof van justitie, de advocatuur, beleidsmakers en onze internationale partners. Dit congres vormt daarvoor een uitgelezen platform.

Ik ben ervan overtuigd dat de uitkomsten van deze bijeenkomst zullen bijdragen aan een gedeelde visie en aan concrete en realistische stappen richting een moderne, effectieve en gezaghebbende rechterlijke macht. Ik nodig u allen uit om actief deel te nemen, kritisch mee te denken en met elkaar in gesprek te gaan.

Ik wens u een inhoudelijk rijk en vruchtbaar congres toe en verklaar hierbij het congres “Modernisering van de rechterlijke macht” voor geopend.

Ik dank u.

Mevr. mr G. Paragsingh

Bijlage 4: Powerpoint presentatie mr. H. Fernandes Mendes

Een derde instantie in civiele en strafzaken

Symposium Modernisering
Rechterlijke Macht
Hugo Fernandes Mendes
22 Januari 2026

Doel van lezing

- **Waarom** een derde instantie, of 2^e beroepsinstantie
- **Hoe** dat vorm te geven
- **Inzicht** over bredere constitutionele context van rechter, parlement en regering
- **Samenhang** vd verschillende wetsvoorstellen bij DNA over taak, bevoegdheid en organisatie RM, (Wet OM en Wet RM regelen dat RIS wordt ingetrokken, nieuw voorstel wijzigt RIS, relatie voorstellen wet RM en voorstel cassatie)

RM onderdeel Constitutioneel bestel

- Wijziging structuur vergt doordenking functie in relatie regering? DNA. Gw 1975 versterkte positie rechter, als poortwachter van de rechtsstaat, als hoeder van de Grondwet tegen ongrondwettelijke wetten, en beschermheer van tegen schendingen van mensenrechten.
- DNA en regering hebben rol bij benoeming en ontslag. Ook algemene instructies vervolgingsbeleid.
- Lim A Po noemde in 2019 'een zwakke gebrekkige democratie', 'een low trust society en een onvolledige rechtsorde'
- Mitrasing in 1997: "GW is poreus, gebreken aan de GW zijn zo ernstig dat het voortduren van de grondwettelijke status quo de Surinaamse staat in het diskrediet brengt.
- Jules Sedney: 'De Gw deugt niet'.
- DNA heeft bij behandeling Kiesregeling en wijziging kiesstelsel dit voornemen in 2023 ook uitgesproken, rechtsbescherming Kiesregeling onvoldoende (OAS). Positie CH thans erbarmelijk
- Wijziging Gw in naaste toekomst noodzakelijk, Instelling Staatscommissie Constitutioneel bestel

`Waarom derde instantie

- Eerste reden: rechtspraak in drie instanties is in civiele en strafzaken internationaal de norm
 - Draagt bij aan rechtsontwikkeling en vertrouwen in de rechtsstaat
 - N.B. dat betekent niet dat in veel zaken ook daadwerkelijk in drie instanties wordt of kan worden geprocedeerd (verlofstel of andere beperking in de toegang is heel gewoon)
 - Ter vergelijking: binnen de Caricom is Suriname het enige land zonder derde instantie

Waarom derde instantie, vervolg 1

- Tweede reden: internationaal vertrouwen en gezag
 - Fundament voor duurzame economische ontwikkeling
 - Nu extra van belang in verband met de komst van grote buitenlandse investeerders, zakenlieden, en werknemers
 - Ter vergelijking: afgezien van Haïti hebben alle andere Caricomlanden de derde instantie belegd bij een internationaal gerecht (Privy Council in Londen of appellate jurisdiction van het CCJ)
 - Professionalisering, continuïteit geborgd, wie controleert de RM en het OM, kleine samenleving, ons kent ons.

Drie varianten voor cassatierechtspraak

1. Surinaamse Hoge Raad
2. Hoge Raad der Nederlanden
3. CCJ als hoogste rechter van Suriname (appellate jurisdiction)

Hoge Raad der Nederlanden

- Ja. Suriname behoort tot Nederlandse rechtsfamilie die zijn wortels vindt in civil law.
- Surinaamse wetten zijn gebaseerd op Nederlandse voorbeeld, laatstelijk het BW.
- Surinaamse juristen, rechters, advocaten en wetenschappers zijn opgeleid mede op basis jurisprudentie van de HR.
- Brede samenwerkingsbereidheid en traditie, ook tussen HvJ en HR, mede gebaseerd op een MOU.
- Gemeenschappelijke taal, persoonlijke betrokkenheid met Nederlandse rechters en opleidingsinstituten, veel netwerken

Hoge Raad der Nederlanden

- Nee. Draagvlak 50 jaar na onafhankelijk mogelijk gering
- Toekomst van Suriname ligt in regionale inbedding, verkeerd signaal
- Caribisering en regionalisering van de rechtspraak onvermijdelijk.
- Vroeger of later zal deze discussie ook gaan spelen in Caribisch Nederland. Zie Peter Klik in NJB 2024, p 3218, die de vraag stelt : *in hoeverre de HR geëquipeerd is voor situaties in de Caribbean.*
- Conclusie: Huidige vorm van samenwerking met de HR is positief en duurzaam en wordt door partijen gewaardeerd.

Erkenning van de appellate jurisdiction van het CCJ?

- Inhoudelijk potentieel obstakel: huidige rechters van het CCJ hebben een *common law* achtergrond
 - Gevaar van rechtsonzekerheid als eigenaardigheden van het Surinaamse recht - civil law - worden misverstaan
 - Ook andere procescultuur
 - *adversarial* tegenover *inquisitorial proces*
 - rechter als *neutral referee* dan wel *active investigator of the case*
- Praktisch potentieel obstakel: procestaal, proceslocatie

Randvoorwaarden voor de route naar het CCJ

- Garanties voor laagdrempelige toepassing Sur recht vanuit traditie civil law (zie advies commissie van HvJ)
- Een afzonderlijke kamer voor Surinaamse zaken
- Bemenst vanuit de Nederlands-Caribisch-Surinaamse rechtsfamilie
 - Twee vaste rechters
 - Verder ad hoc rechters
 - In kamer van vijf streven naar een meerderheid vanuit de rechtsfamilie
- Procestaal Nederlands
- Eigen procesreglement voor Surinaamse zaken
- Kamer voor Surinaamse zaken zal ook zittingen in Suriname houden (alternatief *online*)

Hoge Raad van Suriname

- Alleen als HRvS internationaal is samengesteld, heeft wel gevolgen voor nationaliteit en woonplaatsbeginsel in de Gw. (Zie voorbeeld Caricom landen)
- Waarom?
 - Onafhankelijkheid: als waarborg tegen (schijn) van politieke (in)directe interventie
 - Nationaal samengestelde HRvS heeft weinig meerwaarde voor buitenlandse investeerders, internationale werknemers, etc.
 - Borging continuïteit
 - Risico van braindrain van Hof van Justitie
 - Vijver van ervaren Surinaamse rechters klein, kennis op nieuwe internationale rechtsgebieden schaars
 - Daarnaast: bemensing van SHR problematisch vanwege personeel effect wet RM.
 - Beschikbaarheid deskundig secretariaat/griffie, problematisch
 - Hoge financiële en personele belasting, voor gering aantal zaken (verlofstelsel).

Randvoorwaarden voor de route van een HRvS

- Internationale samenstelling
 - Uit de Nederlands-Caribisch-Surinaamse rechtsfamilie
 - Voorlopig twee vaste rechters (bij voldoende zaken drie)
 - Verder ad hoc rechters
- Discussie of Parket bij HRvS op dit moment noodzakelijk is
- Eventueel conclusie door een lid *in de rol van advocaat-generaal*
 - Dit lid neemt vervolgens geen deel aan de beslissing
- Daarnaast inbreng van *amicus curiae* als HRvS daaraan behoefte heeft
- Cassatieadvocaten hebben opleiding met succes gevolgd en worden voor vijf jaar toegelaten (uiteraard met mogelijkheid van verlenging)
- Beschikbaarheid van voldoende financiële middelen.

Verhouding tot Constitutioneel Hof

- Hoe verhoudt CH zich tot cassatie rechtspraak?
- Primaire taak CH toetsten van formele wetten aan GW en directe werkende verdragen: abstracte toetsing
- HvJ is bevoegd tot in concreet geval van regelgeving: concrete toetsing
- Derde instantie geen probleem in relatie tot CH
- Huidige positie van CH is erbarmelijk en in strijd met de GW en de wet Constitutioneel Hof. Niet verantwoord het CH te laten zwabberen in het Constitutioneel bestel. Dringend beroep positie van CH versterken. Illustratie belang onafhankelijkheid.

Voor en nadelen van de route van het CCJ

Voordelen

- Internationale worteling is vanzelfsprekend
- Gevestigde reputatie
- Beschikbaarheid secretariaat
- Nauwelijks gevoelig voor politieke beïnvloeding
- Bewezen verlofstel
 - hooguit 15 zaken per aangesloten land

Nadelen

- Zijn eerder zorgpunten, die de aanleiding zijn voor de randvoorwaarden:
 - oriëntatie van het huidige CJJ op de *common law*
 - andere procescultuur
 - Procestaal
 - Proceslocatie

Voor en nadelen van de route van een HRvS

Voordelen

- Door Suriname zelf vorm te geven
 - maar daarbij kunnen ook kostbare fouten worden gemaakt
- Nationale trots????.

Nadelen

- Moet vanaf de grond worden opgebouwd
- Internationale samenstelling is essentieel, maar gaat dat ook lukken?
- Gevoelig voor politieke beïnvloeding
 - bij benoemingen
 - bij de financiering van de HRvS
- Hogere kosten voor Suriname

Overwegen CCJ, als toepassing Surinaams recht, taal en locatie is verzekerd

- Groter internationaal vertrouwen
- Is gevestigd instituut
- Onafhankelijkheid 3^e instantie door internationale fundering beter gewaarborgd
- Mogelijke mislagen RM kan worden gecorrigeerd
- Vijver ervaren rechters,
- Kleiner beslag op schaarse financiële middelen.
- Implementatie kan snel,
- Verdere integratie in regionale rechtsfamilie

Discussie

Ingrijpende renovatie rechterlijke macht (RM)

- RM aan de vooravond van grootste renovatie sinds Str 1865 en RIS 1868. Gw 1975 en 1987/1992 liet organisatie RM ongewijzigd.
- Wetsvoorstellen: RM, OM, cassatie rechtspraak, introductie college van procureurs-generaal, discussie over pensioen gerechtigde leeftijd leden om, termijnstelling advies HvJ bij benoeming rechters en pg
- CH belast met vaststellen van de grondwettigheid van wetten. De grondwet regelt in art 144, taakstelling CH in het hoofdstuk RM. Dus rechterlijke taak? Organieke wet zegt dat besluiten CH geen rechtspraak is. Was politieke compromis grote gevolgen van dit belangrijke instituut. GW zegt 'er is een CH'. Dit is een grote kwestie.

Twee adviezen op initiatief president van het Hof van Justitie van Suriname

- Werkgroep ingesteld door mr. I. Rasoelbaks
 - Ybo Buruma (oud-hoogleraar en raadsheer strafrecht HRdN)
 - Hugo Fernandes Mendes, onderzoeker Sur constitutioneel recht
 - Dinesh Sewratan (HvJ)
 - Lodewijk Valk (advocaat-generaal civiel HRdN)
- Advies van 5 juni 2025 met betrekking tot aansluiting van Suriname bij de appellate jurisdiction van de Caribbean Court of Justice
- Advies van 5 september 2025 met betrekking tot een Surinaamse Hoge Raad als alternatief. Adviezen beschikbaar bij DNA.

Overzicht wetsvoorstellen

- A. Wijziging preambule Gw
- B. Wijziging Gw ivm instelling cassatierechtspraak en herstructurering RM (artt 133, 134, 139, 140..)
- C. Wijziging Gw ivm instelling College van Procureurs-Generaal (artt 141, 142, 146)
- D. Wijziging wet Rechtspositie Rechterlijke Macht, ivm verlaging pensioenleeftijd leden OM van 65 naar 70 jaar, artt 2,8
- E. Wijziging RIS, adviestermin HvJ 30 dagen bij benoeming rechter en PG
- Wet OM en wet RM ter vervanging van RIS geheel nieuwe structuur en organisatie van OM en RM.
- En, DNA gaf bij wijziging kiesstelsel in 2023 aan dat Gw moet worden gewijzigd, rechtsbescherming bij verkiezing groot probleem (conclusie OAS). Rechter ziet deficiënties maar kon vanwege grondwettelijke datum verkiezingen geen gevolgen verbinden. Dat moet ruim voor 2030 opgelost worden. Dit is niet laatste wijziging.
- Wie heeft overzicht op het geheel van wijzigingen Gw, RM en organieke wetten?

Bijlage 5: Powerpoint presentatie/ betoog mr. Serena Essed

SOVA INLEIDING INRICHTING DERDE INSTANTIE

Dames en heren,
geachte leden van De Nationale Assemblée,
geachte rechters, advocaten, beleidsmakers,
dames en heren,

Mijn spreekbeurt bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Inleiding
2. De huidige stand van de rechtspraak in historisch perspectief
3. Surinaamse Hoge Raad als Derde Instantie?
4. CCJ als Derde Instantie?

1. INLEIDING

De rechtsvraag waarover wij ons vandaag buigen, is op het eerste gezicht helder:
Suriname kent geen derde instantie.

En laat ik daar meteen duidelijk over zijn:

de noodzaak van een derde instantie staat niet ter discussie.

Daarover bestaat brede consensus – binnen de rechterlijke macht, de advocatuur, de academische wereld en de samenleving.

De échte vraag is dus niet: *óf* Suriname een derde instantie moet krijgen, maar
hoe richten wij die derde instantie in?

Daarmee staan wij vandaag voor twee mogelijke routes,:

- aansluiting bij de Caribbean Court of Justice (CCJ),
- of de inrichting van een Surinaamse Hoge Raad.

Maar wie denkt dat dit een louter technische of institutionele keuze is, vergist zich.

Want onder deze keuze ligt een veel fundamenteelere vraag verscholen.

Deze discussie raakt de toekomst van de Surinaamse rechtspraak.

En daarom moeten we ons vandaag eerst iets anders afvragen:

Wat willen wij als eindresultaat van de keuzes die wij maken over de Derde Instantie?

Gelukkig is dat eindresultaat wat we behoren te realiseren geen vaag ideaal.

Het is een internationale norm, diep verankerd in rechtsstatelijke beginselen:

Wij willen rechtspraak op basis van:

- deskundigheid,
- onpartijdigheid;
- onafhankelijkheid;
- én – en dat zeg ik met nadruk – tijdigheid; snelle rechtspraak.

Want recht dat te laat komt, is geen recht.

Justice delayed, is justice denied.

En hier raken we meteen de kern van onze huidige uitdaging.

Want laten we eerlijk zijn:

De grootste kwetsbaarheid van onze rechtspraak vandaag is niet de kwaliteit, maar de snelheid.

Zaken duren te lang.

En dat komt niet door onwil, niet door gebrek aan professionaliteit,

maar door een **structurele onderbezetting van de rechterlijke macht.**

Daar wordt terecht over geklaagd.

2. DE HUIDIGE STAND VAN DE RECHTSPRAAK IN HISTORISCH PERSPECTIEF

Voordat we bepalen waar we gaan, moeten we weten vanwaar we komen.

Niet uit nostalgie, maar om te voorkomen dat de koers die wij vandaag uitzetten, een onverantwoord experiment wordt.

Want institutionele hervorming is geen sprong in het diepe.

Het is architectuur.

Wij zijn vandaag, of we het nu willen of niet,

de architecten van de toekomstige rechtspraak.

En elke architect weet:
je kunt geen nieuwe verdieping bouwen,
zonder eerst te weten wat het bestaande fundament kan dragen.

Laat mij u daarom meenemen naar een periode die we niet mogen vergeten.
In en rond 2003 was de situatie binnen de rechterlijke macht ronduit zorgwekkend.
Bodemgeschillen duurden minimaal vijf tot acht jaar.
Kort gedingen namen twee tot drie jaar in beslag.
Maar de problemen gingen veel verder dan doorlooptijden alleen.
Er was:

- een schrijnend gebrek aan beveiliging,
- geen transport,
- geen printinkt,
- geen schoonmaakmiddelen.

Rechters en medewerkers moesten soms uit eigen zak basale voorzieningen bekostigen:
pennen, papier, toiletpapier – zaken die men van huis moest meebrengen om überhaupt te kunnen functioneren.

Rechters stonden er alleen voor.

Er was rechtspraak, ja –
maar niemand dacht aan het bestuur van de rechterlijke macht als organisatie.

En toen kwam een kantelpunt.

De rechterlijke macht heeft toen besloten:

Zo kan het niet verder. Het roer moet om.

Van 21 tot en met 31 juli is de rechterlijke macht tien dagen “in retraite” gegaan.

De tent ging dicht.

Alleen spoedzaken werden behandeld.

Waarom?

Niet om te staken.

Maar om te denken.

Om te reflecteren.

Om te bouwen aan een visie.

Wat daaruit is voortgekomen, was iets fundamenteels:
de rechterlijke macht nam haar eigen missie in handen.

Niet alleen rechtspreken,
maar ook bouwen aan het rechtssysteem zelf.
En laten we eerlijk zijn over de resultaten.
Vandaag de dag duren is de duur van zaken met de helft verminderd.
Wat ooit een droom was, is nu dus werkelijkheid geworden.
En ik zeg dit niet om het verleden te verheerlijken.
Ik zeg dit om één cruciale reden:
De positie waar wij vandaag staan, is niet vanzelfsprekend.

Daar is een prijs voor betaald.
Er is met beperkte middelen, met creativiteit, met doorzettingsvermogen gebouwd.
Dat betekent ook iets anders.
Het betekent dat:
**als wij vandaag niet intentioneel zijn in onze keuzes,
als wij niet bewust beschermen wat is opgebouwd,
wij het risico lopen dat hervorming omslaat in achteruitgang.
En laat ik daar heel duidelijk over zijn:
Onder geen beding kunnen we dat accepteren.
We gaan niet terug.**

Dat betekent dat we het ons niet kunnen veroorloven
om overhaast een derde instantie “in elkaar te zetten”.
De inrichting van de derde instantie vraagt om maatwerk.
Om een weloverwogen belangenafweging.

Hoe wegen wij, met open vizier, de Surinaamse Hoge Raad en de CCJ tegen elkaar af?

Met die vraag in het achterhoofd
zal ik nu inzoomen op de eerste optie:
de implicaties van de invoering van een Surinaamse Hoge Raad,
met een zorgvuldige afweging van de voor- en nadelen.

3. SURINAAMSE HOGE RAAD ALS DERDE INSTANTIE?

Laten we nu inzoomen op de eerste optie:
de inrichting van een Surinaamse Hoge Raad als derde instantie.

Laat ik vooropstellen:

het idee van een nationale Hoge Raad is begrijpelijk.

Het spreekt tot de verbeelding. Het appelleert aan rechtsvorming in eigen hand, aan nationale autonomie, aan trots. Maar rechtspraak laat zich niet leiden door symboliek en emotie.

Rechtspraak functioneert bij gratie van capaciteit, mensen en middelen.

De eerste vraag die wij ons daarom moeten stellen is niet:

is een Surinaamse Hoge Raad wenselijk?

maar:

is een Surinaamse Hoge Raad institutioneel uitvoerbaar, zonder af te breken wat tot nu toe hebben gebouwd?

Een derde instantie ontstaat niet uit het niets.

Het moet worden bemenst.

En laten we daar eerlijk over zijn:

Een derde instantie kan alleen worden ingevuld door rechters uit de eerste en tweede aanleg.

Cassatie-achtige rechtspraak – of welke vorm de derde instantie ook krijgt –

vereist diepe ervaring, senioriteit en gezag. Dat betekent onvermijdelijk dat juist de meest ervaren rechters zullen doorschuiven.

En dan rijst meteen een cruciale vraag:

wat is het gevolg voor de eerste en tweede aanleg, wanneer juist dáár de meest ervaren rechters worden weggehaald?

Dit is geen abstracte vrees.

Dit is een kwestie van cijfers.

Voor een samenleving van onze omvang, met onze zaakstromen,

is de structurele behoefte aan rechters ongeveer 90.

Dat cijfer is niet uit de lucht gegrepen, maar gebaseerd op vergelijkbare rechtsstelsels, waaronder Curaçao.

Waar staan wij vandaag?

- Suriname heeft nu 31 rechters.

- Er zijn 15 rechters in opleiding.
- Volgend jaar wordt nog een nieuwe groep van 10 rechters verwacht.
- Dat betekent dat wij tegen 2027 mogelijk uitkomen op circa 56 rechters.
- Tegelijkertijd zullen tussen nu en 10 jaren ook een aantal rechters met pensioen gaan. Uiteindelijk zullen er dus tussen 45 en 50 rechters zijn.

Dat is een **substantiële vooruitgang**.

Dat mag ook worden erkend.

Maar tegelijk moeten we ons afvragen:

Zijn circa 50 rechters voldoende om snelle, kwalitatieve rechtspraak te garanderen?

Het antwoord daarop wordt nog complexer als we kijken naar de overige wetgeving die op tafel ligt. Neem de **Wet Hof van Justitie**, waarin expliciet de wens is opgenomen om in eerste aanleg

ook meervoudige kamers in te voeren. Dat betekent dat complexe zaken niet langer door één rechter, maar door drie rechters worden behandeld. Inhoudelijk is dat wenselijk. Maar organisatorisch vraagt het aanzienlijk méér capaciteit. Er is ook de wens om een small claims court in te voeren voor zaken met een kleine omvang.

Dus laten we onszelf deze vraag stellen:

als onderbezetting vandaag al het grootste knelpunt is, wat gebeurt er dan als we diezelfde beperkte capaciteit ook nog moeten verdelen over een derde instantie?

Vergroten we dan de snelheid?

Of creëren we het reëel risico dat zaken nog langer zullen duren?

En dan spreken we nog niet eens over de rest van het systeem.

Rechtspraak is meer dan rechters alleen.

Zij vergt:

- griffiers,
- juridisch medewerkers,
- schrijffjuristen,
- administratieve en logistieke ondersteuning.

De realiteit is dat de vijver waaruit wij kunnen putten voor talent en deskundigheid klein is.

En die realiteit moet worden meegewogen.

Daar komt nog een tweede, onvermijdelijke factor bij: **kosten**.

Een Surinaamse Hoge Raad betekent:

- een nieuwe instantie,
- een eigen organisatie,
- eigen huisvesting,
- eigen beveiliging,
- eigen ICT,
- structurele personeelskosten.

Niet eenmalig.

Niet tijdelijk.

Maar **structureel, maand na maand**.

En juist hier ontstaat vaak een gevoel dat ik bewust wil benoemen,

omdat het in de samenleving leeft:

“Kunnen we, ondanks al deze uitdagingen het als Surinamers dan niet zelf?”

“Hebben we geen vertrouwen meer in eigen kunnen?”

“Zijn we minderwaardig als we het niet nationaal organiseren?”

Dat zijn begrijpelijke vragen. Maar zijn ze ook een juiste maatstaf voor institutioneel beleid?

Om dat te beantwoorden, helpt het om verder te kijken dan Suriname alleen.

Neem Jamaica als voorbeeld.

Jamaica heeft nationaal twee rechterlijke instanties en de derde is bij de Privy Council. Daar wil Jamaica graag van loskoppelen.

Het land heeft uitvoerig onderzocht of een nationale derde instantie haalbaar zou zijn.

De conclusie was helder:

- onvoldoende capaciteit aan rechters en ondersteunend personeel,
- onvoldoende financiële ruimte,
- en een reeds onder druk staand rechtssysteem.

In een parlementair debat werd het kernachtig verwoord:

“Not a bad idea. As a patriotic Jamaican, proud of my Jamaicaness, how can I not be impressed by this notion? I admit I am impressed. A wonderful idea.” “Before we can think

of adding another tier for that final Court of Appeal, we have to consider the present state of our court system.” “For as long as I can remember Jamaicans have been complaining about our court system. While there have been several improvements there is still a-ways to go.” Our Court system is already substantially underfunded, and the fiscal challenges that underlie this reality are not going away for many years to come.” “Our justice system still suffers from severe backlog, our Courts are understaffed...” It would be misguided and quite frankly, shamolic... to try and set up a new homegrown organ as our highest Court, with no substantial incremental budgetary support available to do so.” “A Jamaican final Court of Appeal is just not feasible now, not workable and not desirable at this time.” “None of us in this Chamber could fool ourselves that the resources are available at this time to enable us to establish our own final appellate court.”

Op grond van al het bovenstaande is het duidelijk:

Suriname staat niet alleen voor de uitdagingen van een nationale derde instantie.

Met uitzondering van Haïti, hebben alle andere landen hun derde instantie extern; of bij de CCJ of bij de Privy Council in Londen. De overweging om aan te sluiten bij de CCJ is dus geen gebrek aan vertrouwen in eigen kunnen, maar een verantwoorde belangenafweging ter bescherming van de rechtzoekenden.

4. CCJ ALS DERDE INSTANTIE?

Laten we dan nu kijken naar de tweede optie:

aansluiting van Suriname bij de appellate jurisdiction van de Caribbean Court of Justice.

En laat ik ook hier meteen helder zijn:

binnen de Surinaamse Orde van Advocaten is nooit de vraag geweest
of de CCJ op voorhand moet worden omarmd of verworpen.

De vraag die wij ons hebben gesteld, is veel fundementeler:

kan de CCJ, als derde instantie, voldoen aan de randvoorwaarden die voortvloeien uit ons rechtssysteem, onze taal en onze rechtscultuur?

Binnen de Orde hebben wij vier kernrandvoorwaarden geformuleerd, die wat ons betreft niet onderhandelbaar zijn:

1. rechtspraak moet plaatsvinden binnen een civil law-kader;
2. de procestaal moet Nederlands zijn;
3. de derde instantie moet toegankelijk zijn;
4. en zij moet financieel duurzaam en betaalbaar zijn.

Pas als aan deze voorwaarden kan worden voldaan,
kan sprake zijn van een serieuze optie.

Toen we als Orde hadden vernomen dat een delegatie van de CCJ in Suriname was, hebben we gisteren gevraagd naar een gesprek en we zijn meteen ontvangen. Aan de hand van de informatie die we van de CCJ hebben ontvangen, kunnen we nu deze optie afwegen.

1. Civil law – kan de CCJ ons rechtssysteem dragen?

Dit is zonder twijfel de grootste zorg die leeft.

En terecht.

De landen die tot nu toe zijn aangesloten bij de appellate jurisdiction van de CCJ, kennen overwegend een common law-traditie.

Suriname daarentegen kent een civil law-stelsel, met een andere methodiek, een andere rechtsbronnenleer en een andere procescultuur.

De vraag is dus legitiem:

zal de CCJ ons recht kunnen begrijpen, toepassen en ontwikkelen?

Het antwoord dat de CCJ hierop heeft gegeven, is juridisch én institutioneel relevant.

Vanwege het unieke rechtssysteem van Suriname is voorzien in de inrichting van een **aparte kamer binnen de CCJ**, wat ik hier gemakshalve zal aanduiden als een **“Suriname-kamer”**.

In deze kamer zullen:

- uitsluitend rechters zitting nemen met aantoonbare civil law-deskundigheid;
- die expertise zal worden betrokken uit:
 - Suriname zelf,
 - en uit de bredere CARICOM-regio, waaronder het Nederlands-Caribisch gebied zoals Curaçao.

Dit betekent dus géén generieke common law-benadering,
maar maatwerk, toegesneden op het Surinaamse rechtssysteem.

2. De procestaal – Nederlands als harde voorwaarde

De tweede randvoorwaarde betreft de taal.

Surinaams recht is geschreven in het Nederlands.

Onze rechtsbegrippen zijn Nederlands.

Onze rechtsontwikkeling is historisch en dogmatisch Nederlandstalig.

Daarover is geen discussie mogelijk.

De CCJ heeft hier expliciet aangegeven dat:

- de procestaal Nederlands zal zijn;
- rechters die zitting nemen in de Suriname-kamer het Nederlands moeten beheersen;
- en dat ook het ondersteunend juridisch personeel Nederlandstalig zal zijn.

Dat is geen detail.

Dat is een essentiële rechtsstatelijke waarborg.

Want wie het recht niet in zijn eigen taal kan bepleiten,
kan het recht niet volwaardig uitoefenen.

3. Toegankelijkheid – waar wordt recht gesproken?

Dan de vraag die vaak volgt:

“Maar wordt rechtspraak dan niet ver weg georganiseerd?”

Ook die zorg is begrijpelijk.

De Suriname-kamer van de CCJ zal in Suriname worden gezeteld.

Dat betekent:

- zittingen in Suriname,
- fysieke nabijheid voor procespartijen,
- zichtbaarheid van de rechtspraak.

De derde instantie staat dus niet op afstand,

maar wordt ingebed in onze rechtspraktijk.

En dat beantwoordt meteen de kernvraag:

hoe waarborgen we toegang tot de hoogste rechter voor burgers en advocaten?

4. Kosten en duurzaamheid – wie betaalt de derde instantie?

Dan de financiële kant, die in elk rechtsstelsel doorslaggevend is.

De CCJ opereert op basis van een trust-structuur,

waarbij de exploitatiekosten worden gedekt uit het rendement van het trustvermogen.

Dat betekent concreet:

- de CCJ is niet afhankelijk van politieke bijdragen of jaarlijkse contributies;
- salarissen, operatiekosten en infrastructuur worden centraal gedragen.

Suriname heeft reeds bijgedragen.

De vraag is dus niet: *hebben we betaald?*

De vraag is:

willen we gebruikmaken van een structuur die al bestaat en financieel stabiel is?

Voor Suriname betekent dit:

- eenmalige kosten voor het inrichten van faciliteiten;
- daarna geen structurele lasten voor lonen, organisatie of exploitatie.

En laten we hier eerlijk zijn:

welk nationaal model kan dit evenaren, zonder zware druk op de staatsbegroting?

De CCJ heeft aangegeven dat deze gehele inrichting binnen **ongeveer tien maanden** kan worden gerealiseerd.

Dit betekent dat wij:

- snel beschikken over een volwaardige derde instantie;
- én tegelijkertijd al onze schaarse middelen kunnen blijven inzetten op de eerste en tweede aanleg.

En dat brengt ons bij een strategisch voordeel dat vaak wordt onderschat:

**aansluiting bij de CCJ versterkt de derde instantie,
zonder de eerste twee instanties uit te hollen.**

Dan een laatste, maar wezenlijke zorg; als we aansluiten bij CCJ:

“Laten we ons niet dicteren?”

“Hebben we nog invloed?”

“Spreken zij recht zonder onze context en cultuur te kennen?”

Ook deze vragen zijn begrijpelijk.

De benoeming van CCJ-rechters geschiedt op basis van een verdragsrechtelijk vastgelegd proces,

waarin lidstaten invloed hebben via daarvoor ingerichte organen.

Suriname kan:

- participeren in dat benoemingsproces;
- bijdragen aan de selectie van rechters voor de Suriname-kamer;
- en zo mede richting geven aan de samenstelling.

En wat betreft culturele en juridische context:

Laten we kijken naar de praktijk.

In Guyana heeft de CCJ jarenlang recht gesproken zonder dat er een Guyanese rechter zitting had in het hof.

De rechtspraak werd geaccepteerd.

De uitspraken werden uitgevoerd.

Het systeem functioneerde.

Suriname krijgt méér dan dat:

- een eigen kamer,
- met civil law-rechters,
- in eigen land,
- in eigen taal.

Dus laten we de vraag omdraaien:

als het daar werkt zonder een nationale kamer,

waarom zou het hier niet werken mét een speciaal ingerichte Suriname-kamer?

CONCLUSIE

De conclusie is simpel; voor beide opties -Surinaamse Hoge Raad en CCJ- zijn er randvoorwaarden. Deze zijn enerzijds voor de Surinaamse Hoge Raad dat er waarborgen moeten zijn voor capaciteitsversterking, want als deze versterking ontbreekt, zal uitholling van de eerste en tweede aanleg onvermijdelijk zijn, met alle gevolgen van dien voor de rechtspraak in zijn totaliteit. Of überhaupt aan deze randvoorwaarde kan worden voldaan, is geheel onzeker, vanwege het feit dat Suriname een hele kleine vijver heeft om uit te putten qua deskundigheid en talent. Anderzijds kan de CCJ wel invulling geven aan de randvoorwaarden en is het een kwestie van zaken verfijnen. Hierbij een vergelijkend schema

Vergelijkend schema:

Surinaamse Hoge Raad vs. Caribbean Court of Justice

Aspect	Surinaamse Hoge Raad	Caribbean Court of Justice (CCJ)
Constitutionele soevereiniteit	Volledige nationale zeggenschap over hoogste rechtsinterpretatie; past binnen klassieke staatsrechtelijke opvatting	Deel van hoogste rechtsmacht uitbesteed aan regionaal orgaan; soeverein maar gedeeld
Democratische legitimatie	Benoeming en institutionele inbedding volledig binnen Surinaamse staatsstructuur	Indirecte legitimatie via verdragsdeelname; beperkte nationale beïnvloeding
Onafhankelijkheid (perceptie)	Sterk, maar kwetsbaar bij kleine schaal en beperkte bemensing	Hoog door afstand tot nationale politiek en regionale samenstelling
Capaciteit en personele bezetting	Momenteel problematisch; Hof van Justitie geeft aan niet te kunnen voorzien in voldoende rechters/personeel	Reeds operationeel met gevestigde rechters, griffie en ondersteuning
Kwaliteit en continuïteit	Afhankelijk van succesvolle opbouw en structurele financiering	Bewezen continuïteit en professionele ondersteuning
Rechtsvorming	Volledig toegespitst op Surinaamse rechtsorde, context en maatschappelijke realiteit	Regionale rechtsvorming; minder specifiek nationaal maar wel consistent
Toegankelijkheid voor burgers	Fysiek, cultureel en institutioneel nabij	Institutioneel verder weg; procedures grotendeels schriftelijk
Kosten en middelen	Hoge opstart- en structurele kosten; investeringen in staatscapaciteit	Kosten gedeeld; doorgaans lager dan volledige nationale infrastructuur
Duurzaamheid op lange termijn	Sterk bij succesvolle institutionele opbouw; kwetsbaar bij blijvende schaarste	Duurzaam door schaalvoordelen en regionale pooling
Investerings- en rechtszekerheidsimpact	Positief, mits snel operationeel en betrouwbaar	Direct positief effect door bestaande final court
Flexibiliteit en hervormingsruimte	Volledig nationale beleidsruimte	Beperkte aanpassing aan nationale voorkeuren
Symbolische waarde	Sterk symbool van rechtsstatelijke volwassenheid en nationale identiteit	Minder symbolisch; pragmatisch en functioneel
Risico bij falen	Hoog: onderbezetting kan leiden tot vertraging en reputatieschade	Laag: systeem is reeds stabiel
Tijd tot volledige werking	Middel- tot lange termijn	Onmiddellijk

We hebben zeer recent deze informatie van de CCJ ontvangen. We zullen dus terug moeten naar de leden van de Orde, waardoor nog geen definitief standpunt kan worden ingenomen. Duidelijk is in ieder geval dat het onzeker is of aan de randvoorwaarde van de Surinaamse Hoge Raad kan worden voldaan, terwijl CCJ wel invulling kan geven aan de randvoorwaarden. Op basis hiervan zal een keuze moeten worden gemaakt in het belang van het Surinaams volk.

Bijlage 5.1: Vergelijkend schema (Nederlands en Engelse versie)

Surinaamse Hoge Raad vs. Caribbean Court of Justice

Aspect	Surinaamse Hoge Raad	Caribbean Court of Justice (CCJ)
Constitutionele soevereiniteit	Volledige nationale zeggenschap over hoogste rechtsinterpretatie; past binnen klassieke staatsrechtelijke opvatting	Deel van hoogste rechtsmacht uitbesteed aan regionaal orgaan; soeverein maar gedeeld
Democratische legitimatie	Benoeming en institutionele inbedding volledig binnen Surinaamse staatsstructuur	Indirecte legitimatie via verdragsdeelname; beperkte nationale beïnvloeding
Onafhankelijkheid (perceptie)	Sterk, maar kwetsbaar bij kleine schaal en beperkte bemensing	Hoog door afstand tot nationale politiek en regionale samenstelling
Capaciteit en personele bezetting	Momenteel problematisch; Hof van Justitie geeft aan niet te kunnen voorzien in voldoende rechters/personeel	Reeds operationeel met gevestigde rechters, griffie en ondersteuning
Kwaliteit en continuïteit	Afhankelijk van succesvolle opbouw en structurele financiering	Bewezen continuïteit en professionele ondersteuning
Rechtsvorming	Volledig toegespitst op Surinaamse rechtsorde, context en maatschappelijke realiteit	Regionale rechtsvorming; minder specifiek nationaal maar wel consistent
Toegankelijkheid voor burgers	Fysiek, cultureel en institutioneel nabij	Institutioneel verder weg; procedures grotendeels schriftelijk
Kosten en middelen	Hoge opstart- en structurele kosten; investeringen in staatscapaciteit	Kosten gedeeld; doorgaans lager dan volledige nationale infrastructuur
Duurzaamheid op lange termijn	Sterk bij succesvolle institutionele opbouw; kwetsbaar bij blijvende schaarste	Duurzaam door schaalvoordelen en regionale pooling
Investerings- en rechtszekerheidsimpact	Positief, mits snel operationeel en betrouwbaar	Direct positief effect door bestaande final court
Flexibiliteit en hervormingsruimte	Volledig nationale beleidsruimte	Beperkte aanpassing aan nationale voorkeuren
Symbolische waarde	Sterk symbool van rechtsstatelijke volwassenheid en nationale identiteit	Minder symbolisch; pragmatisch en functioneel
Risico bij falen	Hoog: onderbezetting kan leiden tot vertraging en reputatieschade	Laag: systeem is reeds stabiel
Tijd tot volledige werking	Middel- tot lange termijn	Onmiddellijk

Comparative scheme:

Surinaamse Hoge Raad vs. Caribbean Court of Justice

Aspect	Suriname Supreme Court	Caribbean Court of Justice (CCJ)
Constitutional sovereignty	Full national authority over the highest interpretation of law; aligns with the classical constitutional view	Part of the highest jurisdiction outsourced to a regional body; sovereign but shared
Democratic legitimacy	Appointment and institutional embedding fully within the Surinamese state structure	Indirect legitimacy through treaty participation; limited national influence
Independence (perception)	Strong, but vulnerable due to small scale and limited staffing	High due to distance from national politics and regional composition
Capacity and staffing	Currently problematic; the Court of Justice indicates it cannot provide sufficient judges/staff	Already operational with established judges, court registry, and support staff
Quality and continuity	Dependent on successful development and structural financing	Proven continuity and professional support
Lawmaking	Fully focused on the Surinamese legal order, context, and social reality	Regional legal development; less nationally specific but consistent
Accessibility for citizens	Physically, culturally, and institutionally close	Institutionally more distant; procedures largely written
Costs and resources	High start-up and structural costs; investments in state capacity	Costs shared; generally lower than a full national infrastructure
Long-term sustainability	Strong with successful institutional development; vulnerable with persistent shortages	Sustainable through economies of scale and regional pooling
Impact on investment and legal certainty	Positive, provided it is operational quickly and reliably	Direct positive impact through existing final court
Flexibility and scope for reform	Full national policy space	Limited adaptation to national preferences
Symbolic value	Strong symbol of rule of law maturity and national identity	Less symbolic; pragmatic and functional
Risk of failure	High: Understaffing can lead to delays and reputational damage	Low: system is already stable
Time to full operation	Medium to long term	Immediate

Bijlage 5.2: Handout werkgroep SOvA

Vergelijkend schema: 1(een) Procureur-Generaal vs. Een College van Procureurs-Generaal

Aspect	1 Procureur-Generaal (huidig model)	College van Procureurs-Generaal
Bestuursvorm	Eénhoofdig leiderschap, hiërarchisch georganiseerd	Collegiaal bestuur met gezamenlijke besluitvorming
Verantwoordelijkheid	Zeer duidelijk: één eindverantwoordelijke, publiek en juridisch aanspreekbaar	Gedeeld en diffuser: risico dat niemand écht verantwoordelijk is
Besluitvorming	Snel, direct en slagvaardig	Trager door overleg, afstemming en consensus
Slagkracht in crisissituaties	Hoog: snelle interventie bij crises en gevoelige dossiers	Lager: collegiale voorzichtigheid kan optreden
Continuïteit van beleid	Sterk persoonsafhankelijk; wisseling PG kan abrupte koerswijziging betekenen	Sterker gewaarborgd; beleid is in beginsel institutioneel verankerd
Checks and balances	Beperkt intern; vooral extern georganiseerd	Meer interne checks door collegiale tegenspraak
Politieke beïnvloeding	Hoger risico bij zwakke waarborgen of kwetsbare PG	Potentieel minder persoonsgerichte druk, maar invloed kan verschuiven en informeler worden
Transparantie en legitimiteit	Helder voor publiek wie beslist	Besluiten kunnen breder gedragen en beter gemotiveerd zijn
Institutionele complexiteit	Relatief eenvoudig en overzichtelijk	Complexer; vereist sterke en duidelijk uitgekristalliseerde governance en discipline
Geschiktheid voor Suriname (kleine rechtsorde)	Goed passend bij schaal, behoefte aan snelheid en helder gezag	Risico op bureaucratisering zonder voldoende institutionele volwassenheid
Risico's	Persoonsafhankelijkheid, kwetsbaarheid voor politisering	Bureaucratie, vertraging, collectieve onzichtbaarheid

Hervormingsmogelijkheden	Kan worden versterkt zonder structuurwijziging (richtlijnen, consultatie, verantwoording)	Vereist grondige wettelijke en constitutionele herziening
Rechtsstatelijk karakter	Persoonsgebonden, maar met duidelijke aansprakelijkheid	Institutioneel verankerd, mits zorgvuldig en nauwkeurig ontworpen

Samenvattend

- 1 PG met sterke waarborgen, randvoorwaarden en goede checks and balances scoort sterk op duidelijkheid, snelheid en zichtbare verantwoordelijkheid, wat goed aansluit bij de Surinaamse context.
- Een College van Pg's kan bijdragen aan continuïteit en institutionele waarborgen, maar brengt reële risico's van vertraging, onduidelijkheid en bureaucratisering met zich mee.
- De kern van het debat is niet óf modernisering nodig is, maar welke vorm daarvan het best past bij Suriname.

Alternatieve hervormingen binnen het Openbaar Ministerie ter versterking van rechtszekerheid, integriteit, veiligheid en institutionele robuustheid

De discussie over de invoering van een College van Procureurs-Generaal wordt vaak gepresenteerd als een keuze tussen modernisering en behoud van het bestaande model. Dit is echter een schijn tegenstelling.

Ook binnen het huidige systeem van één Procureur-Generaal bestaan reële, rechtsstatelijk verantwoorde hervormingsmogelijkheden die de weerbaarheid, legitimiteit en effectiviteit van het Openbaar Ministerie aanzienlijk kunnen versterken.

Hieronder worden deze alternatieven systematisch uitgewerkt:

1. Versterking van interne tegenspraak (institutionele checks)

Doel: voorkomen van willekeur, tunnelvisie en persoonsafhankelijkheid.

Mogelijke maatregelen:

- o Formele consultatieplicht bij zwaarwegende vervolgingsbeslissingen (bijv. staatsveiligheid, grootschalige corruptie, politieke ambtsdragers);
- o Instelling van een intern strategisch beraad met hoofdofficieren (adviserend, niet besluitvormend);
- o Vastlegging van afwijkende standpunten in vertrouwelijke notities.

Effect:

- o Vergroot inhoudelijke kwaliteit van beslissingen;
- o Versterkt rechtszekerheid zonder verantwoordelijkheidsdiffusie;
- o Behoudt duidelijke eindverantwoordelijkheid bij de PG.

2. Openbare en consistente vervolgingsrichtlijnen

Doel: voorspelbaarheid en gelijke behandeling bevorderen.

Mogelijke maatregelen:

- o Codificatie van vervolgingsprioriteiten in openbaar toegankelijke richtlijnen;
- o Periodieke herijking en publicatie van beleidswijzigingen;
- o Motiveringsplicht bij afwijking van vastgestelde richtlijnen.

Effect:

- o Verhoogt transparantie en rechtszekerheid voor burgers;
- o Beperkt ruimte voor politieke of selectieve beïnvloeding;
- o Versterkt vertrouwen in het OM als instituut.

3. Verankering van de positie van de Procureur-Generaal

Doel: bescherming van onafhankelijkheid en continuïteit.

Mogelijke maatregelen:

- o Onderzoek naar de noodzaak om af te stappen van benoemingen voor het leven en over te stappen naar wettelijk vastgestelde benoemingsperiode (bv. 15 jaren);
- o Duidelijke en limitatieve ontslaggronden;
- o Versterkte procedurele waarborgen bij schorsing of ontslag.

Effect:

- o Vermindert politieke druk op de persoon van de PG;
- o Versterkt institutionele stabiliteit;
- o Draagt bij aan een veilige rechtsorde.

4. Transparante verhouding tot de Minister van Justitie en Politie

Doel: voorkomen van informele en onzichtbare beïnvloeding.

Mogelijke maatregelen:

- o Schriftelijke vastlegging van aanwijzingen of beleidsafspraken;
- o Openbaarmaking (op hoofdlijnen) van vervolgingsbeleid, niet van individuele zaken;
- o Parlementaire controle op beleidsmatige inmenging.

Effect:

- o Verduidelijkt rolverdeling binnen de trias politica;
- o Verhoogt democratische legitimiteit;
- o Beschermt de rechtsstatelijke autonomie van het OM.

5. Versterkte parlementaire en maatschappelijke verantwoording

Doel: legitimiteit vergroten zonder politisering van vervolging.

Mogelijke maatregelen:

- o Jaarverslagen met beleidsmatige verantwoording;
- o Periodieke hoorzittingen over hoofdlijnen van vervolgingsbeleid;
- o Structurele dialoog met maatschappelijke organisaties en de advocatuur.

Effect:

- o Vergroot publieke controle zonder inmenging in individuele zaken;

- o Versterkt vertrouwen in de rechtspleging;
- o Draagt bij aan rechtszekerheid en maatschappelijke rust.

6. Professionalisering en interne kwaliteitsborging

Doel: duurzame institutionele versterking.

Mogelijke maatregelen:

- o Permanente opleiding en ethische training van officieren;
- o Interne audits en evaluaties van vervolgingsbeslissingen;
- o Duidelijke integriteits- en disciplinaire kaders.

Effect:

- o Verhoogt kwaliteit en consistentie van vervolging;
- o Vermindert afhankelijkheid van individuen;
- o Versterkt de veiligheid van het strafrechtelijk systeem.

7. Concluderende beschouwing

Deze hervormingen tonen aan dat versterking van het Openbaar Ministerie niet noodzakelijk samenvalt met bestuurlijke verzwaring of institutionele complexiteit. Integendeel:

Een sterke Procureur-Generaal, ingebed in:

- o duidelijke wettelijke waarborgen,
- o transparant beleid,
- o effectieve interne tegenspraak,
- o voldoende en effectieve check en balance systeem,
- o en zichtbare verantwoording,

kan een minstens even robuuste, veilige en rechts zekere rechtsorde garanderen als een collegiaal bestuur.

De kernvraag blijft daarom niet hoeveel bestuurders nodig zijn, maar hoe verantwoordelijk, transparant en weerbaar het systeem is ingericht.

Bijlage 6: Functies en inrichting van een derde instantie (mr. L. Valk)

In zijn inleiding is Lodewijk Valk, advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, ingegaan op de functies van een derde instantie, namelijk: rechtsontwikkeling, rechtseenheid, rechtsbescherming en het vergroten van het vertrouwen in de rechtsstaat. Ook besprak hij de vraag waarop bij de inrichting van een derde instantie vooral moet worden gelet.

Inleidende opmerking

Suriname gaat zelf over haar toekomst. Ik ben hier vandaag als uw adviseur vanuit mijn ervaring bij de derde instantie van Nederland, de Hoge Raad.

De les van de Italiaanse torpedo

Ik begin mijn inleiding met de vraag of het altijd goed gaat, het instellen van een derde instantie. Het antwoord is 'nee'. De situatie bijvoorbeeld in Italië bewijst dat het heel erg mis kan gaan. In Italië is het cassatiehof zo overbelast dat het (1) vele jaren duurt voordat er een uitspraak is en (2) de rechters onvoldoende tijd hebben om met elkaar te overleggen, met als gevolg dat er tegenstrijdige uitspraken worden gedaan. Het gevolg is dat heel veel partijen beroep in hoogste instantie instellen, want je kunt maar nooit weten of je alsnog wint en in ieder geval kun je uitstellen dat het vonnis waarover je niet tevreden bent, definitief wordt.

Van de misstand in Italië heeft de hele EU last gehad. Het is namelijk zo dat volgens het internationaal privaatrecht binnen de EU de rechter van het ene land moet wachten op de beslissing van de rechter in een ander land, als daar de zaak eerder aanhangig is gemaakt. Dit werd een truc, ook van Nederlandse advocaten. Men zocht een aanknopingspunt om in Italië een zaak aanhangig te maken voordat de wederpartij in Nederland een vordering instelde. De Nederlandse rechter moest dan eindeloos wachten op de onzekere beslissing door de Italiaanse rechter. Deze truc kreeg de bijnaam 'Italiaanse torpedo'. Inmiddels is de EU-verordening met betrekking tot het internationaal privaatrecht aangepast om deze misstand te keren. De les van dit alles is echter duidelijk: een land dat een derde instantie wil instellen, moet dit wel goed doen, anders raak je achterop in plaats van dat het helpt.

Functies van een derde instantie

De belangrijkste functie van een derde instantie is rechtsontwikkeling. In alle rechtsstelsels bestaat de behoefte tot heroverweging van de inhoud van rechtsregels en de precieze afgrenzing van die regels. Dit is bij uitstek de functie van een hoogste gerecht. Vervolgens is voor iedereen duidelijk wat de inhoud van het recht is en kan men daarvan uitgaan.

Ook rechtseenheid wordt vaak als functie van de laatste instantie genoemd. In Suriname speelt dit minder dan elders omdat er maar één gerecht in tweede instantie is, het Hof van Justitie. Niettemin kan het zich voordoen dat verschillende combinaties van het Hof een net wat andere interpretatie van een bepaalde rechtsregel lijken te hanteren. Ook in zo'n geval bevordert een derde instantie dus de rechtseenheid.

Ook rechtsbescherming is een functie van een derde instantie. Wel moet u zich realiseren dat een derde instantie de feiten niet meer volledig kan toetsen en dat in de hoogste instantie ook geen

beroep kan worden gedaan op nieuwe feiten. De rechtsbeschermingsfunctie van de derde instantie komt neer op een controle op (evident) onjuiste beslissingen met betrekking tot de feiten of het bewijs.

Tenslotte bevordert een derde instantie als het goed is het vertrouwen in de rechtsstaat en de integriteit van de rechtspleging. Dit is zowel van belang voor de burgers en bedrijven van Suriname en de Surinaamse samenleving als geheel, als voor buitenlandse investeerders.

Cassatie of laatste hoger beroep?

In de Westerse wereld zijn er verschillende stelsels voor een derde instantie. Binnen de Nederlands-Surinaams-Caribische rechtsfamilie zijn we vertrouwd met een stelsel van cassatie. De oorsprong hiervan is het Franse recht. In de landen van de common law maar ook bijvoorbeeld in Duitsland heeft het recht van de hoogste instantie zich ontwikkeld uit het hoger beroep. Het is een laatste, finaal hoger beroep op beperkte gronden.

Het verschil tussen beide stelsels is mijns inziens nauwelijks van praktisch belang, omdat welbeschouwd de overeenkomsten groter zijn dan de verschillen. Alle hoogste rechters beslissen rechtsvragen en toetsen de beslissing van de lagere rechter over de feiten en het bewijs met distantie. Dat laatste is heel belangrijk. U herinnert zich de les van de Italiaanse torpedo. Verder moet u zich realiseren dat het stelsel van hoger beroep als een volledige feitelijke herkansing zoals binnen onze rechtsfamilie gangbaar, elders in de wereld ongebruikelijk is. In heel veel landen toetst reeds de rechter in hoger beroep de feiten met distantie en zijn nieuwe feitelijke stellingen in appel maar beperkt toelaatbaar. De Surinaamse rechtspraktijk is ingesteld op hoger beroep als volledige feitelijke herkansing en ik bepleit niet om dat te veranderen. Maar het illustreert wel dat in ieder geval in de derde instantie van een feitelijke herkansing geen sprake meer kan zijn.

Toegang tot de derde instantie

Een hoogste gerecht komt aan zijn belangrijkste functie, namelijk die van rechtsontwikkeling, alleen behoorlijk toe als het aantal zaken beperkt is. In heel veel landen in de wereld wordt dit gewaarborgd door de toegang tot de derde instantie te beperken met een verlofstelsel: beroep in de hoogste instantie kan alleen worden doorgezet na voorafgaand verlof van de hoogste rechter of van de rechter in tweede instantie. In Nederland zijn we nog niet zover. Ik zou u kunnen vertellen over de halfslachtige oplossingen van artikel 80a en 81 van de Nederlandse Wet op de Rechterlijke Organisatie, maar ik zal u dat nu besparen. Ik kan u verzekeren dat als Suriname meteen voor een verlofstelsel kiest, veel juristen in Nederland daarop jaloers zullen zijn.

De CCJ heeft een verlofstelsel met enkele uitzonderingen (dus gevallen waarin men voor het instellen van beroep geen verlof nodig heeft) in het bijzonder voor zaken met een groot financieel belang. Dit is uiteraard voor buitenlandse investeerders belangrijk. Overigens sluit een verlofstelsel niet uit dat in zaken waarin het verlof niet wordt verleend, die beslissing summier wordt gemotiveerd. De CCJ pleegt dat inderdaad te doen. Voor de rechtzoekende is het belangrijk om inderdaad te horen waarom de beslissing van de tweede instantie definitief moet zijn.

In Nederland is er een gespecialiseerde cassatiebalie in civiele zaken, terwijl in strafzaken alle advocaten cassatie kunnen instellen. Voor een gespecialiseerde balie is veel te zeggen. Het is echter

de vraag of het in het geval van Suriname wenselijk is dat er zo'n gesloten stelsel komt. Een tussenoplossing is denkbaar, als volgt. Er komt een speciale opleiding en advocaten die deze opleiding met goed gevolg afronden worden gecertificeerd. Vervolgens worden deze advocaten ook gevolgd, in de zin dat wordt vastgelegd op een website hoeveel beroepen door hen zijn ingesteld en met welk resultaat. Op die manier hebben rechtzoekenden de informatie om een keuze te maken voor een advocaat die bewezen heeft dat hij of zij het kan.

De gronden van het beroep

Wat zijn de gronden van het beroep in derde instantie? Uiteraard in de eerste plaats klachten over schending van het recht. In het initiatiefwetsontwerp tot wijziging van de grondwet dat ik heb gezien, is dit op dit moment nog de enige grond. Ik denk dat u ook bedoelt om rechtsbescherming te bieden. Dan is dus nog nader uit te werken een grond die rechtsbescherming biedt tegen evident onjuiste beslissingen met betrekking tot de feiten of het bewijs.

In Nederland is de tweede grond voor beroep, naast schending van het recht, 'schending van essentiële vormen'. In de praktijk is dat dan bijna steeds het ontbreken van een begrijpelijke motivering. In landen van de common law is de maatstaf veelal een beoordeling van de feiten (en het bewijs) door de rechter in vorige instantie die *clearly erroneous* is.

Beide komt min of meer op hetzelfde neer. De formulering zoals in Nederland gebruikelijk heeft een historische verklaring. Ik denk dat burgers en bedrijven het best weten waar zij aan toe zijn met een formulering volgens welke beroep mogelijk is als het vonnis waartegen het beroep zich richt, een kennelijke dwaling met betrekking tot de feiten of het bewijs bevat.

Als de ene partij beroep instelt, mag vanzelfsprekend de andere partij vervolgens antwoorden en eventueel ook van haar kant beroepsgronden formuleren.

Een Parket bij de derde instantie?

Het is vanzelfsprekend belangrijk dat de hoogste instantie beslissingen over het recht zo weloverwogen mogelijk neemt. Daarom is er behoefte aan een voorafgaande stapsgewijze analyse, reflectie en beredeneerd advies door een zeer deskundig, ervaren en onafhankelijk jurist. Dilemma's worden opgelegd en als dat zinvol is, wordt ook vergeleken met het recht in andere landen. In het Frans-Nederlandse model gebeurt dit in de vorm van een conclusie van de advocaat-generaal. De hoogste rechter beslist nadat de partijen op het advies van de advocaat-generaal hebben kunnen reageren. Ook het Hof van Justitie van de EU kent de figuur van een conclusie van een advocaat-generaal. Dit gebeurt niet in alle zaken, maar wel in principiële zaken.

In de common law werkt het anders. Maar u moet wel bedenken dat uitspraken van rechters in de common law er heel anders uitzien. Een van de rechters zet in een stijl die zeer vergelijkbaar is met een conclusie van een advocaat-generaal uiteen wat de dilemma's zijn en kiest beredeneerd voor een bepaalde beslissing. De andere rechters laten weten dat zij het daarmee eens zijn, of soms dat zij een *dissenting opinion* hebben.

Ik ben trots op mijn ambt in Nederland. Dus u verwacht dat ik ga bepleiten dat er ook voor Suriname een Parket bij de derde instantie komt met advocaten-generaal en met een procureur-generaal aan het hoofd. Toch bepleit ik dat niet. Ik denk dat de praktische bezwaren in het geval van Suriname te groot zijn. In Nederland heeft de Hoge Raad 29 raadsheren en 24 advocaten-

generaal. Dat is meer dan de hele Surinaamse rechterlijke macht. Natuurlijk zou Suriname niet zoveel rechters en advocaten-generaal in het Hooggerechtshof nodig hebben als Nederland, maar het instellen van een Parket bij het Hooggerechtshof leidt hoe dan ook wel tot een verdubbeling van het aantal benodigde kandidaten. Zoveel kandidaten zijn er gewoonweg niet. Bovendien is het dus ook tweemaal zo duur.

Er zijn praktische oplossingen mogelijk in diverse gradaties die het gemis van een Parket voldoende kunnen verzachten. Eventueel kan een rechter van het Hooggerechtshof een conclusie schrijven *in de rol van* advocaat-generaal, waarna zijn collega's beslissen. Ook kent de CCJ reeds de figuur van een advies van een amicus curiae.

Zou Suriname per se toch een Procureur-Generaal bij het Hooggerechtshof willen, dan moet u zich realiseren dat deze functionaris geen onderdeel van het Openbaar Ministerie kan zijn. Dat is ook in Nederland niet zo. Zonder advocaten-generaal is een PG bij het Hooggerechtshof echter mijns inziens een veel te eenzame figuur. Mijn advies om het niet te doen. Als het Suriname gaat om toezicht op het OM, bestaan daarvoor alternatieven.

Beslissing en afdoening

Een stelsel van cassatie gaat ervan uit dat de hoogste rechter de beslissing van de lagere rechter vernietigt maar niet zelf de zaak definitief beslist ('cassatie' = verbreken). De zaak wordt naar een lagere rechter verwezen. In Nederland is echter mogelijk gemaakt dat de Hoge Raad een zaak zelf afdoet.

Ook in de common law komen terugverwijzing naar de lagere rechter en zelf voorzien in de zaak naast elkaar voor. Dat lijkt dus de voor de hand liggende tussenweg. Ik denk dat veel rechtzoekenden dankbaar zullen zijn als zij niet nog moeten afwachten wat na vernietiging van de beslissing van de lagere rechter de uiteindelijke uitkomst wordt. Het Hooggerechtshof van Suriname zou de zaak dus zoveel mogelijk zelf moeten beslissen. Niettemin zijn er situaties waarin verwijzing naar een lagere rechter mogelijk moet zijn, bijvoorbeeld als nog een uitgebreid onderzoek naar de feiten nodig is.

Beroep in het belang van de wet?

In Nederland kan het Parket bij de Hoge Raad beroep in het belang der wet instellen. De beslissing op zo'n beroep is niet ten nadele van de rechten van partijen. Er wordt zelden gebruik van gemaakt. Niettemin kan het bestaan van de mogelijkheid van beroep in het belang der wet een waarborg zijn dat belangrijke rechtskwesties aan de hoogste rechter kunnen worden voorgelegd.

Hoe moet het als, zoals ik u adviseer, er geen procureur-generaal bij het Hooggerechtshof komt? Wie kan dan bevoegd zijn om beroep in het belang van de wet in te stellen? Een alternatief is om beroep in het belang der wet mogelijk te maken door het OM of de Minister. Zo was tot 2007 het stelsel in Nederland in pachtzaken (respectievelijk art. 133 en art. 110 Pachtwet 1958). Ik heb in Nederland enkele van mijn collega's de vraag voorgelegd of zij zoiets als een aanvaardbare oplossing voor Suriname zien. En zij zijn het met mij eens dat het dat is.

Randvoorwaarden

Internationale oriëntatie is in de huidige tijd een essentiële randvoorwaarde. Dat geldt niet alleen voor Suriname. U moet zich realiseren dat in Nederland de Hoge Raad allang niet meer alleen beslist over wat het recht in Nederland is. In veel kwesties is het Hof van Justitie van de EU de hoogste instantie. Dichterbij Suriname valt het op dat in de CARICOM in 13 van de 15 landen de hoogste rechter een internationaal gerecht is, namelijk de CCJ of de Privy Counsel in Londen. In 7 landen is reeds het hoger beroep belegd bij een internationaal gerecht (Eastern Caribbean Supreme Court). Weliswaar gaat dit om landen die kleiner zijn dan Suriname, dus ook praktische overwegingen zullen daarbij een rol spelen. Maar voor buitenlandse investeerders is dit wel deel van de vergelijking. Kan een investeerder ervan uitgaan dat hij in een land waarin hij zelf niet bekend is werkelijk een onpartijdige behandeling krijgt? Als de hoogste rechter een internationale rechter is, is dat gewaarborgd.

Onafhankelijkheid van de derde instantie is essentieel. Dat is in het bijzonder ook een onafhankelijkheid van de Regering en meer in het algemeen van de politiek.

Een zorgvuldig selectieproces op kwalificaties van de kandidaten is essentieel, waarbij deskundigheid, zeer ruime ervaring (als rechter) en bewezen integriteit doorslaggevend zijn.

Wat betekent dit voor Suriname?

Wijziging van de Grondwet gaat voorop. En uitwerking in een organieke wet volgt.

Nu reeds definitieve keuze maken voor óf een eigen Hooggerechtshof óf de CCJ lijkt niet verstandig. De Grondwet zou dus beide opties open moeten houden.

Ik denk niet dat het nodig is om u nog uit te leggen waarom het niet verstandig is om de optie van de CCJ af te snijden. Die optie is namelijk mijns inziens duidelijk de betere optie. Maar met het oog op de onderhandelingspositie van Suriname ten opzichte van de CCJ is het ook niet verstandig dat Suriname al bij voorbaat afstand doet van de mogelijkheid van een eigen hoogste instantie.

Het vinden van neutrale formuleringen in de Grondwet zal soms lastig zijn. Ik denk dat het opnemen van een alternatiefbepaling beter werkbaar zal zijn. Bijvoorbeeld als volgt:

‘In het geval het Hooggerechtshof wordt ondergebracht bij het Caribisch Hof van Justitie gelden in afwijking van de vorige leden de bepalingen van de Overeenkomst tot oprichting van het Caribisch Hof van Justitie zoals goedgekeurd bij de Wet van 10 maart 2003, Stb. 2003 no. 22.’

Na vandaag zijn De Nationale Assemblée en de Regering aan zet. Ik wens hen en meer in het algemeen de Surinaamse samenleving alle wijsheid toe bij de keuzes die moeten worden gemaakt.

Bijlage 7: Powerpoint presentatie mr. Y. Buruma

Strafzaken in een gemoderniseerde rechterlijke organisatie

Symposium Modernisering Rechterlijke Macht

Ybo Buruma
Oud-raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden

22/01/2026

Agenda

- Voorop staat het belang van een derde instantie met het oog op de onafhankelijke rechtspleging
 - zowel vanuit het oogpunt van bevolking, als dat van buitenlandse investeerders.
- Hooggerechtshof in Suriname **of**(/en) Toetreding tot Caribbean Court of Justice
 - Reeds door voorgangers besproken
- Strafzaken: een z.g. 'verlofstelsel' voor de derde instantie.
- Aanstelling van een Procureur-Generaal bij het Hooggerechtshof?
- De PG (H) en de behoefte aan toezicht op het OM

Een derde instantie en het strafrecht

- **Twee hoofdthema's: 'Doorprocederen' en 'toezicht'**
 - Vorige sprekers: i.h.a. het gevaar van 'kannibalisering' van de bestaande ZM
- Mogelijke versie art. 139 lid 2 en 3 Grondwetsvoorstel?
 - "Het Hooggerechtshof is in de gevallen en binnen de bij de wet bepaalde grenzen belast met **rechtspraak in laatste instantie**. Bij wet kan aan het Hooggerechtshof ook andere taken worden toebedeeld"
 - "Het Hooggerechtshof houdt **toezicht** op de geregelde afdoening van alle rechtsgedingen en op het functioneren van de leden van de Rechterlijke Macht met rechtspraak belast, onverminderd de verantwoordelijkheid van het hof van Justitie ten opzichte van zijn rechters."

Een verlofstelsel in strafzaken nodig

- NL: Vanwege vrijheidsbeneming: **goedkoop/gratis procederen** t/m Hoge Raad
 - Ruim 3600 strafzaken tegenover ruim 335 civiele uitspraken in cassatie.
 - **Verkorte afdoening** (al dan niet) na conclusie Procureur-Generaal (ruim 1200 keer in strafzaken)
- Mede vanwege betekenis mensenrechten: **moeilijk in abstracto in te perken**
 - Denk aan redelijke termijn, discussies over het horen van getuigen, of over politieoptreden
- CCJ kent al verlofstelsel; **Hooggerechtshof zal een verlofstelsel moeten invoeren.**
 - Waarschijnlijk staat 139-2 Gw dat toe
 - Geen cassatie, tenzij... : Beslissing over uitzondering door rechters [vgl CCJ]
 - Cassatie, tenzij niet ... : Selectie door rechters... eventueel na advies P-G (H) [vgl NIJ]

Procureur-Generaal Hooggerechtshof?

- Is een 'politieke' Procureur-Generaal (H) nodig?
 - Russische Prokuratura als **het 'oog van de president'** – hoofd strafvervolg en algemeen toezicht
 - Latijns-Amerikaanse Procuradoria **taak onder minister** - vervolging, beoordeling overheidsoptreden, 'landsadvocaat'.
 - Angelsaksische traditie: **geen PG (H)** – minister ± als Attorney-General; sterke advocaten + dissenting opinions
- De Nederlandse **onafhankelijke** P-G (H) als adviserende **rechtsinstantie**
 - Nederland: (met 24 AG's) het **nemen van conclusies** (advies aan de Hoge Raad); **toezicht op zittende magistratuur via HR** (disciplinair en klachten); **thematisch (systeem-)toezicht op OM**
 - Onderscheid met Procureur(s)-Generaal bij Hoven (leiding aan vervolging/opsporing); en met landsadvocaat
- Geen Procureur-Generaal?
 - De mogelijkheid van een **raadsheer-rapporteur** voor complexe zaken (of **raadsheer-als-AG**; of **amicus curiae**); **Toezicht op ZM** (139-3 Gw)
 - **Toezicht op OM** (146-6 Gw) kan ook bijvoorbeeld met (openbaar rapporterende) **'reflectiekamer'** binnen het OM en/of **externe (ad-hoc) commissies** – met evt. buitenlandse waarnemers. Dit naast het politieke beleidstoezicht.

Strafrechtelijke aandachtspunten

1. Twijfelachtig belang PG als die geen conclusies neemt
2. PG (H) maakt geen deel uit van OM en is **onafhankelijk van regering**; die machtspositie wordt gecompenseerd doordat hij/zij 'slechts' adviseert aan rechter.
3. PG (H) neemt conclusies in individuele zaken niet alleen in verband met juridisch complexe – buitenlands recht! - vraagstukken, maar (juist in strafzaken) ook in verband met zaken waarin hij de HR adviseert geen uitgeschreven beoordeling te geven ('**verlof-achtig**') → **grootte parket**?
4. PG (H) houdt **geen toezicht op individuele beslissingen OM** anders dan via het nemen van conclusies.
NB: toezicht in individuele zaken door rechter (bezwaarschrift tegen dagvaarding en art. 4 Sv; zaak Adhin)
5. PG(H) werkt samen met een of meer AG's (H); niet alleen vanwege werklust/specialisatie, maar ook vanwege '**eenzame**' positie (en daarmee samenhangende politieke kwetsbaarheid)

Bijlage 8: Powerpoint presentaties Caribbean Court of Justice

רשם פ' ו' לש' ע
נ' לש' ד' צ' ו' פרמ' ק' ל' פ' צ' רווח
ר' צ' לש' ע' ש' י' ש' ד'
רווח ד' ש' ו' ד' ע' ע' ר' צ' צ' פ' ל' ד' ש' ר' ע' פ' צ' רווח
י' צ' צ' רווח ש' ד' ו' ד' ש' צ' ק' ע' ל' ש' י' ר' ש' פ' "ר' ד' ד' פ'

FACULTY:
The Hon Mr Justice Winston Anderson, President of the CCJ
The Hon Mr Justice Peter Jamadar, Judge of the CCJ
Mrs Gabrielle Figaro-Jones, Registrar and Chief Marshal

י' צ' צ' ל' ס' א' ח' א' ש' ח' א' ד' | כ' ת' ס' א' ש' י'
presented by the Honourable Mr Justice Winston Anderson

י י צ צ ל סא חא ש חא ק | כ תסאשי

- ש ט ל י חכ ט צ ל סא נעק סקס יטאראש ל רלכ נפ לסא , י כל כש | חש
ה ד ד ו : ל חא פ יימתאכ | ת צ
- ל סאמתאש ל רשכ ל א ת ת לסא , י ה ד ד ו יכ ט | י לש חה ש ת כלש ח ע
ב ז ד ד ו לש יי ל ש ת כ חא טכ כש ט ל ר טעק | עמת חק י | ו ל ל
- חק טו ו פלש ל ל | לא ט ט ד ד ו קכ ו פ ה ש ת כלא טכ | נ | טעק חק ט רכחמ פ ט ש
ב כ ט קעקכש : עק ט ו עמתאכ ת ק ע
- י ו ד ו עק ש חא טכ ל ו תמת פכ ט ל , ה ו פ לא טכ י חק ל ק אכ | ת צ
- , כ ט קעקכש : עק ט ו עמתאכ ת ק עק כלא ט ד חק קאכ | ת צ ל סאמתא ט לע
ב ת נ ט י ת ש
- אכ ט ו נעקא חטא ש ת ק , ש ט עק חק ל ס ל י , ט ר פ נעקא פלאש טכ לעקא

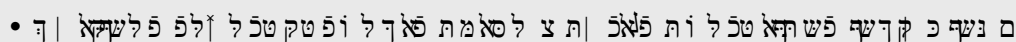
י י צ צ ל סאמת סךש ל י

- ט כחמ ל קי א חכ ו אש ל רלכ נפ לסא עק פש חק א חק
ב פ ל נכ פ חהמת ר | חק ל ר
- ס פ ל נכ פ חק ל כ ט ל כ לסא : קאש לככ | צ
ש ת פכ ל כש פ ש חא פ עק ש ל חא פ יי כחבש תו ל שש
אש ל ק פ ל כ
- ל ל א סא | טעק ט ל ש ל כ | טח ל חא פ יי ל רחבש תו ל שש
א חק ט כ פ י ש ל ק ל חא פ יי כחבש תו ל שש
כ ט כ ט ר טי כ לא ל ק ל חא פ יי כחבש תו ל שש ב ח
| ח שש ת ש ד ק טאש ט ס ל חא פ יי ל רחבש תו ל שש ב ח
ח | ח דא ל ת י ר חק ס צ ל חא פ יי כחבש תו ל שש חק
ש ט עק | חק פ ל חא פ יי כחבש תו ל שש חק
- ל כ ט סךש ל י ל סאמת א חכ ט ר , אש ל ק פ ל כ ק
חק טש חא טש נח ק צי ל פ צ
- תשא | י : סךש ל י ל סא ש ת חק טש ל פ ל ר טעק | ע ת ו
ל י א חש ט ח ל כ לסא , ס | ש ת פ ל כ
- מת סאכ ט ו ל סא ת רחמ פ ל נכ פמת יכחא פ ס ט ל אטו
א ח ש י ת ק טי ל חא פ ייב ב ל כחמ : חק ת | ל סא

- [illegible]

יִי צַ צ לִסְאֵ נַעֲמָ סִפְקָ יִטְאֵ לְאֵשׁ לִרְלִלֵכָ נִפְ

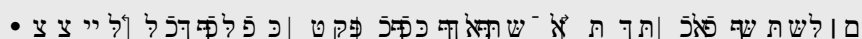

- יי: עשׂ חֲמֵלָהּ כִּי כִּי

- אל צ ל סאמט שחא חאשט צ
- פל נכ יימט ל חממ דמט לכ וש לש
- אל צ ל סאמט פל ל , חג ו דר כשט פל חממ ד
- אלש ר ל דס חמשר

כַּשׁ ט: 5 קִרְאָה ש | ר ח' כַּשׁ ט 5 ל נ לֵלָה 5 ה •

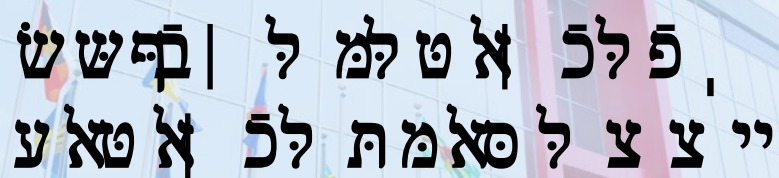
- פ'ל ק'ל ל'עקט זל" כשטקטק ק'ל ייקטשטק זל'ל ל'סאמאטאש ל'רסקא יטאטל ל'סל
 ז'ע"י ל'ל' -ש'ק'ט'ק ר'ת'צ
 א'ל ל'ק'ל יימאטא |ת'צ'ט'ל י'ק'ט'צ ל'סא ז'ע'ק'ס יטאטראש ל'ר'ל'כ'ז'פ
 כ'ש'ז'

- ש וואס און פאר א זאך איז ער געווען
 ש וואס און פאר א זאך איז ער געווען

[illegible]

- קטל וטמת אב | תדקטעמט טפא אב | צ
- זען טל וטטת דא קטטעמט אב | אפאשע דא טעטל
- טעמטעמט ק : דאמט : טעט , ת : פטט יטעמט פלפל דא טל | טס פלאטע ט
טעט | "אמטע טעט
- טעטל רנב דא זעל פלפל טעטא | צ לטט
- פלאט | צ לטמט דאמטא ודא ט : אפאמט פאט | יי קטטעמט דא לטמט אפאמט
מטטעמטא וט אפאמט פאט | יי לאמטא וט
- יי צ צ לטמטא | לטטעמט | נעמט פאמט | אטט נעמט דאמטאטעט צ | טפ
נעמטאמטא וט , ט דאמטל דלל נט

presented by the Honourable Mr Justice Peter Jamadar

• $\frac{3}{4} \epsilon \tilde{n} \tau \frac{1}{\Gamma} \times \tilde{n} \tilde{n} \frac{1}{\Gamma} \tau \times \frac{1}{\Gamma} \frac{1}{\Gamma} \frac{3}{4} \epsilon \tilde{n} \frac{1}{\Gamma} \frac{1}{\Gamma} \frac{3}{4} \tilde{n} \frac{1}{\Gamma}$
 $9 - \sigma \sigma \tilde{n} \tilde{n}$

- יי צ צ ל סאמת ממטל פיש ט פל נב דימאש'ל האף דך לכ כחמ גלן קפשת ופל'ל
- אש'ל ר'ל לכ נפ יי צ צ ל סא , י כלא טא קכ שחקת פת ורת צ
- פשקד'פס למחר ופ |קנ"ט| מ'ת ל ה'ה'ך לקח לכ ק' שחקת פת ורת צ

Dr. Magda Hoever-Venoaks, M.Sc., Ph.D.

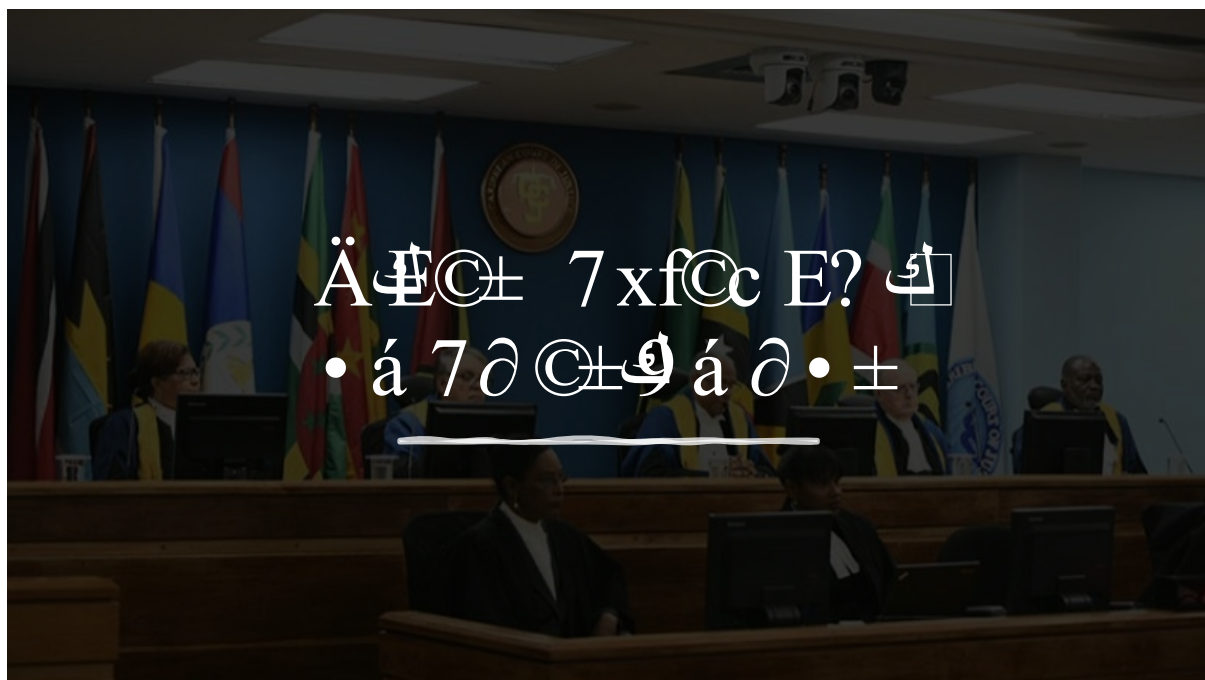

**Regional Judicial and
Legal Services Commission**

כש ושאנ כש יי צ צ

- נעמקסן יטאנראש ל רל לכ נפ כלף אל'ל לסא , י כלספן יטאנר
כש ושאנ כש ל ושאנ יימתאנ ות צ ש ט ל י קכ ט צ לסא
- לרשל כש ל ול כעקק קש טעמ פליי צ צ לסא פל לאש ט ט | ת
- שנקק ר דה קעש ... ל פלאטאע נה ק ציל'פ צ , י כלפן טאן ו ט צ
- רקת פאק ש ת כלפ ט י כלא | קסאש ת ר ל ר טעמ ט | ע
- מת ככ ט ת ק , י כלכ לאקש ר כ ט קאש ל כש ל ול כעק קש כש ו
פל לאנ כש

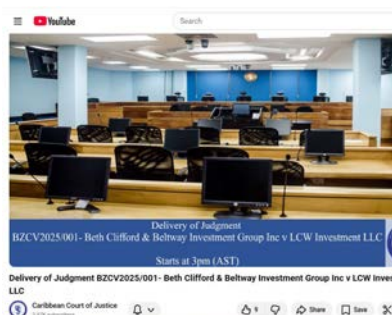
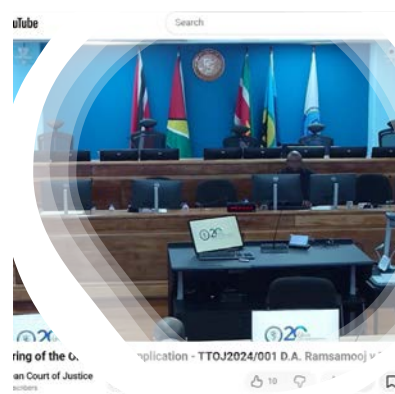
ÄŒ©± 7xf©c E? א
• á 7ð ©± 9 á ð • ±

לרש ללגל לר אראל את צנע אקסר פ

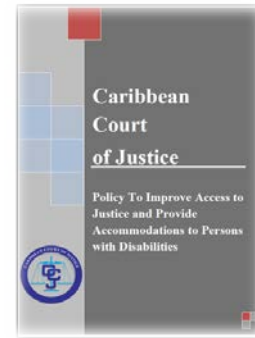
- קר י, סעק כש טקס אקס לשת כל טפ נעמכט לור
- אל ט רכצמ
- טלפת דקל אטאל פלר | כלל
- אקסר אפפ לר טפ לר טל לר דשי

אל את צנע אקסר פ
לרש ללגל לר אראל

- ל'הפך קדש קיי צ צ ל סש
- ל'נט | נשטק ש'הפ' ס'ה' | פ'ק'כ' ל'ה' ל'ק'א'ש' ל'ר'נ'כ' | י'ש'ה'א'ט'א' ל'כ' ו'כ'ל'א'ש'

אל' |ת'צ'נע'ה'ק'ס'ר'פ'
ל'ר'ש'ל'ק'ל'ר'ר'

אל' |ת'צ'נע'ה'ק'ס'ר'פ'
ל'ר'ש'ל'ק'ל'ר'ר'

- כ'ל'ק' | נ'ל'כ'ט'ש'ה'א'ט'ל'ז'ת'פ'ל'י'צ'צ'
פ'ש'ט'ק'ו'ה'נ'ל'א'ט'כ'ל'פ'י'
- ו'ז'ד'ו'א'ט'ו'ד'ו'ש'ט'ק'ה'ה'נ'ל'א'ט'כ'ל'ע'
:ס'א' |ת'כ'ת'נ'ע'ה'פ'ל'ש'ט'ו'ו'ג'
ש'ט'ל'י'ה'כ'ט'צ'נ'ע'ה'ש'ל'ז'ל'ל'ק'
ה'כ'ל'ס'ד'ש' |מ'ג'ל'ר'ש'ל'כ' |כ'ו'פ'כ' |י'
ט'ו'ד'ו'כ'ל'י'ר'ל' |ת'ז'
- כ'ש'ט'כ'ל'כ' |פ'ט'ל'ר'ה'פ'פ'ל'כ'נ'ת'כ'ה'
ק'ק'ט' |ש'ש'ט'א'י'ש'ת'כ'ל'א'כ'ת'ז'ל'כ'
כ'ש'ט'נ'ע'ה'כ'ח'א'י'ש'ת'נ'ח'כ' |ת'ס'נ' |ת'כ'ס'א'
פ'ל'כ'ל'ל'ר'ת'כ'ז'ש'ה'א'ט'ק'ט' |ר'

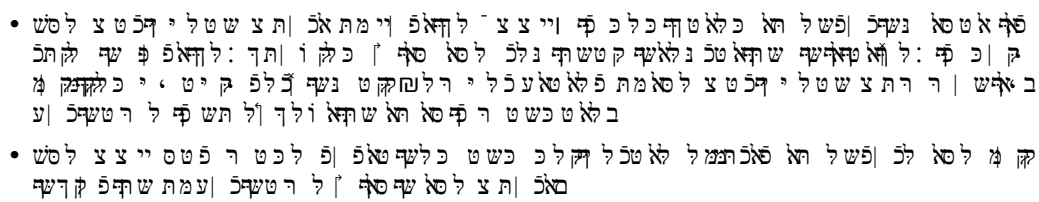

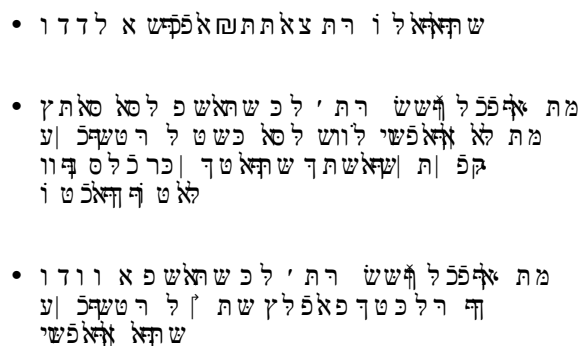
אנציקלופדיה של לשון הלכה

- בשנת 1997 הוקמה "אנציקלופדיה של לשון הלכה" על ידי שופטי בית דין ארבעה חברים
- מטרתה היא להסביר את משמעות המושגים הלכיים השונים
- היא מכילה מאגזין של פסקי דין
- היא מכילה מאגזין של פסקי דין
- היא מכילה מאגזין של פסקי דין
- היא מכילה מאגזין של פסקי דין
- היא מכילה מאגזין של פסקי דין
- היא מכילה מאגזין של פסקי דין

אמת נח' ״ט״ק טשאפא טשא לאשי״ צ צקט אשא פ לטש זה
שאפא טשא | ה רתך ל בט | בשטקא שטתך בעא שטתך שטבו
״פצ - ״ט״כא״ , ה לכטך פיי צ צבז
| ה״פצ - ״טל״מ דק טשא כ ״ימת שאפא טשא שטל״י ״טש צבז

ל נ ט | נ ש ט " א פ ת כ צ נ ע א ל ט א ק א ת ש ש א ק א ל ט א ק א | ר ר ת צ

- נ ע א ק א | י י צ צ ל ס א א | ת ס נ | ת כ ס א ל נ ט ש ק א ע
ל ס א כ ש ט ס א ק א ל ר ט ש ל ס א נ ע א כ ק ר ע א
ס ק א | ק פ ל כ א ט א מ נ ל ס א נ ע א ק א | י
ב פ ש ק א ל ס א ט ס א
- ק ט ע א ק א י י צ צ ל ס א מ ת ש ק א ל ס א ט ט ש
ח ו ד ו : פ ל ק | ל ש ק א א ק כ פ כ ו י
- א כ | ת ר נ ע א כ | כ ש ק א ל כ ו כ א ע א ל נ ט | נ ש ט
פ נ ע א ט ל ס

9 9 s ٤ ð Ì × 3/4 ♣ ♠ ♡ ♢ ☺

- ל א ל ר ר ת צ נ ע א ל ט א ק א ת ש כ ש ט נ ע א ל ט ק ט ר : נ ע א כ ק א ת ש ט
א ק א ת ר פ ל ר ט ס כ ל ל ו ל ס א מ ת ש ק א ל א ל ר ק ו ר ל ס א כ ח מ
א צ ר ש | ש ק א ט כ ס ק ר ל ק
- נ ע א ק א ט כ ש ק ט כ כ א ל ל
- א ק ס ס ת כ ת ש ת ו פ א ל כ א ע
- ל ר ש ל כ א מ ש ת צ ק א ש ש ק א י כ ל ס א א ט ל ר ש ל פ ל כ
- י ו ד ו כ ח מ כ ל ש ש ט ו פ א ק א ר פ
 - נ ע א | ט ס מ ת א ק א פ ת ו ל ס א מ ת ש ק א ט כ ת ו | ר
ק ט ר ט פ כ ל א ט ש ת פ ש ק א פ ל ש ק א ט א ק א פ ש ל פ
ש ק א א ק ר ת פ כ פ ט א ק א | פ נ ע א כ ל ר ת כ ו
 - י ל ל ס א נ ע א פ ת ס מ ת א ק א פ ת ו ל ס א מ ת ש ק א ט כ ת ו | ר
ר ו ד ו ע א ת ק ט ר ט כ ק א ל ר ש ל כ א מ ש ת צ ק א ש ש ק א י
 - מ ת נ ע א ק א | א ק א ט ו ט צ כ ש ט ח א ס ר ט ל ס א | ר כ א ל ל נ ט ש
ל ר ט ע א | ע מ ת פ א ש ל כ א ע " ט "

פסל תחמם דק טקס קיימת שחלף תפישתו ליישום

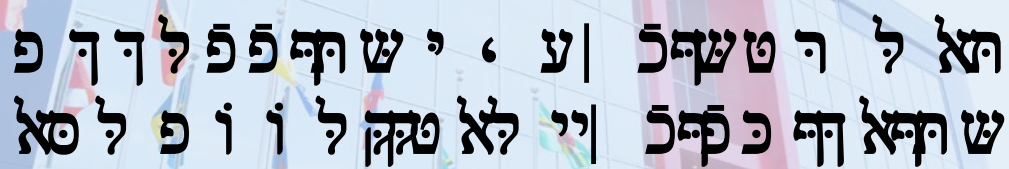

- חלף תפישתו ליישום פסל תחמם דק טקס קיימת שחלף תפישתו ליישום
- ליישום פסל תחמם דק טקס קיימת שחלף תפישתו ליישום
- פסל תחמם דק טקס קיימת שחלף תפישתו ליישום
- פסל תחמם דק טקס קיימת שחלף תפישתו ליישום
- פסל תחמם דק טקס קיימת שחלף תפישתו ליישום
- פסל תחמם דק טקס קיימת שחלף תפישתו ליישום

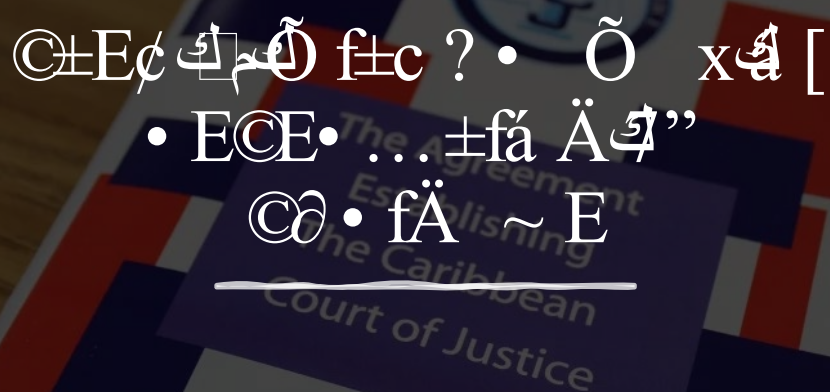

פסל תחמם דק טקס קיימת שחלף תפישתו ליישום

- פסל תחמם דק טקס קיימת שחלף תפישתו ליישום
- פסל תחמם דק טקס קיימת שחלף תפישתו ליישום
- פסל תחמם דק טקס קיימת שחלף תפישתו ליישום
- פסל תחמם דק טקס קיימת שחלף תפישתו ליישום

presented by the Honourable Mr Justice Winston Anderson

- יי צ צ לסא הא שחאט גלפלט ט פלכלאשל לרטשענען: יי צ צ לסא נשענענע שלם ש
בשחאט גלפלט יי לאמקל וופ לסא נשענענע גלכלאשל לרטלכ נפ
- הא פלעט אולדשער גקטשענענע פלסעקל יאנעל אטש פטן יי צ צ לסא
לעקל יאנענען גקטשענענע רענענע פלסעקל רענענע לאטכע רענענע
בלרטשענען
- לרטשענען אטסא לרטס לסא פלפלט ו'ל סאשלפלט ו'לפלט רטשענען אקטל לע
בשחאט גלפלט יי לאמקל וופ לסא שטשענענע טכלשענען

בשחמט יש 5 לופים סף, 16 פסגות, 1 חמל ל'ט סקדד, ל' ה טעמט | אה דרש ע

- **הלא שחף** ט ד' לפ' לכ ט א פ' קלא ט' לכשמת מ'ט" ל סא' ש'ת שחף' של א' ש'ת צ טש'ש ק'שמת ו ואכ פ ב'ל חף' י'שט'ט'ט ש'מ'ט כ ס'ף' א' ל' י' ט ר' י'ט ל'ט'ט
- **נשחף** כ' ש'מ'ט ר'כ'מ' ל'ש'ת כ ל' י'א'פ' |נח
- **נח** ד' צי'ל'פ' צ א י'כ'ח'פ'ת ו'ל'כ ל'סא' חא' כ'ל'א'ף ר' י' |ע
- **אש'ל ר'ל'כ'נ'פ' י' צ' צ' ל'סא'מת פ'קלא'כ' ט'ד' נשחף' ד'ט'א'ש'ת צ'ל'ל'סא'ת חא'ל שחף'ט' חח'א'ת ו'**

בשמיני ימים לפני שחללנו את המלך, חתמנו את הסמל הזה על דגלנו. עתה, אהרן, הנה אנחנו

לרץ נה פווצ עו"פ" זיישי צם ה' עש' הרשע

ל' רטעקס | ע' רתמם פקטל ווט לסאל לכ | פשל האלא וטכט הא כלכט וילכ וף יי צצ לסש
םפלכ אלטלם בעה אנתקתמ לסאל ל' אטס פק | ת' א'

ע' כלקמ ליאל | רפקטל ווטמתאל רל נטשט רלפטך כשט פ בעה כללךתכ ומתאר | כשתך לסש
רלא פ' פ' אנטקת אף לסאל סאף | לךשט ככתךךט

לנט | נשטק סקא | קלסאל ע' לךשלכשת ופלככתך , לךשלכף אל:ככל ווט:סאל ר | רתכ כלקמק פ בו
כלסאלכתל רטעקס | ע' רתמם ש' אטכ כ רתמם ש' אטכ כ לי קקא | ממטאלפ כטאלף נלכממטאלפאלכ ו | ע' בז
פליכאלש | תך | אנטקת אף

סקא | קע' כלמטכ כליאל | רפקטל ווטמתאר | כשתך כשט בעהמכחמ פלק | כקטכ | כללךתכך בח

יי צצ לסאלמתכל י' רטסצ | אט"ק אף צט לאלטלכךקקא | יי צצ לו הרשע

לִרְצוֹן פּוֹדָה שֶׁפ־יִישִׁי צִמְדָּה שֶׁשֶׁרָשָׁע

לִרְשָׁעָה | עֲרֵמָה פֶּה טוֹט לִסְאֵל לֵכ־שֶׁל־הָאֵל וְטוֹט הָאֵל כִּלְכִּיט וְלֹא יִישִׁי צִמְדָּה לִסְשׁ
מִפֶּלֶס אֵל טִמְאָה בְּשָׁרְהָא חֲמַל־סְאֵל לִיטְס פֶּה | תִּי

אִמְקָה הִי לִרְשָׁעָה | עֲלִסְאֵה עֵשֶׁר טִמְאָה לִנְכ־יִי כִּקְשָׁקֶט | בִּ: כִּלְכִּיט קִיכֵל וְלִמְת־שֶׁהָאֵל קִלְע־בֵּט
לִרְשָׁעָה לִכ־יִי אִיכָּה אִמְקָה הִי לִסְאֵל חֲמַל־רִלֵּא־פֶ

יִיחֲאֵב־הֵי עֵשֶׁר לִיכֵל | כִּטְלֶמֶט כִּטְלֶמֶט וְטוֹט הָאֵל , לִשְׁכַּח־טוֹט לִרְשָׁעָה | עֲלִמְקָט הָאֵל לִכ־יִי כִּלְכִּיט חֲמַל־בִּי
יִיחֲוֹדִי: קִלְ | לִשְׁהָאֵה כִּיכ־יִי לִיטְקָה לִיטְס יִישִׁי צִ

מִת־קָה יִי | וְלִמְת־אֵשֶׁר לִכ־הֵי , יִישִׁי שְׁכַח־לִיכֵל יִיכָּה לִיכֵל יִי רִטְס צִ | טִי־קִי חֲמַל־כִּיכ־יִי בִי
לִרְשָׁעָה

מִת־שֶׁהָאֵל לִכ־הֵי כִיכ־יִי | עֲלִמְקָט חֲמַל־טוֹט הֵי שֶׁהָאֵל טוֹט־קָה לִיטְקָה יִישִׁי צִ | טִיכֵל טוֹט כִּכֵל לִיטְטוֹט לִיכֵל
אֵל | תִּישִׁי לִסְמִת־טוֹט־אֵשֶׁר לִכֵּט טוֹט־קָה וְלִיכֵל פֶּה טוֹט הָאֵשֶׁר לִכֵּט־יִישִׁי צִ

מִי־E • ~ ~ ~ x © á ¢ • ¢

הָאֵל כִּלְכִּיט חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ לִסְאֵל מִת־כִּיכ־יִי רִטְס־קִי חֲמַל־טוֹט מִת־שֶׁהָאֵל לִכֵּט חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ
לִרְשָׁעָה | עֲמִת־לִיכֵל יִימִת־אֵל | תִּישִׁי לִסְאֵל רֵמָה פֶּה טוֹט לִיטְטוֹט בְּשָׁרְהָא חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ

אִיכֵל לִיכֵל חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ | כִּשִׁט־אִמְקָה הִי לִכֵּל רִטְטוֹט | עֲלִסְאֵה קִיכֵל יִי רִטְס צִ בִּי
בִּלְכֵּשֶׁר לִכ־יִי אִיכָּה אִמְקָה הִי לִכֵּל רִטְטוֹט חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ

בִּסְרָה | קִישִׁי כִּכֵל לִיכֵל יִיכָּה לִיכֵל בְּשָׁרְהָא חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ

כִּלְכִּיט לִיכֵל לִיכֵל יִיכָּה לִיכֵל קִישִׁי | כִּכֵל קִישִׁי | טִיכֵל חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ | כִּלְכִּיט חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ
מִת־שֶׁהָאֵל לִכֵּט חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ | כִּשִׁט־אִיכָּה לִיכֵל : בְּשָׁרְהָא חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ | הָאֵל כִּלְכִּיט לִיכֵל חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ

אִמְקָה הִי לִסְאֵל עֵשֶׁר כִּלְכִּיט חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ | כִּשִׁט־כִּלְכִּיט חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ | יִישִׁי טִיכֵל מִת־כִּלְכִּיט לִיכֵל
מִמְטִיכֵל אֵל לִיכֵל | לִיכֵל חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ | בְּשָׁרְהָא חֲמַל־כִּיכ־יִישִׁי צִ

ערת קשיים ו חיש צר"ע

Making Use of Existing CCJ Architecture:
Regional Judicial & Legal Services
Commission

ש ורשויש ל צר ל , ו חיש צר"ע

- פל נכ פ טאזמתאש ל רלק ו רתך ט ל אטסקק אכל י רטס צ
- סךש לץ יי צ צ האאפכ פ אטקק אקר ו האפ טלקאטאעקת ו וט הא צע"י ל
- ממטאפ , פל נכ ימית שחאד לקלכחמ לק חפשת ופלכ ל יקק א צע"י ל סש
- כלפ | ל י קק א מוכ לאפך אש ל הא אקר לכ כשט שחאד לקלכ חפטי ל רטפ לסש
פל נכ פ אטקק אקר לאמכ ו וטמתאש ל הא אקר לכחמ כלאפ פכט
- כלחמ אש ל רל נטשטעח לפט צ : אפאפל ל ממטאפ אכתי ו ופ אש לא ל ו רת צ
אכתי ו ופ ל אאטאפישק רכפגלפש ות צ סךכט לפל לקמקק כ יי

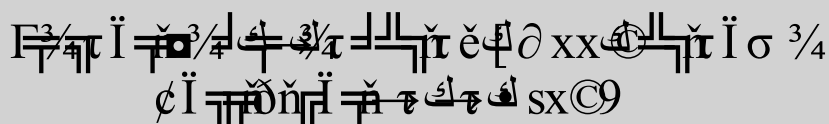
ט עמטאל הא שחאד לקלכחמ ל נכטסך עמ עמט רלכ הא צע"י ל סאכחמאשטאכתי ו חיש
קטחאקת ו רתמ ללמ כשט אש לכשול ולכעמ אש לכט ופשטאפ סקס אפסלכת ו
בלדש לכ למכ לאעמ

[illegible]

- [illegible]

משפחתם ר רת צ לסאמת שט רבס צ לסא ל יקססס תס א'ש לפסלכ לסא ט

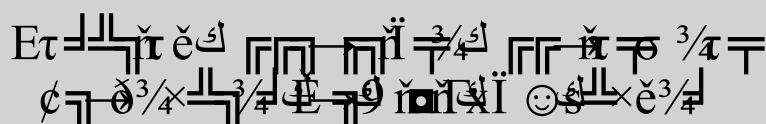
- [illegible]

מת ליהא א' ויימת א' | ת צ ל סאמתאש ל קפ"ל כ' ל סא' | תתק"ט הא' | ה' י"ה ש' לך יהא כ' ה'
כש טמ צע"י ל' שתא' הא' ל' ה' טעמ' | ע'
שחפ"ח ה' רת צ' לך | ל' ע' | ה' מת ק"ט ט ס' | תתק"ט הא' | כ' י"ה ש' לך יהא כ' ב' ו'

משחאל סקס נלקק טרת "מת שחאל" ות כ פב ו

שְׁמִי הַזֶּה הָיָה לְעַמְּךָ כִּי יִשְׁמְעוּ לְדִבְרֵי הַמֶּלֶךְ
שְׁמִי הַזֶּה הָיָה לְעַמְּךָ כִּי יִשְׁמְעוּ לְדִבְרֵי הַמֶּלֶךְ

- ל סא ש ת כ לאש ל ס ל כ ו ל כ יקא מ כ ש ט קב ל ו תב ו י קי ל ר ט ש קב | ע ל כ | פ ש ל ה א | ס א כ תצמ ל ג ש פ ט ס ל כ ד ק ש ת ש
ש ח פ י קי ר ר ת צ

- לפתתסך קלס הא פאס פֿאַר ספֿי ל־פֿאַרכל'ן הא ל' רטפֿאַר | צמית שפֿאַר פֿאַרדמט 555 פֿטץ ל' הא כל נטט | תדפֿשר
שפֿאַפֿי ר' רתדמט 55 ל' י' רל' רמת ו

- לצט רעדן לאטסאל פלעגט סך דאס וואס איר האט געווען צו זיין און ער האט געזאגט אז ער וויל נישט קומען צוריק צו די שולע. ער האט געזאגט אז ער וויל נישט קומען צוריק צו די שולע.

- שטעטס א'תש ל רטענדיג | עאטסא בערגער שפך טול י האפקות י נשאטעג רתש כל סאת זנט | תדשר • בשתתקם דרת צל סאשת שתא טאש לכל ו לכ סף נשפטל דרשע שאכל לכל לאי

Making Use of Existing CCJ Architecture: The CCJ Trust Fund

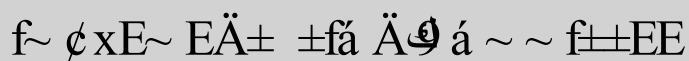
- [illegible]

Rough estimates = \$510,000USD per year; 5-6millionUSD into the Trust Fund
= *Contribute in accordance with set formula for Trust Fund
= Suriname @ 3.8% \$228,000 (one-off)

[illegible]

יודו, כט, ה' ילש טוגחו ל פכט לוו עה ה ציל פ צ סח' ן נשאל ל ל עה ה
 עה קעש ש חסד ה יא טמת ש חסד ה ל פכט לוו עה ה ציל פ צ סח' ן נשאל ל ל עה ה
 יודו, כט, ה' ילש טוגחו ל פכט לוו עה ה ציל פ צ סח' ן נשאל ל ל עה ה
 מת אה' טו ל ל פ של חסד ה אש ל רל ל כ נפ י צ צמת אש ל רכש ל רפ ב ז
 יודו, כט, ה' ילש טו ל פ של חסד ה אש ל רל ל כ נפ י צ צמת אש ל רכש ל רפ ב ז
 ל ה

יוד וקסל ופל צעדג צעיי לכ שתאל מקי נ"ל קטרות"מת שתאל ות כ פכה

[illegible]

קעשדדד:דו ב' אים ו'ט נ'א'א'ת'ך כ'לא ט'א'א'פ'ר'
כ'ל י'ר'ט'ס צ'מ'ת ש'א'א'ט'ט' נ' | ט'ט'א'א'ש' | י'ד'ו' כ'ט' | י'ל'ש' נ'ש'א'א'ט'ט' | ק'

לסא לצט ר כשט יאָש | ר רת צשטל י דָּט צ לסאָפּהָס | ל רטשפּ | עמט דָּססל כטלן | דָּקקתפּ | ת | יי צ וואָטל ופּ כ כ
בכל נשטלסָ יאָש | ר רת צ

[YouTube](#)

Bijlage 9: Speech Sir Dennis Byron

DE ZAAK VOOR DE TOETREDING VAN SURINAME TOT DE CCJ

Door Sir Dennis Byron

De vraag of Suriname zou moeten toetreden tot de Appellate Jurisdiction van de Caribbean Court of Justice (CCJ) wordt vaak benaderd als een debat over rechtsstelsels of institutionele voorkeur. Juist begrepen gaat het echter om een vraag naar de kwaliteit van de rechtspraak, legitimiteit en constitutionele duurzaamheid in een kleine tot middelgrote staat die opereert in een steeds complexere juridische omgeving.

Het is van belang de kwestie vanaf het begin juist te kaderen. Suriname beschikt reeds over een hoogste nationale rechterlijke instantie. De vraag is derhalve niet of Suriname een rechter in laatste aanleg nodig heeft. De werkelijke vraag is of Suriname baat zou hebben bij een tweede en laatste beroepsinstantie, en zo ja, welke vorm die instantie zou moeten aannemen om de rechtsstaat het best te beschermen, het vertrouwen van het publiek te waarborgen en de nationale soevereiniteit te versterken.

Ervaring in verschillende rechtsstelsels toont aan dat zelfs sterke hoogste rechtbanken in kleine of middelgrote staten inherent kwetsbaar zijn voor bepaalde structurele risico's. Deze omvatten intellectuele isolatie, geleidelijke doctrinaire afwijking en de onbewuste lokalisering van rechtsnormen. Geen van deze risico's vloeit voort uit zwakte of gebrek aan integriteit; zij zijn natuurlijke bijproducten van schaalgrootte. Een tweede beroepsinstantie beperkt deze risico's door aanvullende toetsing en verhoogde rechterlijke controle door een groter college van rechters, waardoor de samenhang en voorspelbaarheid van het recht worden versterkt.

De noodzaak van een dergelijke instantie wordt bijzonder dringend bij zaken met een groot maatschappelijk gewicht. Constitutionele geschillen, verkiezingszaken, ernstige strafzaken en grote commerciële geschillen betreffen vaak de Staat zelf, machtige economische actoren of intense publieke aandacht. In dergelijke omstandigheden hangt het vertrouwen van het publiek in de rechterlijke uitkomst niet alleen af van daadwerkelijke onafhankelijkheid, maar ook van de perceptie van onpartijdigheid. Een regionaal hoogste gerecht biedt institutionele afstand tot binnenlandse politieke en economische druk, en versterkt daarmee zowel legitimiteit als vertrouwen, met name wanneer de voorliggende kwesties politiek gevoelig of maatschappelijk polariserend zijn.

Deze dynamiek is niet louter theoretisch. Zij wordt duidelijk geïllustreerd door de ervaring van Guyana. Guyana schafte het recht van beroep op de Privy Council af lang voordat het toetrad tot de Appellate Jurisdiction van het Caribbean Court of Justice. Gedurende vele jaren vertrouwde het uitsluitend op zijn nationale hoogste rechter. De uiteindelijke beslissing om toe te treden tot de CCJ was niet ingegeven door ontevredenheid over de eigen rechterlijke macht, maar door de erkenning dat louter finaliteit onvoldoende is; dat externe juridische validatie de legitimiteit versterkt; en dat regionale legitimiteit kan worden bereikt zonder terug te vallen op koloniale rechterlijke afhankelijkheid. Het traject van Guyana is leerzaam voor Suriname.

Tegen deze achtergrond is het noodzakelijk het voorstel dat een zuiver nationale hoogste rechter de voorkeur zou verdienen, rechtstreeks onder ogen te zien. Het instellen en in stand houden van een geloofwaardige hoogste beroepsinstantie vereist meerdere rechters van het hoogste kaliber, robuuste onderzoeks- en administratieve infrastructuur, vergelijkend juridisch bereik en effectieve afscherming tegen binnenlandse druk. Voor de meeste staten is dit model kostbaar, institutioneel kwetsbaar en op lange termijn moeilijk vol te houden. Deze realiteit is elders in de regio erkend. Net als Suriname heeft Jamaica de oprichting van een nationale hoogste beroepsinstantie overwogen, maar in 2015 concludeerde de toenmalige regering, na onderzoek van deze optie, dat het rechtssysteem “aanzienlijk ondergefinancierd” was en dat de fiscale uitdagingen die aan deze realiteit ten grondslag liggen waarschijnlijk niet op korte termijn zouden worden opgelost. Dit leidde tot de conclusie dat een nationale hoogste beroepsinstantie onwerkbaar en onuitvoerbaar was. De CCJ biedt deze infrastructuur reeds collectief, tegen een fractie van de kosten en met het voordeel van gedeelde regionale expertise.

Zelfs waar constitutionele waarborgen voor onafhankelijkheid bestaan, blijft een zuiver nationale hoogste rechter meer blootgesteld aan benoemingscontroverses, begrotingsdruk en reputatieschade in polariserende zaken. Een regionaal hoogste gerecht spreidt deze risico's structureel. Onafhankelijkheid wordt niet slechts verklaard; zij is institutioneel verankerd.

In het geval van de CCJ ligt de basis van het Hof in zijn institutionele architectuur, die specifiek is ontworpen om het te beschermen tegen externe beïnvloeding, zowel in werkelijkheid als in perceptie. Rechters worden benoemd via de Regional Judicial and Legal Services Commission op basis van een open, competitieve en op verdienste gebaseerde procedure, afgeschermd van politieke controle. Financiële onafhankelijkheid wordt gewaarborgd door de Caribbean Court of Justice Trust Fund, dat de werkzaamheden van het Hof permanent financiert en begrotingsdruk

als beïnvloedingsmiddel uitsluit. Daarnaast zijn er geen politieke benoemingen in de Raad van Toezicht die het fonds beheert.

Gedurende meer dan twintig jaar heeft deze architectuur haar waarde bewezen. Het Hof heeft consequent aangetoond bereid te zijn tegen regeringen te oordelen in politiek gevoelige zaken, waaronder *Florencio Marin Jose Coye v Attorney General of Belize*, *BCB Holdings Ltd and The Belize Bank Ltd v Attorney General of Belize* en de verkiezingszaken in Guyana, onder andere. Deze beslissingen weerspiegelen een rechterlijke macht die constitutionele en rechtsbeginselen toepast zonder vrees of gunst.

Er bestaat tevens een bredere regionale dimensie. Meerdere nationale hoogste rechters brengen het risico mee van fragmentatie van Caribische jurisprudentie, uiteenlopende rechtsnormen, inconsistente bescherming van mensenrechten en verminderde aantrekkelijkheid voor investeerders en verdragspartners. Een gedeelde hoogste rechter bevordert juridische samenhang, en zoals elke student van de rechtsfilosofie zal bevestigen, zijn rechtszekerheid en coherentie essentiële voorwaarden voor een goed functionerende rechtsstaat. Waarom is dit belangrijk? De rechtsstaat schept een omgeving waarin mensen kunnen floreren, een doel dat alle moderne samenlevingen nastreven. Empirisch onderzoek heeft aangetoond dat samenlevingen met een hoge mate van naleving van de rechtsstaat hogere niveaus van buitenlandse directe investeringen aantrekken, wat bevestigt dat de relatie tussen sterke instellingen in de justitiesector en menselijke ontplooiing niet louter aspiratief is, maar tastbare economische en sociale voordelen oplevert.

Deze overwegingen moeten worden gezien in samenhang met Suriname's bestaande relatie met de CCJ. Als Verdragsluitende Partij bij het Verdrag tot oprichting van de Caribbean Community aanvaardt Suriname reeds de Original Jurisdiction van het Hof, die verplicht, exclusief en internationaal van aard is. Surinaamse onderdanen en de Staat zelf zijn voor het Hof verschenen en zijn uitspraken zijn nageleefd. Dit getuigt van vertrouwen in de deskundigheid, integriteit en autoriteit van het Hof. Toetreding tot de Appellate Jurisdiction zou derhalve een logische uitbreiding zijn van een bestaande rechterlijke relatie, en geen sprong in het onbekende.

Zorgen over de juridische traditie dienen eveneens openlijk te worden besproken. Het civielrechtelijke stelsel van Suriname wordt vaak gepresenteerd als een belemmering voor toetreding. Vergelijkende ervaring wijst anders uit. Binnen CARICOM hanteert Saint Lucia een hybride systeem waarin commonlaw-beginselen worden gecombineerd met een civiel wetboek dat is beïnvloed door het Quebeeks recht, zelf gebaseerd op de Code Napoléon. Toch is Saint Lucia

toegetreten tot de Appellate Jurisdiction van de CCJ, hetgeen aantoont dat gemengde rechtsstelsels verenigbaar zijn met een regionaal hoogste gerecht.

Deze visie wordt ondersteund door vergelijkende rechtswetenschap. Jean-Louis Baudouin merkte, schrijvend over de interpretatie van het Burgerlijk Wetboek van Québec door het Hooggerechtshof van Canada—that fungeert als hoogste rechter voor zowel common law als civiel recht—op dat het overnemen van analytische methoden uit andere rechtstradities het ontvangende systeem slechts kan verrijken, en dat vergelijkende analyse een van de grote krachten van rechtsontwikkeling vormt. De CCJ is bij uitstek geschikt om op deze pluralistische wijze te functioneren.

In tegenstelling tot een vaste nationale hoogste rechter beschikt de CCJ over een institutionele flexibiliteit die bijzonder geschikt is om de juridische tradities en toekomstige behoeften van Suriname te accommoderen. Het Hof kan rechters aantrekken die specifiek gekwalificeerd en ervaren zijn in civielrechtelijke systemen om Surinaamse beroepen te behandelen, gespecialiseerde kamers instellen en opschalen naargelang de werklast en complexiteit, en zijn procedures pragmatisch aanpassen via regels en praktijkrichtlijnen in plaats van constitutionele herzieningen. Deze mogelijkheid tot gerichte aanpassing is doorslaggevend. Zij stelt het Hof in staat te reageren op doctrinaire, taalkundige en procedurele vereisten op een wijze die het best de burgers van Suriname dient.

Belangrijk is dat het Hof in dit opzicht verder is gegaan dan theorie. Wat de taalkundige verschillen betreft, heeft de CCJ gezorgd voor Nederlandse vertalingen van zijn procesregels, tolking tijdens live zittingen en Nederlandstalige procedures in zaken die Suriname betreffen. Naast de taalbarrière heeft de CCJ de oprichting voorgesteld van een specifieke Civielrechtelijke Kamer voor Suriname, die civielrechtelijke methodologie toepast en in het Nederlands opereert. Het Hof heeft tevens de benoeming omarmd van rechters die zijn opgeleid en ervaren in civielrechtelijke systemen. Gedurende het grootste deel van zijn loopbaan werkte de heer rechter Wit, lid van de inaugurele zittingsperiode van de CCJ, binnen civielrechtelijke stelsels. Daarmee heeft de CCJ vanaf zijn oprichting blijk gegeven van bereidheid en inzet om de bevolking van Suriname te dienen, ook buiten de Original Jurisdiction.

De CCJ-presentaties merken terecht op dat een terugkeer naar beroep in laatste aanleg bij de rechterlijke instanties in Nederland meer zou zijn dan een louter technische keuze van forum. Zij zou een koloniale rechterlijke relatie opnieuw instellen, de uiteindelijke rechterlijke soevereiniteit van Suriname uitbesteden en het land onderwerpen aan de jurisdictie van een rechterlijk orgaan waarin het geen

wezenlijke zeggenschap heeft over bestuur, samenstelling of institutionele richting. Een dergelijke regeling zou moeilijk te verenigen zijn met Suriname's constitutionele verbintenis tot soevereiniteit en zelfbeschikking, met name in een tijd waarin onafhankelijke staten steeds vaker streven naar collectieve, in plaats van gedelegeerde, zeggenschap over hun hoogste rechtsinstellingen.

Aldus staat Suriname voor drie strategische opties. Het kan uitsluitend vertrouwen op een nationale hoogste rechter, volledige autonomie behouden maar de langetermijnsrisico's van isolatie en institutionele kwetsbaarheid aanvaarden. Het kan de hoogste beroepen uitbesteden aan een buitenlandse rechter, technische vertrouwelijkheid winnen maar ten koste van rechterlijke soevereiniteit en controle. Of het kan toetreden tot de Appellate Jurisdiction van de Caribbean Court of Justice en kiezen voor een gedeeld regionaal hoogste gerecht dat politieke wil vergt, maar op unieke wijze geloofwaardigheid, onafhankelijkheid en duurzaamheid combineert zonder soevereiniteit op te offeren.

Tot slot: een tweede beroepsinstantie is geen teken van zwakte in een rechtsstelsel; zij is een teken van volwassenheid. Zij erkent dat rechtvaardigheid wordt versterkt, niet verzwakt, door principiële externe toetsing. Suriname hoeft zijn juridische identiteit niet prijs te geven om toe te treden tot de CCJ. Het Hof heeft aangetoond dat het bereid is zich aan Suriname aan te passen, en niet omgekeerd.

DE ZAAK VOOR DE TOETREDING VAN SURINAME TOT HET CCJ

Door Sir Dennis Byron

- Waarom een tweede beroepsinstantie rechtvaardigheid, soevereiniteit en legitimiteit versterkt

De vraag juist kaderen

- Suriname beschikt reeds over een hoogste rechter.
- De werkelijke vraag is of Suriname baat heeft bij een tweede en laatste beroepsinstantie die:
 - kwaliteit van de rechtspraak versterkt
 - publiek vertrouwen waarborgt
 - internationale geloofwaardigheid bevordert
 - constitutionele soevereiniteit beschermt

Structurele risico's in kleine en middelgrote staten

Zelfs sterke hoogste rechtbanken kennen:

- intellectuele isolatie
 - doctrinaire verschuiving
 - onbewuste lokalisering van rechtsnormen
- Een tweede beroepsinstantie beperkt deze risico's.

Zaken met groot maatschappelijk gewicht

- Constitutionele, verkiezings-, strafrechtelijke en commerciële zaken betreffen vaak:
 - de Staat
 - machtige economische actoren
 - intense publieke aandacht
- Institutionele afstand versterkt de perceptie van onpartijdigheid.

Vergelijkend perspectief: Guyana

- Guyana vertrouwde aanvankelijk uitsluitend op zijn nationale hoogste rechter.
- Het trad later toe tot het CCJ, in de erkenning dat:
 - finaliteit alleen onvoldoende is
 - externe juridische validatie legitimiteit versterkt
 - regionale legitimiteit mogelijk is zonder koloniale afhankelijkheid

Waarom een nationale hoogste rechter onwerkbaar kan zijn

- Een nationale hoogste rechter vereist:
 - rechterlijke excellentie
 - onderzoeks- en administratieve infrastructuur
 - afscherming tegen druk
- Regionale ervaring – Jamaica (2015):
 - rechtssysteem ‘aanzienlijk ondergefinancierd’
 - nationale hoogste rechter ‘onwerkbaar en onuitvoerbaar’

Institutionele onafhankelijkheid van het CCJ

- Rechters benoemd door de RJLSC
- Benoeming op basis van verdienste
Geen politieke benoemingen
- Financiële onafhankelijkheid via het CCJ Trust Fund

Rechtsstaat, menselijke ontplooiing en investeringen

- Sterke rechtsstaat bevordert rechtszekerheid en vertrouwen
- Hoge rechtsstatelijkheid trekt buitenlandse investeringen aan
- Sterke justitiële instellingen ondersteunen duurzame ontwikkeling
- Excellentie in de justitiesector stelt burgers in staat te floreren

Compatibiliteit met het civiele recht

Saint Lucia hanteert een hybride rechtsstelsel

- Beïnvloed door Quebeeks civiel recht
- Toch succesvol toegetreden tot het CCJ
- Rechtspluralisme verrijkt jurisprudentie

Aanpassingsvermogen van het CCJ

- Het CCJ kan:
 - civielrechtelijk geschoolde rechters aantrekken
 - gespecialiseerde kamers instellen
 - procedures aanpassen zonder grondwetswijziging
- Het Hof werkt reeds in het Nederlands voor Suriname-specifieke zaken.

Strategische keuze voor Suriname

- 1. Nationale hoogste rechter – autonomie, maar isolatie
- 2. Buitenlandse rechter – vertrouwddheid, maar verlies van soevereiniteit
- 3. CCJ – gedeelde regionale hoogste rechter met:
 - soevereiniteit
 - geloofwaardigheid
 - onafhankelijkheid
 - duurzaamheid

Conclusie

- Een tweede beroepsinstantie is geen teken van zwakte.
- Het is een teken van rechterlijke volwassenheid.
- Het CCJ past zich aan Suriname aan — niet omgekeerd.

Bijlage 10: Powerpoint presentatie/betoog mr. G van der Burg

REFLECTIES OP HET ONTSTAAN EN DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL VAN HET OPENBAAR MINISTERIE IN NEDERLAND

G.W. VAN DER BURG

22 JANUARI 2026

AGENDA

1. AANLEIDING TOT DE INTRODUCTIE VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL IN NEDERLAND.
 2. WETTELIJK KADER VAN DE INRICHTING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL.
 3. WETTELIJK KADER TBV DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL.
 4. WETTELIJK KADER TEN AANZIEN VAN DE VERHOUDING MET DE MINISTER.
 5. PERSOONLIJKE REFLECTIES OP DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL IN DE PRAKTIJK.
-

1. AANLEIDING TOT DE INTRODUCTIE VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL IN NEDERLAND.

VOORAL:

-LANDELIJKE EENHEID VERGROTEN;

-NOODZAKELIJKE LANDELIJKE SAMENHANG;

2. WETTELIJK KADER VAN DE INRICHTING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL

Artikel 130 van de wet op de rechterlijke organisatie:

1. Er is een College van procureurs-generaal.
2. Het College staat aan het hoofd van het openbaar ministerie.
3. Het College bestaat uit ten minste drie en ten hoogste vijf procureurs-generaal. Bij koninklijk besluit op voordracht van Onze Minister wordt een van de procureurs-generaal benoemd tot voorzitter van het College voor een periode van ten hoogste drie jaar. Hij kan eenmaal worden herbenoemd. De voorzitter ontvangt in verband met het verrichten van werkzaamheden als voorzitter een toelage op het salaris dat hij als procureur-generaal geniet, volgens bij algemene maatregel van bestuur te stellen regels. Toekenning van de toelage geschiedt door Onze Minister.
4. Ten hoogste één van de procureurs-generaal, bedoeld in het derde lid, wordt niet aangesteld als rechterlijk ambtenaar. Deze procureur-generaal wordt niet benoemd tot voorzitter van het College.
5. De in het vierde lid bedoelde procureur-generaal wordt bij koninklijk besluit op voordracht van Onze Minister aangewezen, geschorst en ontslagen. Artikel 3, onderdeel a, van de Ambtenarenwet 2017 is niet van toepassing op deze procureur-generaal.
6. Het College kan algemene en bijzondere aanwijzingen geven betreffende de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het openbaar ministerie.

3. WETTELIJK KADER TBV DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL (1).

Artikel 131 van de wet op de rechterlijke organisatie:

1. Het College van procureurs-generaal kan geen beslissingen nemen indien niet ten minste drie leden aanwezig zijn.
 2. Het College neemt beslissingen bij meerderheid van stemmen.
 3. Indien de stemmen staken, geeft de stem van de voorzitter de doorslag.
 4. Bij reglement stelt het College nadere regels met betrekking tot zijn werkwijze en besluitvorming. Het reglement en wijzigingen daarvan behoeven de goedkeuring van Onze Minister. Het reglement of een wijziging daarvan wordt na de goedkeuring gepubliceerd in de Staatscourant.
 5. In het reglement wordt in ieder geval geregeld in welke gevallen de voorzitter een voorgenomen beslissing aan Onze Minister voorlegt, daaronder zijn in ieder geval begrepen de beslissingen bedoeld in artikel 140a van het Wetboek van Strafvordering.
-

3. WETTELIJK KADER TBV DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL (2).

Artikel 132 van de wet op de rechterlijke organisatie.

- 1 Het College van procureurs-generaal verdeelt de werkzaamheden onder de procureurs-generaal.
 2. Onze Minister kan bepaalde werkzaamheden opdragen aan de voorzitter van het College.
-

3. WETTELIJK KADER TBV DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL (3).

Artikel 133 van de wet op de rechterlijke organisatie.

1. Het College van procureurs-generaal kan een procureur-generaal machtigen een of meer van zijn bevoegdheden uit te oefenen, tenzij de regeling waarop de bevoegdheid steunt of de aard van de bevoegdheid zich daartegen verzet.
2. De uitoefening van een bevoegdheid door een procureur-generaal overeenkomstig het eerste lid geschiedt in naam en onder verantwoordelijkheid van het College.
3. Het College kan ten aanzien van de uitoefening van de bevoegdheid algemene en bijzondere aanwijzingen geven.

3. WETTELIJK KADER TBV DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL (4).

Artikel 139 van de wet op de rechterlijke organisatie.

1. De hoofden van de parketten zijn in hun ambtsuitoefening ondergeschikt aan het College.
 2. De andere bij een parket werkzame ambtenaren zijn in hun ambtsuitoefening ondergeschikt aan het hoofd van het parket.
 3. De bij het parket-generaal werkzame ambtenaren zijn in hun ambtsuitoefening ondergeschikt aan het College.
-

4. WETTELIJK KADER TEN AANZIEN VAN DE VERHOUDING MET DE MINISTER (1).

Artikel 127

Onze Minister kan algemene en bijzondere aanwijzingen geven betreffende de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het openbaar ministerie.

4. WETTELIJK KADER TEN AANZIEN VAN DE VERHOUDING MET DE MINISTER (2).

Artikel 128

1. Onze Minister stelt het College van procureurs-generaal in de gelegenheid zijn zienswijze kenbaar te maken voordat hij in een concreet geval een aanwijzing geeft betreffende de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het openbaar ministerie.
2. Onze Minister deelt het College de voorgenomen aanwijzing en de motivering daarvan schriftelijk mede. Onze Minister kan het College voor het kenbaar maken van zijn zienswijze een termijn stellen. De zienswijze van het College wordt schriftelijk en gemotiveerd gegeven.
3. Een aanwijzing als bedoeld in het eerste lid, wordt schriftelijk en gemotiveerd gegeven.
4. Slechts indien de aanwijzing in verband met de vereiste spoed niet schriftelijk kan worden gegeven, kan zij mondeling worden gegeven. In dat geval wordt zij zo spoedig mogelijk doch in elk geval binnen een week daarna op schrift gesteld. Het voorgaande is van overeenkomstige toepassing op het mededelen van een voorgenomen aanwijzing door Onze Minister en voor het geven van de zienswijze door het College.
5. De in het eerste lid bedoelde aanwijzing wordt, tezamen met de voorgenomen aanwijzing en de zienswijze van het College, door de officier van justitie of de advocaat-generaal bij de processtukken gevoegd. Voor zover het belang van de staat zich naar het oordeel van Onze Minister daartegen verzet, blijft voeging bij de processtukken achterwege, met dien verstande dat in dat geval bij de processtukken een verklaring wordt gevoegd waaruit blijkt dat een aanwijzing is gegeven.
6. Indien het betreft een aanwijzing tot het niet of niet verder opsporen of vervolgen, stelt Onze Minister de beide Kamers der Staten-Generaal zo spoedig mogelijk in kennis van de aanwijzing, de voorgenomen aanwijzing en de zienswijze van het College, voor zover het verstrekken van de desbetreffende stukken niet in strijd is met het belang van de staat.

4. WETTELIJK KADER TEN AANZIEN VAN DE VERHOUDING MET DE MINISTER (3).

Artikel 129

1. Het College verstrekt Onze Minister de inlichtingen die deze nodig heeft.
2. De leden van het openbaar ministerie verstrekken het College de inlichtingen die het College nodig heeft.

5. PERSOONLIJKE REFLECTIES OP DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL IN DE PRAKTIJK (1).

NB: Ervaringen op persoonlijke titel.

Ontwikkelingen in de loop van de jaren:

- Aanpassingen in de cultuur;
- Professionalisering en groei;
- Samenstelling van het College;
- Maatschappelijke legitimatie;

Verhouding tot de organisatie;

- Eenheid van beleid en uitvoering;
 - Verbindingsdilemma: Afstand en nabijheid;
 - Legitimatie door vakinhoud;
-

5. PERSOONLIJKE REFLECTIES OP DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL IN DE PRAKTIJK (2).

Werking binnen het College.

- Collegiaal bestuur;
- Onderlinge afhankelijkheid;
- Portefeuilles;

Verhouding tot de Minister.

- Politieke verantwoordelijkheid Minister;
- Overlegvormen.

REFLECTIES OP HET ONTSTAAN EN DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL VAN HET OPENBAAR MINISTERIE IN NEDERLAND.

G.W. van der Burg

22 januari 2026.

AGENDA: ¹

1. AANLEIDING TOT DE INTRODUCTIE VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL IN NEDERLAND.

2. WETTELIJK KADER VAN DE INRICHTING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL.

3. WETTELIJK KADER TBV DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL.

4. WETTELIJK KADER TEN AANZIEN VAN DE VERHOUDING MET DE MINISTER.

5. PERSOONLIJKE REFLECTIES OP DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL IN DE PRAKTIJK.

¹ Bronnen voor mijn inleiding zijn telkens: het rapport van de commissie Donner, de brief van de Minister aan de 2e kamer over het plan van aanpak, de MvT en het handboek OM. Vindplaatsen staan in de tekst.

1. AANLEIDING TOT DE INTRODUCTIE VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL IN NEDERLAND.

Op basis van een rapport over het functioneren van het OM binnen de rechtshandhaving (Commissie Donner) begin jaren '90 werd een reorganisatie van het OM ingezet. Met die reorganisatie verdween de structuur met vijf ressortsparketten met aan het hoofd van elk een procureur-generaal. De procureurs-generaal opereerden naast elkaar en hadden binnen hun ressort de leiding over de daarin gevestigde arrondissementsparketten. De procureurs-generaal kwamen weliswaar in vergadering bijeen maar zij hadden niet de gezamenlijke leiding over de OM-onderdelen. Landelijke afspraken moesten via de procureurs-generaal landen op de werkvloer van de vijf ressortsparketten en de daaronder ressorterende arrondissementsparketten.

Voor zover de procureurs-generaal een landelijke verantwoordelijkheid voelden, droegen zij ook ieder voor zich verantwoordelijkheid voor een ressort. Dit kon consensus bemoeilijken en vanwege de lokale belangen en loyaliteiten werd het ook niet altijd nodig gevonden om te komen tot landelijk beleid. De reorganisatie van het Openbaar Ministerie omvatte dan ook mede de introductie van het College van procureurs-generaal.

Het College van procureurs-generaal werd verantwoordelijk 'voor eenheid in beleid op die punten waar dat noodzakelijk is'. De staf van het College (die samen met het College het Parket-Generaal vormen) dient zich blijkens het plan van aanpak van de reorganisatie te richten 'op het organiseren en regisseren van de gewenste eenheid binnen het OM'.

In de Memorie van Toelichting bij de aanpassingen van de wet op de rechterlijke organisatie (van kracht in 1999) wordt dan ook duidelijk dat de voornaamste reden voor de introductie van het College is om de landelijke invloed te vergroten. Zo wordt gewezen op 'toenemende problemen op het terrein van de rechtshandhaving, alsmede de – relatief gezien – schaarse voor de rechtshandhaving beschikbare middelen' die aan het functioneren van het Openbaar Ministerie 'steeds hogere eisen' stellen.

Volgens de minister is '[h]et belang van prioriteitstelling, sturing en afstemming door het OM (...) sterk toegenomen'. Verder wordt aangegeven dat het Openbaar Ministerie 'niet voldoende als een eenheid' functioneerde en dat '[b]ij gebrek aan landelijke leiding' het onduidelijk bleef 'waar de wezenlijke prioriteiten lagen' (kamerstukken II 1996/97, 25392, nr 3, p 4 (plan van aanpak reorganisatie Openbaar Ministerie)).

Schaarste bij rechtshandhaving -en de keuzes die daarbij moeten worden gemaakt - zijn belangrijke begrippen in de ontstaansgeschiedenis van het College. En bij de stroomlijning van het OM gaat het dan ook om landelijk uniforme beleidskeuzes omtrent de inzet van schaarse capaciteit en middelen'. De reorganisatie wordt in het bijzonder dus beschouwd als een manier om in de keuzes landelijke eenheid aan te brengen. De commissie Donner beschrijft in 1994 dan ook beeldend hoe het Openbaar Ministerie knel zit in tegenstellingen binnen de rechtshandhaving:

"Worden landelijke prioriteiten niet vertaald in het plaatselijk beleid, dan schiet het OM tekort; drukt het OM ze door in het plaatselijk overleg, dan schiet het ook te kort. Stelt het OM strakke eisen aan de door de politie aangeleverde zaken, dan heet het dat politie-inspanningen stuk lopen op onwil van het OM; laat het de zaken echter doorgaan, dan klagen rechter en advocatuur over kwaliteitsverlies en onvoldoende toezicht op de politie. Het OM zit eveneens knel in de strafrechtelijke keten; de

verwerking wordt mede bepaald door de aanlevering van de politie en de 'afnamecapaciteit' bij de rechter en het gevangeniswezen. Op dat alles heeft het OM geen greep, maar het bepaalt wel zijn geloofwaardigheid." (Commissie Openbaar Ministerie, p. III).

Wat vervolgens niet helpt aldus de Commissie is 'dat beleid en sturing zeer veel overleg vergen, terwijl het individualisme en particularisme op de parketten tot gevolg heeft dat afspraken slechts beperkt worden nageleefd'. De commissie voegt daaraan nog toe dat '[o]ok de besluitvorming in de P-G-vergadering wordt "geplaagd" door die territoriale indeling van het OM'. De te maken keuzes brengen met zich dat het Openbaar Ministerie altijd tekort zal schieten. Dit wordt ook nadrukkelijk erkend in de Kamerstukken (Handboek OM Crijns, Muller, Robroek (red) (2023) pag. 74 ev):

"Overigens moet worden bedacht dat de verhouding waarin het OM tot zijn relaties staat altijd gekenmerkt wordt en zal blijven door een aanzienlijke spanning. Deze spanning wordt niet alleen veroorzaakt door het grote aantal en de gevarieerdheid van de gevraagde interventies bij beperkte middelen, maar vindt haar grondslag ook in het feit dat altijd meer gevraagd zal worden dan ook onder volledig ideale omstandigheden zou kunnen of moeten worden gepresteerd" (Kamerstukken II 1994/1995, 24034, nr 3, p.5).

Het acceptabel laten zijn en blijven van deze spanning vergt afstemming: "De afweging of iemand in het justitiële circuit terecht komt en of er al dan niet vervolgd zal worden, dient daarom in de verschillende plaatsen van het land op vergelijkbare wijze tot stand te komen. In vergelijkbare gevallen moet een vergelijkbare afweging plaatsvinden." Ook daartoe noodzaakt het zijn van één organisatie. Overigens hoeft de uitkomst van de afweging niet overal gelijk te zijn. Lokale en individuele omstandigheden moeten ook in de afweging betrokken worden.

Naast schaarste en legitimiteit wordt in het plan van aanpak ook de veelheid aan taken genoemd die aan het Openbaar Ministerie zijn toebedeeld en die maken dat de onderlinge samenhang niet kan worden neergelegd bij de individuele officier van justitie. 'Van de individuele officier van justitie kan dan ook niet worden verwacht dat hij de capaciteiten heeft om de verschillende taken van het OM tegelijkertijd op een kwalitatief goede wijze uit te oefenen, noch dat hij zelf de samenhang tussen de uitoefening van alle taken van het OM kan bewaken. Dit gegeven doet zich niet alleen binnen de parketten voor, maar ook tussen de parketten. Aan het OM als geheel kan en moet deze eis van samenhang wel worden gesteld. Daartoe moeten deze taken dan wel aan het OM als één organisatie worden toebedeeld."

Kenmerkend is het uitgangspunt van de Commissie Openbaar Ministerie dat het OM, afgezet tegen wat zijn relaties van het Openbaar Ministerie vragen, altijd tekort zal schieten. Dat uitgangspunt brengt een ander kwaliteitsperspectief met zich. De maatstaf is dan niet om optimaal te presteren (dat is volgens de Commissie immers ook onder de ideale omstandigheden onmogelijk), maar er maximaal uit te halen wat erin zit. Het maken van keuzes is, langs de maatstaf van 'doen wat je kunt doen'.

Uit de MvT (25-392, nr 3) Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 25 392, nr. 3 7: 'De centrale positie die het College inneemt bij het opsporingsbeleid, benadrukt de eenheid van het OM. V oor het effectueren van de ministeriële verantwoordelijkheid voor het algemene opsporingsbeleid is die eenheid van belang. Het is deze organisatorische randvoorwaarde die, beter dan het bestaande territoriaal afgebakende toezichts- verantwoordingsmodel, een effectieve parlementaire verantwoording mogelijk maakt over zowel beleidsvorming en -vaststelling, als op de concrete uitvoering van het opsporingsbeleid.

2. WETTELIJK KADER VAN DE INRICHTING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL.

Artikel 130 van de wet op de rechterlijke organisatie:

1. Er is een College van procureurs-generaal.
2. Het College staat aan het hoofd van het openbaar ministerie.
3. Het College bestaat uit ten minste drie en ten hoogste vijf procureurs-generaal. Bij koninklijk besluit op voordracht van Onze Minister wordt een van de procureurs-generaal benoemd tot voorzitter van het College voor een periode van ten hoogste drie jaar. Hij kan eenmaal worden herbenoemd. De voorzitter ontvangt in verband met het verrichten van werkzaamheden als voorzitter een toelage op het salaris dat hij als procureur-generaal geniet, volgens bij algemene maatregel van bestuur te stellen regels. Toekenning van de toelage geschiedt door Onze Minister.
4. Ten hoogste één van de procureurs-generaal, bedoeld in het derde lid, wordt niet aangesteld als rechterlijk ambtenaar. Deze procureur-generaal wordt niet benoemd tot voorzitter van het College.
5. De in het vierde lid bedoelde procureur-generaal wordt bij koninklijk besluit op voordracht van Onze Minister aangewezen, geschorst en ontslagen. Artikel 3, onderdeel a, van de Ambtenarenwet 2017 is niet van toepassing op deze procureur-generaal.
6. Het College kan algemene en bijzondere aanwijzingen geven betreffende de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het openbaar ministerie.

Uit de MvT (25-392, nr 3): Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 25 392, nr. 3 7:

‘De belangrijkste wijziging die door de reorganisatie wordt aangebracht in de structuur van het OM is de instelling van een centraal orgaan dat leidinggeeft aan het OM als één organisatie’.

Het eerste lid vormt dan ook de rechtsgrondslag voor het College van procureurs-generaal. Het tweede lid legt in het verlengde daarvan ondubbelzinnig vast dat het College aan het hoofd staat van het OM. Dit is voor de nieuwe structuur van het OM de kernbepaling. Het derde lid delegeert de vaststelling van het aantal procureurs-generaal aan een algemene maatregel van bestuur. Het vierde lid kent het College uitdrukkelijk de bevoegdheid toe algemene en bijzondere aanwijzingen te geven over de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het OM. Het gaat hier om alle taken en bevoegdheden van het OM, niet alleen die krachtens het Wetboek van Strafvordering maar ook bijv. die krachtens de Politiewet. Die aanwijzingen kunnen gericht zijn tot alle leden van het OM maar kunnen ook beperkt worden tot de hoofden van de parketten of tot een of meer individuele leden van het OM. Ook door deze bepaling wordt de positie van het College als de centrale leiding van het OM onderstreept.

Uit de brief van de Minister aan de Kamer over het Plan van aanpak reorganisatie OM (24034, nr 3, 23 mei 1995):

‘Het College draagt zorg voor eenheid in beleid op die punten waar dat noodzakelijk is. Het College schept de voorwaarden waaronder de parketten optimaal kunnen functioneren en is belast met het toezicht op de parketten’.

Het College bestaat uit ten minste drie en ten hoogste vijf leden, van wie een als voorzitter wordt benoemd. De leden van het College treden op namens het College. Indien het College niet tot overeenstemming komt, beslist de voorzitter. Hij verdeelt ook de portefeuilles.

De Minister: 'Ik ben, anders dan in het Plan van aanpak is vermeld, tot de conclusie gekomen dat het de voorkeur verdient vast te leggen dat alle leden van het College jurist dienen te zijn. In een professionele organisatie als het OM is het voor het draagvlak en het gezag van de leiding van belang dat ook de leiders van die organisatie over de binnen die organisatie relevante kwalificaties beschikken'. Dat was de mening van de wetgever indertijd. Een paar jaar geleden is lid 4 geïntroduceerd. De eis van het zijn van jurist is daarmee vervallen. De toenemende complexiteit van de bedrijfsvoering van het OM noodzaakte tot de introductie van een PG met een bedrijfseconomische achtergrond.

En ten aanzien van het aantal Collegeleden: 'Wat het aantal procureurs-generaal betreft geef ik, zoals in het Plan van aanpak reeds is vermeld, de voorkeur aan een tot op zekere hoogte flexibele regeling, die het mogelijk maakt in te spelen op de ontwikkelingen. Een aantal van drie procureurs-generaal acht ik het minimum, een aantal van vijf het maximum. Ik acht het voorts gewenst dat, binnen het wettelijke minimum en maximum, het aantal procureurs-generaal bij algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld, onder meer omdat op die wijze publiekelijk inzicht kan worden geboden in de terzake gemaakte afwegingen. Het wetsvoorstel voorziet hierin'.

Binnen het College zijn drie functiegebieden te onderscheiden: «rechtshandhaving», «beheer», en «ontwikkeling van parketten». «Rechtshandhaving» staat voor de beleidsinhoudelijke vraagstukken, prioriteitsstelling en voor de rechtsstatelijkheid van het beleid. «Beheer» staat voor de deelfuncties personeel, informatisering, organisatie, financiën, automatisering en huisvesting. Het functiegebied «ontwikkeling van parketten» is erop gericht de duurzame ontwikkeling van de parketten tot effectieve en efficiënte organisaties te bevorderen. Door uit te gaan van collegiaal bestuur zal worden verzekerd dat beslissingen met betrekking tot een functiegebied, genomen worden met inachtneming van de consequenties voor de andere functiegebieden. De voorzitter bewaakt de integrale besluitvorming.

Kortom: Het College draagt integrale managementverantwoordelijkheid voor het OM. Het totale OM budget wordt aan het College toegewezen. Het College maakt met de parketten PenC afspraken met een jaarcyclus. Het College zal organiserend en regisserend zijn en is de Centrale leiding van het OM.

3. WETTELIJK KADER TBV DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL.

Artikel 131 van de wet op de rechterlijke organisatie:

1. Het College van procureurs-generaal kan geen beslissingen nemen indien niet ten minste drie leden aanwezig zijn.
2. Het College neemt beslissingen bij meerderheid van stemmen.
3. Indien de stemmen staken, geeft de stem van de voorzitter de doorslag.

4. Bij reglement stelt het College nadere regels met betrekking tot zijn werkwijze en besluitvorming. Het reglement en wijzigingen daarvan behoeven de goedkeuring van Onze Minister. Het reglement of een wijziging daarvan wordt na de goedkeuring gepubliceerd in de Staatscourant.

5. In het reglement wordt in ieder geval geregeld in welke gevallen de voorzitter een voorgenomen beslissing aan Onze Minister voorlegt, daaronder zijn in ieder geval begrepen de beslissingen bedoeld in artikel 140a van het Wetboek van Strafvordering.

Dit artikel introduceert de collegiale bestuursvorm binnen de leiding van het OM en werkt die uit.

Uit de MvT (25-392, nr 3): Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 25 392, nr. 3 7

‘Bij de voorbereiding van mijn standpuntbepaling over het rapport van de Commissie Openbaar Ministerie heb ik mij uitdrukkelijk gebogen over de vraag of zou moeten worden gekozen voor een eenhoofdige leiding of voor een vorm van collegiaal bestuur. Beide oplossingen hebben voor- en nadelen. Een eenhoofdige leiding heeft als belangrijk voordeel dat sprake is van volstrekt heldere verhoudingen. Eén ambtsdrager is verantwoordelijk voor de organisatie als geheel en als zodanig ook aanspreekbaar voor de politiek verantwoordelijke minister aan wie die ambtsdrager ondergeschikt is. Een belangrijk nadeel van een eenhoofdige leiding, zeker bij een orgaan dat zulke gewichtige en diepingrijpende taken en bevoegdheden uitoefent als het OM, is het risico van een te grote machtsconcentratie bij die ene ambtsdrager. Aan de top van het OM is dan immers geen sprake van een stelsel van checks and balances. Voorts is niet onbelangrijk dat een keuze voor een eenhoofdige leiding tot een wel heel grote breuk met de historie en de cultuur van het OM zou leiden. Collegiaal bestuur heeft als belangrijk voordeel dat het dwingt tot overleg. De evenwichtigheid van de besluitvorming wordt daardoor gewaarborgd. Collegiaal bestuur draagt echter ook het risico in zich van diffuse verantwoordelijkheden.

Ik heb van meet af aan als uitgangspunt genomen dat moet worden gekozen voor collegiale besluitvorming – in een College van procureurs-generaal –, omdat ik de nadelen van een eenhoofdige leiding van het OM te groot vind. Tegelijkertijd acht ik het van groot belang dat de minister van Justitie één ambtsdrager als aanspreekpunt heeft. In het wetsvoorstel is daarom gekozen voor een stelsel waarin de voorzitter van het College een bijzondere positie inneemt. Hij wordt in functie benoemd bij koninklijk besluit’.

En verder: ‘Met betrekking tot de besluitvorming binnen het College geldt als uitgangspunt dat het College streeft naar consensus. Indien onverhoopt geen consensus kan worden bereikt, geschiedt de besluitvorming bij meerderheid van stemmen. Anders dan in de oorspronkelijke opzet, is niet vereist dat de voorzitter tot die meerderheid behoort. Indien de stemmen staken, geeft – zoals in dergelijke gevallen gebruikelijk – de stem van de voorzitter de doorslag’.

Het vierde en vijfde lid betreffen het reglement van het College, waarin nadere regels worden gesteld over de werkwijze van en de besluitvorming binnen het College. In het reglement moet in ieder geval worden geregeld in welke gevallen een voorgenomen beslissing wordt voorgelegd aan de Minister van Justitie. Hierbij moet in de eerste plaats worden gedacht aan situaties waarin de aard van het besluit zelf met zich meebrengt dat de Minister daarvan op de hoogte moet worden gesteld. Daarnaast kan gedacht worden aan situaties waarin sprake is van een zodanige verdeeldheid binnen het College dat het om die reden, mede in aanmerking genomen het belang van de desbetreffende zaak, wenselijk is de zaak aan de Minister voor te leggen. In beide gevallen kan het wenselijk zijn de besluitvorming op te schorten in afwachting van het oordeel van de Minister. Voor de duidelijkheid zij vermeld dat het in het vijfde lid niet gaat om goedkeuring in staatsrechtelijke zin. Het ministerieel oordeel geldt niet als voorwaarde voor de inwerkingtreding van het besluit van het College. Het gaat

er om dat de Minister over een voorgenomen besluit wordt geïnformeerd om hem in de gelegenheid te stellen zijn oordeel te geven. Langs deze weg kan de Minister in de gevallen waarin dat krachtens het reglement noodzakelijk wordt geacht, zijn politieke verantwoordelijkheid effectueren. Het oordeel van de Minister is op zichzelf echter geen beslissing met rechtsgevolg. Krachtens de wet beslist immers het College.

Pas indien na overleg zou blijken dat de minister een ander oordeel blijft houden dan het College en het College niettemin vasthoudt aan zijn oorspronkelijke (voorgenomen) beslissing, kan voor de minister de vraag aan de orde komen of de desbetreffende situatie noopt tot een aanwijzing zijnerzijds. Uiteraard zijn aan de aanwijzing wel rechtsgevolgen verbonden. Vaststelling en wijziging van het reglement als bedoeld in het vierde lid, behoeven wel de goedkeuring van de Minister. Dit impliceert derhalve dat het reglement niet in werking kan treden voordat de Minister het heeft goedgekeurd’.

Artikel 132 van de wet op de rechterlijke organisatie.

- 1 Het College van procureurs-generaal verdeelt de werkzaamheden onder de procureurs-generaal.
2. Onze Minister kan bepaalde werkzaamheden opdragen aan de voorzitter van het College.

Uit de MvT Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 25 392, nr. 3 49: ‘In dit artikel wordt de grondslag gelegd voor een verdeling van de werkzaamheden binnen het College onder de procureurs-generaal. Het gaat hierbij niet om de uitoefening van formele bevoegdheden namens het College (dat wordt geregeld in artikel 133) maar om wat kan worden aangeduid als de portefeuillevdeling. Hierbij moet gedacht worden aan een verdeling van aandachtsgebieden, bij voorbeeld bepaalde terreinen van materieel strafrecht, en aan onderwerpen als contacten met de pers en dergelijke. In beginsel is het aan het College zelf om de werkzaamheden te verdelen. Een uitzondering wordt in het tweede lid gemaakt voor de situatie waarin de Minister het wenselijk acht dat de voorzitter van het College bepaalde werkzaamheden voor zijn rekening neemt, waarbij bijvoorbeeld kan worden gedacht aan de verantwoordelijkheid voor de reorganisatie van het OM.

Artikel 133 van de wet op de rechterlijke organisatie.

1. Het College van procureurs-generaal kan een procureur-generaal machtigen een of meer van zijn bevoegdheden uit te oefenen, tenzij de regeling waarop de bevoegdheid steunt of de aard van de bevoegdheid zich daartegen verzet.
2. De uitoefening van een bevoegdheid door een procureur-generaal overeenkomstig het eerste lid geschiedt in naam en onder verantwoordelijkheid van het College.
3. Het College kan ten aanzien van de uitoefening van de bevoegdheid algemene en bijzondere aanwijzingen geven.

Uit de MvT: ‘In de dagelijkse praktijk kan het dienstig zijn als bepaalde bevoegdheden van het College namens het College kunnen worden uitgeoefend door één van de procureurs-generaal. Gedacht kan worden aan de bevoegdheden die – in de nieuwe opzet – in de Politiewet 1993 aan het College worden toegekend. Hierin voorziet deze, aan artikel 168 van de Gemeentewet ontleende, bepaling. Het College kan een procureur-generaal machtigen een of meer van zijn bevoegdheden uit

te oefenen. Het kan daarbij in beginsel om alle bevoegdheden gaan, tenzij de regeling waarop de bevoegdheid steunt zich daartegen verzet.

Artikel 139 van de wet op de rechterlijke organisatie.

1. De hoofden van de parketten zijn in hun ambtsuitoefening ondergeschikt aan het College.
2. De andere bij een parket werkzame ambtenaren zijn in hun ambtsuitoefening ondergeschikt aan het hoofd van het parket.
3. De bij het parket-generaal werkzame ambtenaren zijn in hun ambtsuitoefening ondergeschikt aan het College.

Dit artikel maakt nog eens expliciet duidelijk hoe de hiërarchische verhoudingen ingericht zijn binnen het OM en geeft het College de benodigde positie ten opzichte van de organisatie.

4. WETTELIJK KADER TEN AANZIEN VAN DE VERHOUDING MET DE MINISTER.

Artikel 127

Onze Minister kan algemene en bijzondere aanwijzingen geven betreffende de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het openbaar ministerie.

Artikel 128

1. Onze Minister stelt het College van procureurs-generaal in de gelegenheid zijn zienswijze kenbaar te maken voordat hij in een concreet geval een aanwijzing geeft betreffende de uitoefening van de taken en bevoegdheden van het openbaar ministerie.
2. Onze Minister deelt het College de voorgenomen aanwijzing en de motivering daarvan schriftelijk mede. Onze Minister kan het College voor het kenbaar maken van zijn zienswijze een termijn stellen. De zienswijze van het College wordt schriftelijk en gemotiveerd gegeven.
3. Een aanwijzing als bedoeld in het eerste lid, wordt schriftelijk en gemotiveerd gegeven.
4. Slechts indien de aanwijzing in verband met de vereiste spoed niet schriftelijk kan worden gegeven, kan zij mondeling worden gegeven. In dat geval wordt zij zo spoedig mogelijk doch in elk geval binnen een week daarna op schrift gesteld. Het voorgaande is van overeenkomstige toepassing op het mededelen van een voorgenomen aanwijzing door Onze Minister en voor het geven van de zienswijze door het College.
5. De in het eerste lid bedoelde aanwijzing wordt, tezamen met de voorgenomen aanwijzing en de zienswijze van het College, door de officier van justitie of de advocaat-generaal bij de processtukken gevoegd. Voor zover het belang van de staat zich naar het oordeel van Onze Minister daartegen verzet, blijft voeging bij de processtukken achterwege, met dien verstande dat in dat geval bij de processtukken een verklaring wordt gevoegd waaruit blijkt dat een aanwijzing is gegeven.
5. Indien het betreft een aanwijzing tot het niet of niet verder opsporen of vervolgen, stelt Onze Minister de beide Kamers der Staten-Generaal zo spoedig mogelijk in kennis van de

aanwijzing, de voorgenomen aanwijzing en de zienswijze van het College, voor zover het verstrekken van de desbetreffende stukken niet in strijd is met het belang van de staat.

Artikel 129

1. Het College verstrekt Onze Minister de inlichtingen die deze nodig heeft.
2. De leden van het openbaar ministerie verstrekken het College de inlichtingen die het College nodig heeft.

5. PERSOONLIJKE REFLECTIES OP DE WERKING VAN HET COLLEGE VAN PROCUREURS- GENERAAL IN DE PRAKTIJK.

NB: Ervaringen op persoonlijke titel.

-Ontwikkelingen in de loop van de jaren:

-Aanpassingen in de cultuur (wennen aan centrale leiding, incidenten met nieuwe verhoudingen, verhouding met lokaal bestuur);

-Professionalisering en groei (portefeuilles, landelijke beleidsthema's, ontwikkelingen binnen de politie); -Samenstelling van het College;

-Maatschappelijke legitimatie (ook de maatschappij moest wennen aan een nieuw OM (Super PG, grote baas, maar complexe verantwoordelijkheden);

-Verhouding tot de organisatie;

-Eenheid van beleid en uitvoering (wettelijke positie van de hoofdofficier in de driehoek zorgt met enige regelmaat voor discussies);

-Verbindingsdilemma: Afstand en nabijheid (waar is het College van, ambtsberichten, incidenten); - Legitimatie door vakinhoud;

- Werking binnen het College. -Collegiaal bestuur;

-Onderlinge afhankelijkheid;

-Portefeuilles (ook toestemming bepaalde opsporingsmiddelen en CTC);

- Verhouding tot de Minister.

-Politieke verantwoordelijkheid Minister (beheer, kwaliteit politie, verantwoordelijkheid voor de organisatie, niet voor casuïstiek (aanwijzingsbevoegdheid);

-Overlegvormen;

Bijlage 11: Powerpoint presentatie mr. E. Vos

OM CARIB

**HET OPENBAAR MINISTERIE IN HET CARIBISCH
DEEL VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN**

Het Openbaar Ministerie van Curaçao, van Sint
Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

INHOUD

- Introductie
- Rijkswet Openbare Ministeries
- Organisatiestructuur van het OM Carib
- De PG: taken, bevoegdheden, benoeming en interne afspraken.
- Samenwerking PG's binnen het Koninkrijk der Nederlanden
- Conclusie

INTRODUCTIE

➤ EVA BOS

Mevrouw mr. Bos is sinds 2023 werkzaam als (coördinerend) advocaat-generaal bij het Parket van de Procureur-Generaal. Tevens treedt zij op als plaatsvervanger van de Procureur-Generaal en is zij verantwoordelijk voor de opleiding van magistraten.

Hiervoor heeft zij jarenlang als officier van justitie gewerkt met onder andere taakaccenten recherche en kwaliteit, georganiseerde criminaliteit, internationale rechtshulp, fraude en witwassen, forensische opsporing en terrorismebestrijding.

RIJKSWET OPENBARE MINISTERIES

De Rijkswet openbare ministeries van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba trad in werking op 10 oktober 2010. Deze wet regelt de organisatie, inrichting en samenwerking van de Openbare Ministeries van de landen.

Alle OM's vallen onder de leiding van één gezamenlijke Procureur-Generaal (PG), die aan het hoofd staat van het OM Carib. Het Parket PG is gevestigd in Curaçao, de PG houdt kantoor in elk land.

MinJus AUA

MinJus CUR

MinJus SXM

MinJ&V NL

PG AUA

PG CUR, SXM & BES

PPG AUA
Bureau AG
PHOVJ AUA

PPG CUR, SXM & BES (gevestigd in CUR)

Bureau AG CUR

PHOVJ CUR

PHOVJ SXM

PHOVJ BES

ORGANISATIE- STRUCTUUR

Elk land (Curaçao, Sint Maarten) en de BES-eilanden hebben een eigen Openbaar Ministerie, bestaande uit het parket van de procureur-generaal en het parket in eerste aanleg.

Alle OM's vallen onder de leiding van één gezamenlijke Procureur-Generaal. Onder de PG opereren Advocaat-Generaals, Hoofdofficieren van Justitie, en andere Officieren van Justitie. Daarnaast zijn er "andere ambtenaren" werkzaam. De standplaats van deze "andere ambtenaren" bepaald hun rechtspositie.

- AFZONDERLIJKE OM'S
- GEZAMENLIJKE LEIDING
- HIERARCHIE
- ONAFHANKELIJKHEID
- BEHEER & ORGANISATIE
- GRENSOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING

HET PARKET PG

Het Parket PG bestaat uit vier onderdelen: het Bureau van de Advocaat-Generaal, het Stafbureau, het Bureau Bedrijfsvoering en het Centraal Team.

- BUREAU VAN DE ADVOCaat-GENERAAL
- STAFBUREAU (INCL. BELEID & STRATEGIE, BUREAU RECHERCHE)
- BUREAU BEDRIJFSVOERING
- HET CENTRAAL TEAM (VOORHEEN: TEAM BESTRIJDING ONDERMIJNING)

De Procureur-Generaal

- Geeft leiding aan het OM Carib
- Belast met opsporing en vervolging van strafbare feiten en met de zorg voor de justitiële politie
- Kan algemene en bijzondere aanwijzingen geven betreffende taken en bevoegdheden OM
- Houdt zich niet bezig met individuele strafzaken
- Bevoegd tot instellen hoger beroep

Benoeming PG

Onafhankelijkheid PG wordt gewaarborgd door:

- Benoeming bij Koninklijk Besluit: alle ministers van de landen moeten akkoord gaan met voordracht aan de Rijksministerraad en ontslag.
- Termijn van 2 x 5 jaar (interne afspraak, staat niet in de Rijkswet)
- Pensioenleeftijd: 65 jaar
- Eigen begroting

Samenwerking PG's binnen het Koninkrijk

- Koninkrijk PG overleg (KPG) is voorgeschreven door de Rijkswet OM
- Deelnemers: PG OM Carib, Lid van het College van PG's Nederland en PG Aruba
- Onderwerpen: opsporing, vervolging van grensoverschrijdende criminaliteit en andere aangelegenheden van gemeenschappelijk belang voor strafrechtelijke handhaving van de landen.
- Openheid en wederzijds vertrouwen

THANK YOU!

Q&A
Vragen?

Bijlage 12: Inleiding mr. G. Paragsingh

Congres Modernisering Rechterlijke Macht

Inrichting en werking van een gemoderniseerd Openbaar Ministerie:

Toekomstperspectief voor het Surinaamse Openbaar Ministerie

Inleiding

Het Surinaamse Openbaar Ministerie vindt zijn oorsprong in de Nederlandse koloniale rechtsstructuur. Tijdens de koloniale periode was Suriname een Nederlandse kolonie en werd het rechtssysteem grotendeels ingericht naar het Nederlandse model. De strafrechtspleging stond onder gezag van de koloniale overheid en de vertegenwoordiger van de Kroon (de Gouverneur).

In deze periode bestond er geen zelfstandig Openbaar Ministerie zoals wij dat vandaag kennen. De vervolging van strafbare feiten werd uitgevoerd door functionarissen die rechtstreeks onder het koloniaal bestuur vielen en die primair het belang van de koloniale staat dienden.

Met de verdere ontwikkeling van de rechtsstaat en de invoering van moderne wetgeving, waaronder het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht, werd ook in Suriname, aan het Openbaar Ministerie als afzonderlijk en onafhankelijk orgaan binnen de rechterlijke macht, vormgegeven.

Het Openbaar Ministerie kreeg toen als kerntaken:

- De handhaving van de strafwet;
- De vervolging van strafbare feiten;
- Het toezicht op de opsporing;
- De tenuitvoerlegging van strafvonnissen.

Deze taken sluiten nauw aan bij de klassieke taakopvatting van het Openbaar Ministerie binnen het continentaal-Europese rechtssysteem.

Na de onafhankelijkheid van Suriname in 1975 bleef het bestaande rechtssysteem grotendeels intact. Dit gold ook voor het Openbaar Ministerie. De wetgever koos bewust voor rechtscontinuïteit, om rechtszekerheid en stabiliteit te waarborgen.

Positionering van de procureur-generaal en het Openbaar Ministerie

De Surinaamse grondwetgever van 1975 heeft welbewust de positie van de procureur-generaal anders geregeld dan de Nederlandse situatie, namelijk door de aanstelling van de procureur-generaal, die niet ondergeschikt is aan de minister van Justitie en politie en hem voor het leven te benoemen. Deze constitutionele positie van de procureur-generaal vormt de hoeksteen voor een onafhankelijke implementatie van het vervolgingsmonopolie en stelt de procureur-generaal in staat om zijn vervolgingstaak zonder aanzien des persoon uit te voeren.

Het Surinaamse Openbaar Ministerie is vanaf 1975 gepositioneerd als:

- **een ondeelbaar en hiërarchisch georganiseerd orgaan;**
- **onder leiding van de procureur-generaal;**
- **en functionerend binnen de rechterlijke macht, maar met een eigenstandige rol.**

De procureur-generaal in Suriname is in tegenstelling tot de Nederlandse regeling, constitutioneel als volgt gesitueerd:

- **Eén procureur-generaal aan het hoofd van het Openbaar Ministerie, die leiding en sturing geeft aan de vervolgingspraktijk en toezicht houdt op de opsporing;**
- **Benoemd voor het leven;**
- **Lid van de Rechterlijke Macht;**
- **Een onafhankelijke positionering**
- **Vertegenwoordiging van de Staat in rechte**
- **Bewaakt de eenheid en consistentie van het strafrechtelijk optreden**

De procureur-generaal opereert binnen de rechterlijke macht, maar vervult een bijzondere positie:

- Geen rechter
- Geen uitvoerende macht
- Maar een onafhankelijk vervolgingsorgaan.

In de Surinaamse rechtspraktijk fungeert de procureur-generaal als scharnier tussen de opsporing (de politie), de rechtsspraak (zittene magistratuur), beleidskader (Minister Juspol) en verwachting van rechtshandhaving (de samenleving). In de praktijk betekent dit voortdurend balanceren tussen legaliteit, opportuniteit en rechtsbescherming.

Een vergelijking van de grondwet van 1975 en de huidige grondwet (van 1987) geeft de volgende overeenkomsten aan tav de positionering van de procureur-generaal:

- **Het vervolgingsmonopolie**

In de grondwet van 1975 is in artikel 137 lid 1 als volgt bepaald:

Het openbaar ministerie is met uitsluiting van elk ander orgaan belast met de vervolging van strafbare feiten.

Het vervolgingsmonopolie is gehandhaafd in de grondwet van 1987 alwaar in artikel 145 is opgenomen:

Het openbaar ministerie is met uitsluiting van elk ander orgaan verantwoordelijk voor de opsporing en belast met de vervolging van strafbare feiten.

Hieruit blijkt dat er verruiming van de taakstelling van het Openbaar Ministerie en daarmee de Procureur-generaal als hoofd van het Openbaar Ministerie, heeft plaatsgevonden in 1987; het Openbaar Ministerie is thans ook verantwoordelijk voor de opsporing. Terwijl het vervolgingsmonopolie is gehandhaafd.

- **Onafhankelijke positie**

Artikel 135 van de Grondwet van 1975:

Elke inmenging in rechtszaken is verboden

Artikel 131 lid 3 Grondwet 1987:

Elke inmenging inzake de opsporing, vervolging en in zaken bij de rechter aanhangig is verboden

Hieruit blijkt dat de onafhankelijke positie van de procureur-generaal sedert de GW van 1975 tot heden is geregeld en gehandhaafd.

In de GW van 1987 heeft de wetgever zelfs een verruiming opgenomen ter voorkoming van enige inmenging door niet alleen inmenging in rechtszaken te verbieden, maar ook ten aanzien van de opsporing en vervolging.

- **Benoeming voor het leven**

Artikel 145 GW 1975:

De leden van de rechterlijke macht met rechtspraak belast en de Procureur-generaal worden bij Staatsbesluit voor het leven benoemd, behoudens het bepaalde in de artikelen 146, 147 en 148

Artikel 141 lid 2 GW 1987:

De benoeming zal voor de President, de Vice President, de leden van het Hof van Justitie en de Procureur-generaal voor het leven geschieden

Gelet op de voorgaande artikelen is het duidelijk dat de Grondwetgever de benoeming van de procureur-generaal, evenals de overige leden van de Rechterlijke Macht met rechtspraak belast, voor het leven heeft vastgesteld. De benoeming voor het leven heeft als kernfunctie bescherming tegen politieke druk of ontslag- dreiging en institutionele onafhankelijkheid van de uitvoerende macht, maar bovenal ter waarborging van continuïteit en stabiliteit in het vervolgingsbeleid. Politieke ambtsdragers kunnen immers directe of indirecte invloed hebben op benoemingen en wetgeving. Zonder de waarborging van benoeming voor het leven ontstaat het risico dat vervolging onbevreesd kan plaatsvinden, zaken tegen politici worden tegengehouden en het Openbaar Ministerie als politiek instrument kan worden ingezet.

De wetgever heeft in het kader van de uitoefening van het vervolgingsmonopolie voldoende waarborgen ter voorkoming van oneigenlijk gebruik opgenomen.

Zo zijn er toetsingsmechanismen in het kader van de vrijheidsbenemende maatregelen. Vanaf de inverzekeringstelling tot elk moment van continuering van een vrijheidbenemende maatregel vindt er toetsing plaats door de Rechter-Commissaris en in Hoger beroep door het Hof van Justitie.

Ook in het kader van een beslissing van het Openbaar Ministerie tot niet (verdere) vervolging, kan op verzoek van de belanghebbende het Openbaar Ministerie worden opgedragen door het Hof van Justitie om alsnog de vervolging in te zetten. Het Openbaar Ministerie is

verplicht gevolg te geven aan een dergelijke instructie, zelfs als het Openbaar Ministerie de mening is toegedaan dat er onvoldoende bewijs om handen is in desbetreffende zaak.

De wetgever heeft aldus enerzijds het Openbaar Ministerie en de procureur-generaal behangen met een exclusieve bevoegdheid tot het al dan niet vervolgen, maar heeft anderzijds voldoende checks and balances geïncorporeerd om machtsevenwicht te garanderen.

Het huidige Surinaamse Openbaar Ministerie is historisch gegroeid vanuit het koloniale rechtssysteem, maar heeft zich ontwikkeld tot een nationaal, zelfstandig instituut binnen de Surinaamse rechtsstaat. De continuïteit na de onafhankelijkheid heeft bijgedragen aan stabiliteit, terwijl de huidige structuur bewust is afgestemd op de Surinaamse context.

Het Openbaar Ministerie vervult daarmee een centrale rol in de handhaving van de rechtsorde, de bescherming van de samenleving en de waarborging van de rechtsstaat in Suriname.

De procureur-generaal is daarbij de spil van de strafrechtspleging: juridisch onafhankelijk, praktisch kwetsbaar, maar normatief onmisbaar voor het functioneren van de rechtsstaat.

Een moderne inrichting van het Openbaar Ministerie als toekomstperspectief:

De huidige inrichting en samenstelling van het Openbaar Ministerie dateert vanaf de GW van 1975 met verruiming van bevoegdheden voor de procureur-generaal en het Openbaar Ministerie in de GW van 1987. Het moderniseren van het Openbaar Ministerie als onderdeel van de Rechterlijke Macht, is een bewustzijn die reeds enige tijd ingang heeft gehad. Een ingestelde commissie bestaande uit vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie, het Hof van Justitie, de Orde van Advocaten en vertegenwoordigers van het Ministerie van Justitie en Politie, heeft zich middels diepgaande discussies gebogen over de her-inrichting en positionering van de Rechterlijke Macht als geheel. De producten van deze discussies zijn als initiatief wetgeving ingediend bij De Nationale Assemblée. Verdere discussies binnen het Openbaar Ministerie en consultaties met daartoe deskundigen hebben wat voortschrijdende inzichten teweeg gebracht met betrekking tot de inrichting en samenstelling van het Openbaar Ministerie. Ik bespreek hierbij de volgende punten:

- Begrenzing ambtstermijn procureur-generaal

De procureur-generaal is zoals eerder genoemd voor het leven benoemd en kan slechts op zwaarwichtige gronden worden ontslagen of bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. In artikel 8 van de Wet Rechtspositie Rechterlijke Macht van 2024 is de pensioengerechtigde leeftijd van de procureur-generaal verhoogd van 65 naar 70 jaar. Deze pensioengerechtigde leeftijd is ook bepaald voor de overige leden van het Openbaar Ministerie. Hiermede heeft de gelijkstelling van de pensioengerechtigde leeftijd van alle leden van de Rechterlijke Macht plaatsgevonden.

Vaststelling van de pensioengerechtigde leeftijd van de procureur-generaal op 70 jaar kan, afhankelijk van de leeftijd bij de benoeming, tot gevolg hebben dat een procureur-generaal voor een lange duur in functie blijft. In ogenschouw nemende dat de functie van de procureur-generaal

behangen is met heel veel verantwoordelijkheden en bevoegdheden, lijkt het niet raadzaam om voor hele lange tijd macht in 1 hand te concentreren.

Ter vergroting van het vertrouwen in de rechtsstaat is het raadzaam een procureur-generaal voor een bepaalde termijn te benoemen, bijvoorbeeld 5 jaren, met mogelijkheid tot een eenmalige verlenging. Het voorgaande zou dan tot gevolg hebben dat de procureur-generaal slechts maximaal 10 jaren aaneengesloten de functie zou kunnen bekleden. Beperking van de ambtstermijn van de procureur-generaal voorkomt institutionele verstarring, beperkt de kans op persoonlijke dominantie binnen het Openbaar Ministerie en bevordert checks and balances. Bovendien bevordert periodieke wisseling nieuwe inzichten en strategieën, sluit beter aan bij maatschappelijke en criminaliteits ontwikkelingen, voorkomt tevens dat beleid afhankelijk wordt van 1 persoon. In een kleine rechtsgemeenschap als Suriname, is het bovenstaande extra relevant.

Een vaste termijn maakt het bovendien mogelijk om doelen en indicatoren te formuleren, vergemakkelijkt evaluatie van functioneren en versterkt transparantie richting regering, parlement en samenleving.

Het is te preferen dat de functie van procureur-generaal wordt ingevuld vanuit het Openbaar Ministerie, bijvoorbeeld uit de fungerende advocaten-generaal of hoofdofficieren. Het voorgaande verkleint niet alleen politieke beïnvloeding bij de benoeming, maar waarborgt tevens afstand tot de uitvoerende macht en versterkt de perceptie en realiteit van onafhankelijkheid. De procureur-generaal wordt gedragen door het instituut dat hij moet leiden en niet door externe machtscentra. Voorts geniet hij intern gezag bij de officieren van Justitie en kan er effectiever leiding en sturing worden gegeven. Het voorgaande vermindert interne weerstand en fragmentatie en garandeert continuïteit en stabiliteit van beleid binnen het Openbaar Ministerie. In een kleine rechtspraktijk als Suriname is stabiliteit essentieel voor vertrouwen en effectiviteit.

Immers, leiding berust niet alleen op een formele macht, maar ook op een professioneel vertrouwen.

Door de voordracht bij het Openbaar Ministerie te leggen wordt de afstand tussen politieke beleidsvorming en vervolgingsbeslissingen vergroot, wordt het opportuniteitsbeginsel zuiver toegepast en blijft vervolging primair juridisch niet politiek gestuurd. Internationaal wordt steeds vaker erkent dat topfuncties binnen vervolgingsorganen intern moeten worden voorbereid en professionele autonomie cruciaal is voor rechtstatelijk functioneren.

Een Openbaar Ministerie-voordracht kan worden gebaseerd op vooraf vastgestelde criteria, collegiale beoordeling en schriftelijke motivering. Dit bevordert controleerbaarheid, vertrouwen van de samenleving en rechtspraak en legitimiteit van de benoeming.

- Kwantitatieve verruiming Advocaten-generaal

Blijkens de Grondwet en het reglement op de inrichting en samenstelling van de Surinaamse rechterlijke macht wordt het Openbaar Ministerie gevormd door de Procureur-generaal en de

advocaten-generaal bij het Hof van Justitie, de Hoofd-officieren, Officieren en Substituut-officieren van Justitie.

De huidige bezetting van het Openbaar Ministerie telt 1 procureur-general, 2 advocaten-generaal, 5 hoofdofficieren van justitie en 18 officieren van justitie, dus een totaal van 26 vervolgingsambtenaren

Artikel 32 van het Reglement op de Inrichting en Samenstelling van de Surinaamse Rechterlijke Macht (RIS) limiteert het aantal advocaten-generaal tot 2. Echter is het zeer wenselijk dit aantal te verruimen tot minimaal 4, vanwege de toename en complexiteit van strafzaken in Hoger beroep en de bewaarschiftprocedures bij het Hof van Justitie.

Ter illustratie: vanaf de start van het huidige zittingsjaar tot heden (van 01 oktober 2025 tot en met 21 januari 2026) heeft de behandeling van 78 nieuwe hoger beroepszaken reeds plaatsgevonden, terwijl het aantal raadmaterzaken reeds 160 telt. Dit aantal wordt door slechts 2 Advocaten-generaal afgehandeld. Door de hoge werkdruk bestaat het gevaar van kwaliteitsverlies en overbelasting.

Het is dus essentieel dat het aantal ddvocaten-generaal wordt verruimd om versterking van het instituut, kwaliteit en consistentie te bewerkstelligen. Tevens zal dit betere toetsing van vervolgingsbeslissingen mogelijk maken en meer inhoudelijke specialisatie per rechtsgebied tot gevolg hebben. De advocaten-generaal zullen ook in staat zijn om zich in te laten met beleidskwesties van het Openbaar Ministerie en adequate ondersteuning van de procureur-generaal bij het uitzetten en uitvoeren van het beleid.

- Instelling van portefeuilles

In de nieuwe inrichting van het Openbaar Ministerie wordt het beleid middels portefeuilles aangestuurd. De hoofdofficieren worden met de portefeuilles belast en helpen hiermede het uitgezet beleid aansturen en controleren.

Portefuillehouders zorgen voor inhoudelijke verdieping binnen specifieke rechtsgebieden, actuele kennis van wetgeving, jurisprudentie en beleid, hogere kwaliteit en consistentie van vervolgingsbeslissingen. Door de verantwoordelijkheden te verdelen wordt de procureur-generaal ontlast en kan hij zich beter richten op strategie en beleid. Tevens worden operationele beslissingen effectiever genomen en genieten deze een bredere draagvlak. Voorts zorgen portefeuillehouders voor consistente richtlijnen en werkwijzen en zijn er duidelijke aanspreekpunten binnen het Openbaar Ministerie en het Parket van de procureur-generaal.

Thans zijn de volgende portefeuilles binnen het Openbaar Ministerie ingesteld:

- rechtspositionele voorzieningen
- personeelsaangelegenheden
- deskundigheidsbevordering
- kwaliteitsbewaking

- beveiliging
- bibliotheek en archivering

De hoofdofficieren van justitie zijn niet alleen belast met de verschillende portefeuilles, maar geven ook aansturing aan het vervolgingswerk en de verschillende afdelingen binnen het Parket van de procureur-generaal. Zij ondersteunen de procureur-generaal bij de taken gepaard gaande met de verzelfstandiging van en persoonsontwikkeling binnen het Openbaar Ministerie. Verder adviseren zij de procureur-generaal in de overige bij wet toebedeelde verantwoordelijkheden en taken.

- Instelling Raad Openbaar Ministerie

Voor een richtige en efficiënte uitvoering van de vele door de wet aan de procureur- generaal toegekende taken en bevoegdheden, wordt de procureur- generaal ondersteund door een Managementteam, bestaande uit de advocaten- generaal en de hoofdofficieren van Justitie. Ook de verregaande taken en bevoegdheden wettelijk aan het Openbaar Ministerie als geheel toegekend en de in de nabije toekomst bijkomende taken in verband met de verzelfstandiging van het Openbaar Ministerie, noodzaken tot een effectieve, gebalanceerde en evenwichtige taakverdeling binnen het Openbaar Ministerie.

Het ligt in de bedoeling dat het huidig Managementteam in een modern Openbaar Ministerie structuur zal opgaan in een OM- Raad. Deze Raad zal onder andere de procureur-generaal ondersteunen bij het toezicht op en de aansturing van een behoorlijke opsporing en vervolging van strafbare feiten, toezicht houden op en aansturing van een executie van rechterlijke beslissingen. De Raad zal tevens verantwoordelijk zijn voor de toezicht op de uitvoering van het jaarplan en de begroting, het vaststellen en het toezicht op het beleidsplan en het waarborgen van de kwaliteit van de bedrijfsvoering van het Parket van de procureur-generaal.

Slot

Het Openbaar Ministerie onderschrijft het belang van een snelle en adequate strafrechtspleging. Institutionele versterking is daarbij onontbeerlijk. De voorgestelde modernisering vormt een toekomstgericht perspectief voor een krachtig, onafhankelijk en professioneel Openbaar Ministerie binnen de Surinaamse rechtsstaat.

De gedane voorstellen ter modernisering van het Openbaar Ministerie verdienen een brede maatschappelijke en juridische discussie en verdere uitwerking binnen het kader van de initiatiefwetgeving inzake het Openbaar Ministerie.

Bijlage 13: Samenvatting Congres Modernisering Rechterlijke macht (22-01-2026)

Samenvatting blok 1: Institutionele inrichting en de derde instantie

De modernisering van de Surinaamse rechtspleging wordt niet langer beschouwd als een louter technische exercitie, maar als een essentiële onmisbare voorwaarde voor de rechtsstatelijke soevereiniteit. De voorzitter en inleiders stellen dat de huidige afhankelijkheid van verouderde kaders (daterend uit 1869) de effectiviteit van de rechtsstaat belemmert.

Voor de voorzitter van DNA staat centraal de oprichting van een Parlementair Platform Rechtsstaat en Constitutionele Inrichting, bedoeld om de structurele dialoog tussen de wetgevende en de rechterlijke macht te institutionaliseren.

De president van het Hof van Justitie schetste een precair beeld van de personele bezetting. Hoewel het aantal rechters is gegroeid naar 31 (2022), dreigt een demografisch tekort door een aanstaande pensioengolf. Het risico is dat zonder substantiële investeringen in menselijk kapitaal en financiële middelen decentralisatie en de implementatie van een derde instantie onhaalbaar is.

De procureur-generaal benadrukt dat modernisering noodzakelijk is voor een toekomstbestendige rechtshandhaving, waarbij een gedeelde visie binnen de gehele rechtsketen essentieel is. Er bestaat consensus over de noodzaak van een onafhankelijk Parket bij de derde instantie. De rol van de procureur-generaal (PG) verschuift hierbij naar een adviserende en toezichhoudende functie, los van de uitvoerende macht. Dit is cruciaal voor de integriteit van de vervolging en de kwaliteit van de rechtspleging op nationaal niveau, ongeacht of de uiteindelijke beslissing bij de CCJ of een nationale raad ligt.

Inleiders

Volgens dr. Fernandes Mendes is een incidentele wetswijziging onvoldoende; de huidige constitutionele onduidelijkheden vereisen een integrale herziening van de Grondwet om rechtszekerheid te garanderen, in het bijzonder tijdens politiek instabiele perioden.

Mr. Essed: benadrukt de noodzaak van een derde instantie, deze moet de rechtszekerheid vergroten en de historisch lange doorlooptijden (5-10 jaar) aanpakken. In plaats van een eigen Hoge Raad wordt gepleit voor aansluiting bij het CCJ, mits er een speciale Surinaamse kamer komt die rekening houdt met het *civil law* systeem en de Nederlandse taal. Om de drempel laag te houden, moet deze kamer in Suriname zetelen en meervoudig worden ingericht. Suriname heeft de contributie al voldaan; na betaling van de eenmalige opzetkosten kan de derde instantie al binnen 10 maanden operationeel zijn.

Mr. Valk en prof. Buruma benadrukken dat de derde instantie vier hoofdfuncties dient: rechtsontwikkeling, rechtseenheid, rechtsbescherming en het versterken van het publiek vertrouwen. Om systeemoverbelasting te voorkomen, wordt de invoering van een verlofstelsel (selectie aan de poort) in strafzaken als essentieel beschouwd.

Een kernpunt van het debat is de vormgeving van de derde instantie (cassatie). Hierbij worden twee fundamentele routes tegenover elkaar gesteld: de oprichting van een eigen Surinaamse Hoge Raad versus volledige toetreding tot de Caribbean Court of Justice (CCJ) als hoogste feitelijke instantie.

Tijdens de paneldiscussie kwam de spanning tussen politieke inmenging en rechterlijke onafhankelijkheid naar voren. De keuze voor de CCJ wordt door sommigen gezien als een extra waarborg voor de kwaliteit van de rechtspraak, omdat Suriname dan moet voldoen aan regionale standaarden. Tegelijkertijd onderstreept de situatie rondom het Constitutioneel Hof de kwetsbaarheid van instituten bij onderbezetting en politieke druk.

Concluderend: De transitie naar een drie-instantiensysteem vereist niet enkel juridische wetsteksten, maar een robuuste financiële basis, een integrale grondwetsherziening en een zorgvuldige afweging tussen nationale autonomie en regionale integratie.

Samenvatting blok II: Inrichting en werking van een gemoderniseerd Openbaar Ministerie

Binnen dit blok ging de PG in op de noodzakelijke hervormingen binnen het Openbaar Ministerie, met een specifieke focus op de positionering van de Procureur-Generaal (PG), de institutionele versterking van de organisatie en de internationale context.

Tijdens haar uiteenzetting stond de Procureur-Generaal stil bij de noodzakelijke modernisering van dit ambt, waarbij zij een fundamenteel voorstel deed met betrekking tot de ambtstermijn. Hoewel de huidige wettelijke kaders toelaten dat een PG tot de pensioengerechtigde leeftijd van 70 jaar in functie blijft, bracht de PG de noodzaak naar voren om deze termijn te begrenzen. Zij benadrukte dat een te lange machtsconcentratie bij één persoon gedurende meerdere decennia als onveilig kan worden beschouwd voor de balans binnen de rechtsstaat. Om dit te adresseren, lanceerde de PG het voorstel om een aanstellingstermijn van 5 jaar te hanteren, met een eenmalige verlenging tot een maximum van 10 jaar. Deze begrenzing van de ambtstermijn is overigens geen onderdeel van de huidige ingediende initiatiefwetten bij De Nationale Assemblée, maar werd door de PG gepresenteerd als een essentieel advies voor de toekomst. De benoeming voor het leven dient momenteel nog als cruciale bescherming tegen politieke druk, maar de voorgestelde rotatie beoogt institutionele onafhankelijkheid te combineren met nieuwe energie en innovatieve ideeën binnen de organisatie. Ondanks de exclusieve bevoegdheden blijven essentiële *checks and balances* gewaarborgd, zoals de rechterlijke toetsing van vrijheidsbenemende maatregelen en het beklagrecht bij het Hof van Justitie, waardoor machtsevenwicht gegarandeerd blijft binnen dit nationale ankerpunt van de Surinaamse rechtsstaat.

Er wordt een zorgwekkend beeld geschetst van de huidige bezetting binnen het Surinaamse OM. Terwijl de kwantiteit en complexiteit van strafzaken toenemen, kampt de organisatie met ernstige onderbezetting. Door de vorming van een OM-Raad (een managementteam van AG's en hoofdofficieren van justitie) zou de PG ontlast worden van operationele taken, waardoor deze zich meer kan richten op strategie en beleid.

Mr. Eva Bos deelt haar inzichten vanuit het Caribisch gebied. De uitdaging voor het OM Carib ligt in de gelijkwaardige behandeling van alle lidlanden binnen de bestaande rechtsstructuren.

Mr. Gerrit van der Burg reflecteert op de ontwikkeling van het College van PG's in Nederland. Daar ligt de nadruk op de balans tussen afstand en nabijheid tot de politiek en de noodzaak van een vakinhoudelijk sterke en diverse leiding voor een organisatie van ruim 5000 medewerkers.

Conclusie: Voor een effectief functionerend OM is institutionele versterking onontbeerlijk. Dit vereist niet alleen een uitbreiding van het aantal magistraten, maar ook een breed maatschappelijk en juridisch draagvlak voor hervormingen die de onafhankelijkheid en de rechtseenheid waarborgen.

Bijlage 14: Afsluitingsspeech van dhr. dr. ir. M. Adhin

Geachte aanwezigen,

Om dit alles weer bij elkaar te brengen, zou ik het volgende willen zeggen.

Wij zijn natuurlijk aan het einde gekomen van dit congres. Niet aan het einde van het gesprek. Maar wel aan het einde van belangrijke eerste fasen. Ik begrijp dat er morgen ook nog wat is met de juristen.

Vandaag is opnieuw duidelijk geworden dat modernisering van onze rechtspleging niet enkel technisch is, maar een gezamenlijke staatsverantwoordelijkheid. Daarbij moeten transparantie, orde en voorspelbaarheid richtinggevend zijn. Als voorwaarde voor vertrouwen. Tegelijk zijn we eerlijk geweest over wat succes vraagt. Velen zijn open geweest.

Een derde instantie belast met cassatierechtspraak staat of valt met menselijk kapitaal. Een tekort daaraan is geen detail, maar een kwetsbaarheid zou je kunnen zeggen. En ook de financiële middelen en organisatorische randvoorwaarden moeten realistisch en duurzaam worden ingezet.

Inhoudelijk liggen er werkelijke en wezenlijke keuzes. Voor de vormgeving van die derde instantie kiezen wij voor aansluiting bij Caribbean Quarter Justice of voor een eigen nationale instantie. Als je naar de moeite, de inzet en de investering kijkt voor je CCJ, zou je zeggen is dat ook niet te doen voor een nationale instantie, mits weer waarborgen. Aan de andere kant heb je ook nog waarborgen. En hoe borgen wij daarbij kwaliteit, onafhankelijkheid en legitimiteit. Daarbij is helder dat de discussie breder is dan één wijziging.

Ik had het net met de Hofpresident over. De behoefte aan een integrale herziening van de Grondwet in waarnodig aanpalende wetgeving. Zal aan de orde moeten komen.

En tegelijkertijd, en dat is denk ik is en blijft de discussie. Intermentele wetsaanpassingen hoeven op zich niet op gespannen voet te zijn met de integrale koers die we moeten doen, om integrale wijziging te brengen. Het één kan de ander juist voorbereiden en versterken. Ik probeer voorzichtig aan te geven dat we procedureel nog niet zo ver zijn, maar er liggen wetsproducten in het parlement. Het Openbaar Ministerie vraagt de aandacht, niet alleen in structuur en capaciteit, maar ook de interne besluitvorming. Een reëel zorgpunt in de maatschappij. Hoe je het draait of keert.

Helderheid, consistentie en toetsbaarheid zijn essentieel en het is essentieel voor vertrouwen in de strafvordering. De initiatiefwetten die reed in DNA liggen, ik zag enkele van onze parlementariërs die al willen opstaan en graag inhoudelijk willen aangeven wat die voorstellen zijn., maar zullen daarom zeker aan de orde komen. Ze zijn ingediend, het is mijn plicht. De parlementariër heeft bij de grondwet het vooruit om een initiatiefwet in te dienen. Het wordt dan geagendeerd. Ik ben procesbewaarder. Het wordt geagendeerd. Het wordt aan de president kenbaar gemaakt en dat de regering daar een oordeel over geeft.

U wordt als stakeholder ook daarbij gehoord. En dan gaan we een weg verder banen. En de verdere discussies zijn dus onvermijdelijk. Dat is ook goed. Diepgaande discussie is precies wat de rechtsstaat verdient. Tot slot, dit congres mag geen momentopname blijven.

We zullen de dialoog met alle betrokken actoren continueren. En in een structurele setting vanuit het parlement. We hebben commissierapporteurs. We weten nu, het zal niet allemaal in één commissie van rapporteurs zijn, als het regardeert enkele andere wetten. Zodat wij, en dat zei ik vanuit het parlement. Dat zijn de commissie van rapporteurs en het parlementair platform rechtsstaat en constitutionele inrichting. Zodat wij dit traject gezamenlijk dragen. Met respect voor ieders woord.

Ik dank u voor uw deskundigheid vandaag getoond. De sprekers, de panelleden en alle betrokkenen. Uw openheid, zeker ook uw inzet en ik reken op uw bijdrage aan dit historische proces nogmaals. En ik zeg u dank.

Bijlage 15: Programmaboekje congres “Modernisering Rechterlijke Macht”

